

**Vilniaus universiteto Teisės fakulteto
Privatinės teisės katedra**

Tomo Stundžio,
V kurso, komercinės teisės
studijų šakos studento

Magistro darbas
Įmonių grupės intereso pripažinimas. *Rozenblum* doktrinos taikymas

Vadovas: doc. dr. Paulius Miliauskas
Recenzentas: doc. dr. Lina Mikalonienė

Vilnius 2019

TURINYS

IŽANGA.....	3
1. BENDROVIŲ GRUPĖS KAIP TEISINIO REGULIAVIMO OBJEKTAS	7
1.1. Bendrovių grupės samprata.....	7
1.1.1. Sąvokos problematika.....	7
1.1.2. Bendrovių grupės požymiai	9
1.1.3. Bendrovių grupės sampratos problematika	11
1.2. Bendrovių grupės samprata pagal Lietuvos Respublikos teisę	13
1.3. Bendrovių grupių reglamentavimas ES lygiu.	14
2. BENDROVIŲ GRUPĖS INTERESO PRIPAŽINIMAS	17
2.1. Bendrovių grupės intereso samprata.....	17
2.2. Bendrovių grupės intereso kilmė.....	19
2.2.1. Nacionalinė teisė.....	19
2.2.2. ES iniciatyvos.....	22
2.3. Bendrovių grupės intereso pripažinimo vertinimas	24
2.3.1. Bendrovių grupės interesas v. bendrovės interesas	25
2.3.2. Juridinio asmens organų kompetencijos atskyrimas.....	30
2.3.3. Bendrovių grupės interesas v. dukterinės bendrovės smulkiųjų akcininkų bei kreditorių interesai	32
2.4. Įmonių grupės intereso pripažinimas ES mastu. Dabartis ir perspektyvos.....	37
2.4.1. Argumentai už grupės intereso pripažinimą.....	37
2.4.2. Argumentai prieš bendrovių grupės interesų pripažinimą	42
2.4.3. Papildomi klausimai susiję su bendrovių grupės intereso pripažinimu ES	44
3. ROZENBLUM DOKTRINA.....	49
3.1. Sampratos kaita	49
3.2. Rozeblum sąlygų analizė	51
3.2.1. Pagrįstas tikėjimas galima nauda ateityje	51
3.2.2. Bendrovės neprivedimas prie nemokumo	54
4. KREDITORIŲ TEISĖS PRIPAŽINUS BENDROVIŲ GRUPĖS INTERESĄ.....	57
4.1. actio Pauliana	57
4.2. Netiesioginis ieškinys	58
4.3. „Priedangos panaikinimas” kaip kreditoriaus teisių gynimo būdas	60

IŠVADOS	63
ŠALTINIŲ SĄRAŠAS	65
SANTRAUKA	71
SUMMARY	72

IŽANGA

Temos aktualumas. Šiame magistro darbe analizuojama tema – įmonių grupės intereso pripažinimas bei *Rozenblum* doktrinos taikymo problematika. Įmonių grupių teisinio reguliavimo, bei konkrečiai – grupės įmonių tarpusavio santykių nagrinėjimo aktualumą lemia tai, jog įmonių grupės, kaip teisinio reguliavimo objektas yra itin specifinis. Įvairiose šalyse yra sutinkamos skirtingos įmonių grupių struktūros, kurios lemia, jog nėra įtvirtinto universalaus įmonių grupės apibrėžimo.¹ Apskritai, tik nedidelėje dalyje valstybių yra sutinkamas detalus įmonių grupių teisinis reglamentavimas, iš esmės būdingas tik specifinėms teisės šakoms ir pošakiams (konkurencijos teisei, mokesčių teisei).² Žvelgiant į šias tendencijas, akivaizdu, kodėl ir Europos Sąjungoje („ES“), nepaisant bandymų³, nėra unifikauto ir visapusiško įmonių grupių teisinio reglamentavimo. Darbo autoriaus nuomone, vienas iš sėkmingų ir išsamiausių įmonių (bendrovių) grupių teisinio reglamentavimo šaltinių yra Europos Modelinis Bendrovių Aktas (*angl. European Model Company Act* („EMCA“)).⁴ Tačiau šio darbo aktualumą lemia tai, jog jame išsamiai nagrinėjamos įmonių grupės intereso bei vadinamosios *Rozenblum* doktrinos pripažinimo bei taikymo galimybės grupės įmonėms. Įmonių grupės intereso pripažinimas suprantamas, kaip įrankis, leidžiantis grupės įmonių valdymo organams priimti sprendimus atsižvelgiant į visos įmonių grupės interesus⁵, bei legitimuojantis motininės įmonės teisę duoti privalomus nurodymus dukterinei, atsižvelgiant į visos įmonių grupės interesus. Savo ruožtu, *Rozenblum* doktrina nustato sąlygas, kuriomis vadovaujantis toks privalomas nurodymas būtų galimas. Darbo autoriaus nuomone, įmonių grupės intereso pripažinimas bei *Rozenblum* doktrinos sąlygų taikymas legitimuojant privalomus nurodymus įmonių grupėje kelia esminius klausimus, susijusius su pačių *Rozenblum* sąlygų tinkamumu, siekiant suregulmentuoti grupės įmonių tarpusavio teisinius santykius bei daro didelę įtaką dukterinių įmonių, vykdančių motininėms įmonėms nurodymus grupės interesais, kreditorių interesams, iš esmės apribojant jų teisinio gynimo priemones prieš tokio tipo sandorius.

Šio tyrimo aktualumą lemia ir tai, jog ES ryškėja iniciatyvos sureguliuoti grupės įmonių tarpusavio sandorius – EMCA aiškiai suteikia teisę įmonių grupės motininei įmonei

---

¹ žr. 1.1 skyrių.

² *ibid.*

³ žr. 1.4 skyrių.

⁴ European Model Company Act [interaktyvus]. 2017 [žiūrėta 2019 m. vasario 12 d.]. Prieiga per internetą: <https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2929348>.

⁵ Report of the Reflection Group On the Future of EU Company Law [interaktyvus]. 2011, p. 61 [žiūrėta 2019 m. vasario 12 d.]. Prieiga per internetą: <https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1851654>.

duoti privalomus nurodymus dukterinei įmonei, iš esmės perkeldama *Rozenblum* doktrinos sąlygas.

Darbo tikslai. Pagrindiniai šio magistro darbo tikslai yra įvertinti įmonių grupės intereso pripažinimo bei *Rozenblum* doktrinos taikymo sąlygas bei pasekmes taikant šiuos institutus Lietuvos Respublikos teisinėje sistemoje. Atsižvelgiant į tai, jog daugumoje valstybių šiuo metu yra laikomasi tradicinio požiūrio, vertinant įmonių grupę kaip susidedančią iš atskirų įmonių, savarankiškai priimančių sau naudingiausias sprendimus, darbe bus siekiama išsiaiškinti, kaip grupės įmonių tarpusavio santykius pakeistų grupės intereso pripažinimas bei *Rozenblum* doktrinos taikymas. Siekiant šių tikslų, darbe keliami uždaviniai:

(i) Detaliai išanalizuoti įmonių grupės intereso pripažinimo instituto kilmę ir sąlygas, atsižvelgiant į dabar egzistuojantį šio instituto reglamentavimą paskirose valstybėse ir ES mastu. Atsižvelgiant į doktrinoje suformuotas, bei ES iniciatyvinių grupių pateikiamas pozicijas, įvertinti įmonių grupės intereso pripažinimo ES mastu teigiamus ir neigiamus aspektus.

(ii) Įvertinti įmonių grupės intereso pripažinimo pritaikymo Lietuvos Respublikos teisinėje sistemoje galimybes;

(iii) Detaliai išanalizuoti *Rozenblum* doktrinos taikymo sąlygas bei jų teisinį pagrindumą bei pritaikymo Lietuvos Respublikos teisinėje sistemoje galimybes;

(iv) Įvertinti, kokią įtaką įmonių grupės intereso pripažinimas bei *Rozenblum* doktrinos taikymas turėtų kreditorių interesų apsaugai bei jų teisių gynybos būdams, šiuo metu egzistuojantiems Lietuvos Respublikos teisinėje sistemoje.

Darbo objektas. Pagrindinis šio magistro darbo objektas – įmonių grupės intereso pripažinimo bei *Rozenblum* doktrinos taikymo sąlygos bei pasekmės taikant šiuos institutus Lietuvos Respublikos teisės sistemoje. Atsižvelgiant į tai, kad plačiausiai taikoma ir dažniausiai sutinkama įmonės teisinė forma yra bendrovė, šiame darbe, aiškumo tikslais bei atsižvelgiant į darbo apimties reikalavimus, nagrinėjamos būtent bendrovės. Darbe detaliai analizuojama, kas laikoma bendrovių grupės interesu, vertinamas šio instituto teisinis pagrindumas bei įtaka grupės bendrovių tarpusavio santykiams. Darbe taip pat išsamiai aptariama *Rozenblum* doktrinos samprata, kilmė, ypatingą dėmesį skiriant šios doktrinos taikymo sąlygoms, legitimuojant bendrovių grupės motininės bendrovės teisę duoti privalomus nurodymus dukterinei bendrovei. Darbe atskirai aptariami Lietuvos

Respublikos teisėje egzistuojantys galimi dukterinės bendrovės kreditorių teisių gynbos būdai, nukreipti į sandorius tarp motininės ir dukterinės bendrovės.

Pagal darbo temos nagrinėjimo ribas, darbas suskirstytas į keturias dalis: pirmoje dalyje glaustai aptariama bendrovių grupės samprata ir jos pagrindiniai požymiai, atskleidžiant teisinio reguliavimo problematiką. Antroje dalyje aptariamas bendrovių grupės intereso institutas, bei pastarojo pritaikymo Lietuvos Respublikoje galimybės. Trečioje dalyje yra analizuojama *Rozenblum* doktrina, taip pat jos taikymo sąlygos bei pasekmės, taikant šią doktriną Lietuvos Respublikos teisės sistemoje. Galiausiai, ketvirtoje dalyje analizuojami dukterinės bendrovės kreditorių teisių gynbos būdai, nacionalinėje teisinėje sistemoje pripažįstant bendrovių grupės interesą.

Lietuvos Respublikos teisės doktrinoje bendrovių grupės intereso pripažinimui bei *Rozenblum* doktrinos taikymo problematikai iki šiol nebuvo skirta didesnio dėmesio. Atskirai paminėtinas Advokatų profesinės bendrijos „Baltic Legal Solutions“ 2012 m. tyrimas („Tyrimas“).⁶ Teisinio reguliavimo tendencijos lemia, jog būtina detaliai išanalizuoti potencialias bendrovių grupės intereso pripažinimo bei *Rozenblum* doktrinos taikymo sąlygas, taikymo pasekmes, bei įtaką dukterinių bendrovių kreditorių teisėms.

Tyrimo metodai. Nagrinėjamai temai atskleisti magistro darbe pasitelkiami: sisteminės analizės, loginis, istorinis bei lyginamasis metodai. Sisteminės analizės metodo pagalba darbe analizuojami Lietuvos Respublikos ir Europos sąjungos teisės aktai, bei užsienio ir Lietuvos Respublikos teisės doktrina. Sisteminės analizės metodo pagalba taip pat atskiriami ir identifikuojami nagrinėjami institutai, jų taikymo sąlygos bei pasekmės. Vadovaujantis loginiu metodu siekiama paaiškinti tam tikrų bendrovių grupių teisinio reguliavimo iniciatyvų pagrįstumą ir jų pritaikymo pasekmes, be kita ko kritiškai įvertinti tam tikrus teisinio reguliavimo instrumentus. Istorinio metodo pagalba analizuojamas bendrovių grupių vertinimas ir reglamentavimas bei požiūris į teisinio reguliavimo instrumentus kaita. Darbe plačiai naudojamas ir lyginamasis tyrimo metodas, kuris pasireiškia Vokietijos, Prancūzijos, Jungtinės Karalystės bei pastarųjų pavyzdžiu pasekusių valstybių bendrovių grupių reglamentavimo modelių lyginamąja analize, esminį dėmesį skiriant grupės intereso pripažinimo reglamentavimui.⁷ Būtent šios trys valstybės, bei jų teisinis reglamentavimas, laikytinas padariusiu esminę įtaką kitų valstybių grupių teisiniam

---

⁶ Advokatų profesinės bendrijos „Baltic Legal Solutions“ taikomasis mokslinis tyrimo darbas: Bendrovių grupės atsakomybės už kiekvienos bendrovės – grupės narės – finansinę padėtį (mokumą) nustatymo teisinės galimybės ir taikymo efektyvumas tyčinių bankrotų prevencijos kontekste [interaktyvus]. 2012 [žiūrėta 2019 m. vasario 12 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.esparama.lt/es_parama_pletra/failai/ESFproduktai/2012_imoniu_grupes_atsakomybe.pdf>.

⁷ žr. 2.2.1 skyrių.

reguliavimui.⁸ Prancūzijos grupių reglamentavimo modelis bei kasacinio teismo suformuota *Rozenblum* doktrina, kaip pamatinė, naudojama ES iniciatyvose grupės intereso pripažinimo kontekste.⁹

Pagrindiniai šaltiniai. Darbe, atsižvelgiant į tai, jog bendrovių grupių, o būtent konkrečiai – bendrovių grupių intereso pripažinimo bei *Rozenblum* doktrinos tema, Lietuvos teisės doktrinoje nėra plačiai nagrinėta, pagrindinis dėmesys skiriamas užsienio specialiajai mokslinei literatūrai bei teisinei periodikai. Atskirai paminėtini prof. H P. Conac bei prof. Christoph Teichmann, didelę dalį savo darbų paskyrę būtent bendrovių grupių analizei. Didžioji dalis mokslinių straipsnių, kuriais remiantis darbe nagrinėjamas bendrovių grupių interesas bei *Rozenblum* doktrina, yra išleisti Europos Bendrovių bei Finansų Teisės Apžvalgoje (*angl. European Company and Financial Law Review*). Analizuojant bendrovių grupių teisinio reguliavimo kaitą, atskiras dėmesys darbe skiriamas Forum Europaeum 2000 metais parengtam pasiūlymui dėl bendrovių grupių teisinio reguliavimo Europoje. Dalis mokslinių straipsnių, nagrinėjamų darbe, yra skirti būtent įvertinti minėtą siūlymą. Nagrinėjant bendrovių grupės intereso institutą, didelis dėmesys darbe taip skiriamas Svarstymo grupės ataskaitai (*angl. Report of the Reflection Group on the Future of EU Company Law, 2011*).¹⁰ Galiausiai, darbe detalčiai analizuojama EMCA, išsamiai reglamentuojantis bendrovių grupių teisinio reguliavimo klausimus, perkeliantis *Rozenblum* doktrinos nuostatas, suteikiant teisę motininei bendrovei duoti privalomus nurodymus dukterinei bendrovei.

---

⁸ WINNER, M. Group Interest in European Company Law: an Overview [interaktyvus]. Vienna: Vienna University of Economics and Business Department of Business Law, 2016, p. 85 [žiūrėta 2019 m. vasario 13 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.acta.sapientia.ro/acta-legal/C5-1/legal51-06.pdf>>.

⁹ žr. 2.4 skyrių.

¹⁰ Report of the Reflection Group On the Future of EU Company Law [interaktyvus]. 2011, p. 61 [žiūrėta 2019 m. vasario 13 d.]. Prieiga per internetą: <https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1851654>.

1. BENDROVIŲ GRUPĖS KAIP TEISINIO REGULIAVIMO OBJEKTAS

1.1. Bendrovių grupės samprata

1.1.1. Sąvokos problematika

Bendrovės, kaip ribotos civilinės atsakomybės privatūs juridiniai asmenys, prisiimantys teises ir pareigas ir savo ūkinėje veikloje priimančios sau naudingiausias sprendimus gali būti vertinamos kaip dažniausiai versle pasitaikanti veiklos forma. Pavyzdžiui, Statistikos Departamento duomenimis, Lietuvos Respublikoje 2019 m. yra registruotos 68 224 uždarnosios akcinės bendrovės.¹¹ Sekančių sąrašė pagal registruotų juridinių asmenų skaičių – individualių įmonių, palyginti tėra 10 118.¹² Kiekviena bendrovė, būdama atskiru juridiniu asmeniu, sudaro sutartis su kontrahentais, samdo darbuotojus bei yra atsakinga savo kreditoriams.¹³ Tačiau, nepaisant to, kad bendrovės funkcionuoja kaip autonominiai ir nepriklausomi subjektai, jos taip pat gali priklausyti ir bendrovių grupei.¹⁴ Grupės kaip tam tikras struktūrinis organizacinis organizmas yra kuriamos dėl įvairių priežasčių, pavyzdžiui – siekiant rizikos diversifikavimo.¹⁵ Grupės struktūra taip pat gali būti pasirenkama siekiant palankesnio mokestinio reguliavimo, užtikrinant išskaidytų pavienių bendrovių vieningą kontrolę, tokiu būdu apimant didesnę rinkos dalį, ar atsizvelgiant į teisinio reguliavimo ypatumus skirtingose valstybėse.¹⁶ Žvelgiant tarptautiniu mastu, bendrovių grupės yra ypatingai paplitusi verslo organizavimo forma. Kaip vaizdžiai apibėžia prof. Janet Dine – bendrovių grupės yra visuomenės dalis.¹⁷ Teisinėje literatūroje bendrovių grupėms taip pat skiriamas didelis dėmesys.¹⁸

---

¹¹ <https://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize?hash=4c919020-9559-4fcd-a7ab-8f6e68e1cd9e#/>.

¹² *ibid.*

¹³ WINNER, M. Group Interest in European Company Law: an Overview [interaktyvus]. Vienna: Vienna University of Economics and Business Department of Business Law, 2016, p. 87 [žiūrėta 2019 m. vasario 13 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.acta.sapientia.ro/acta-legal/C5-1/legal51-06.pdf>>.

¹⁴ DORRESTEIJN, A. et. al. *European Corporate Law (Second Edition)*. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2009, p. 281.

¹⁵ *ibid.*

¹⁶ Modern Company Law for a Competitive Economy: Completing the Structure: a consultation document from the Company Law Review Steering Group [interaktyvus]. 2000, p. 177 [žiūrėta 2019 m. vasario 13 d.]. Prieiga per internetą: <<https://webarchive.nationalarchives.gov.uk/20121101005538/http://www.bis.gov.uk/policies/business-law/company-and-partnership-law/company-law/publications-archive>>.

¹⁷ DINE, J. *The Governance of Corporate Groups*. Cambridge: Cambridge University Press, 2000, p. 1.

¹⁸ HOPT, Klaus. J.; WYMEERSCH, E et. al. *Capital Markets and Company Law*. Oxford: Oxford University Press, 2003, p. 573; DORRESTEIJN, A. et. al. *European Corporate Law. Second Edition*. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2009, p. 283.

Bendriausia prasme, bendrovių grupė laikoma organizacija, susidedančia iš teisiškai nepriklausomų, tačiau ekonomiškai susijusių (bendrai kontroliuojamų) bendrovių.¹⁹ Grupės bendrovės gali būti susijusios sutartiniu ar akcijų pagrindu, taip pat darant įtaką bendrovės valdymo organų skyrimui (žr. 1.2 skyrių).²⁰ Detaliau bendrovių grupę galima apibrėžti kaip patronuojančią arba motininę bendrovę (*angl. – parent company*) ir jos kontroliuojamas dukterines bendroves (*angl. - subsidiaries*).²¹

Tačiau, nepaisant doktrinoje pateikiamos bendro pobūdžio grupės sąvokos, nėra įtvirtinto universalios grupės apibrėžimo, kuris būtų pritaikomas skirtingose šalyse ir įvairiose teisės šakose.²² Šią aplinkybę lemia tai, jog įvairiose šalyse yra paplitusios skirtingos bendrovių grupių struktūros ir ryšiai tarp grupės bendrovių.²³ Vieningos bendrovių grupės sampratos nebuvimą be kita ko lemia ir tai, jog skirtingose teisės šakose bei pošakiuose, bendrovių grupių reglamentavimu siekiama skirtingų tikslų, todėl grupės, atitinkamai – apibrėžiamos skirtingai. Pavyzdžiui, kaip nurodoma Tyrime, įmonių grupės apibrėžimai, įtvirtinti skirtingose valstybėse finansinės atskaitomybės tikslais yra vartojami teisės aktuose, susijusiuose su reikalavimais įmonių kapitalui.²⁴ Konkurencijos teisėje, bendrovių grupė apskritai laikoma vieningu subjektu – kaip sprendime *Akzo Nobel ir kiti prieš Komisiją* nurodė Europos Sąjungos teisingumo teismas („ESTT“), sąvoka „įmonė“ konkurencijos teisėje turi būti suprantama kaip reiškianti ekonominį vienetą, net jei teisiniu požiūriu šį ekonominį vienetą sudaro keletas juridinių asmenų.²⁵ Apibendrinant, galima teigti, jog, nors paprastai įvairiose teisės šakose naudojami grupės apibrėžimai apima panašius elementus (vieningas valdymas, nuosavybės ryšiai ir kontrolė), tačiau skirtingi testai taikomi siekiant identifikuoti įmonių grupę priklausomai nuo siekiamų tikslų. Atsižvelgiant į šio darbo apimties reikalavimus, grupių reglamentavimas minėtose teisės šakose ir pošakiuose, kaip antai konkurencijos teisėje, mokesčių ar finansų teisėje, darbe

---

¹⁹ DORRESTEIJN, A. et. al. *European Corporate Law. Second Edition*. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2009, p. 282; DINE, J. *Company Law (Second Edition)*. Houndmills: Macmillan Press Ltd., 1994, p. 25.

²⁰ DINE, J. *The Governance of Corporate Groups*. Cambridge: Cambridge University Press, 2000, p. 39.

²¹ FARRAR, J. H.; FUREY, N. E.; HANNIGAN, B. M. *Farrar's Company law (Third edition)*. London, Dublin, Edinburgh: Butterworths, 1991, p. 537.

²² Advokatų profesinės bendrijos „Baltic Legal Solutions“ taikomasis moksinis tyrimo darbas: Bendrovių grupės atsakomybės už kiekvienos bendrovės – grupės narės – finansinę padėtį (mokumą) nustatymo teisinės galimybės ir taikymo efektyvumas tyčinių bankrotų prevencijos kontekste [interaktyvus]. 2012, p. 13 [žiūrėta 2019 m. vasario 13 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.esparama.lt/es_parama_pletra/failai/ESFproduktai/2012_imoniu_grupes_atsakomybe.pdf>.

²³ *ibid.*

²⁴ *ibid.*, p. 11.

²⁵ Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 2014 m. rugsėjo 14 d. sprendimas *Akzo Nobel ir kt./Komisija C-97/08*, P, EU:C:2009:536. Tačiau atkreiptinas dėmesys jog aplinkybė, kad visa bendrovių grupė yra laikoma vienu verslo subjektu, negali paneigti juridinio asmens atskirumo ir ribotos akcininkų atsakomybės kitose teisės šakose.

detalesnė nėra analizuojami, apsiribojant tik bendrovių teise, o pateikta glausta analizė skirta tik atskleisti bendrovių grupės sampratą pliuralizmą.

Dėl skirtingų teisinio reguliavimo tikslų, įvairiose teisės šakose, bei tuo pagrindu įtvirtintų nevienodų bendrovių grupės apibrėžimų, bendrovių grupės nėra visapusiškai reglamentuotos ir ES lygiu, nepaisant tolesnėje darbo dalyje analizuojamų bandymų.²⁶ Atskirų valstybių teisės aktuose, nepaisant kelių valstybių, pateikiančių išskirtinai detalių bendrovių grupių reglamentavimą²⁷, taip pat detalizuojami tik pavieniai aspektai susiję su bendrovių grupėmis. Atsižvelgiant į tai, bendriausia prasme bendrovių grupė suprantama kaip ūkinis konceptas, susidedantis iš teisiškai savarankiškų bendrovių, kurios yra bendrai kontroliuojamos. Toliau darbe pateikiami bendrovių grupę identifikuojantys požymiai.

1.1.2. Bendrovių grupės požymiai

Nepaisant to, jog, kaip minėta, bendrovių grupių teisinis reglamentavimas įvairiose valstybėse yra nevienodas, fragmentiškas bei pagrinde būdingas tik atskiroms teisės šakoms ar pošakiams siekiant specifinių tikslų, teisinėje literatūroje bei teismų praktikoje išskiriami tam tikri bendrieji bendrovių grupių požymiai. Šie požymiai praktikoje skirstomi į *pirminius* ir *antrinius*.²⁸ *Pirminiai* bendrovių grupės požymiai laikytini esminiais, nes būtent remiantis jais identifikuojamas bendrovių grupės egzistavimas. Pirmasis iš jų – struktūra. Kiekviena bendrovių grupė turi būti sudaryta iš dviejų ar daugiau bendrovių. Siekiant identifikuoti bendrovių grupę, tarp bendrovių turi atsirasti vadinamasis kontrolės santykis, kuris laikytinas antruoju grupės požymiu. Šis požymis suprantamas kaip patronuojančios bendrovės galimybė daryti lemiamą įtaką dukterinės bendrovės ūkinei ir/ar finansinei veiklai. Tokios kontrolės įgijimas turi daugybę pasireiškimo formų – dažniausiai tokią kontrolę patronuojanti bendrovė įgyja būdama dukterinės bendrovės dalyve (akcininke). Būtent šis bendrovių grupės požymis sąlygoja daugiausiai problemų analizuojant grupės bendrovių tarpusavio santykius.²⁹ Trečiasis požymis, kuriuo remiantis identifikuojama bendrovių grupė – vieningas valdymas, reiškiantis, jog grupės bendrovės

²⁶ Žr. 1.4 skyrių.

²⁷ Pvz. Vokietija yra viena iš nedaugelio ES valstybių savo teisinėje sistemoje pateikusi formalų bendrovių grupių reglamentavimą (iš. HOPT, Klaus. J; WYMEERSCH, E et. al. *Capital Markets and Company Law*. Oxford: Oxford University Press, 2003, p. 587).

²⁸ BLUMBERG P. I., *The Transformation of Modern Corporation Law: The Law of Corporate Groups* [interaktyvus]. Connecticut Law Review, Vol. 37, Nr. 3, 2005, p. 610 [žiūrėta 2019 m. vasario 14 d.]. Prieiga per internetą: <https://opencommons.uconn.edu/cgi/viewcontent.cgi?referer=https://uk.search.yahoo.com/&httpsredir=1&article=1191&context=law_papers>.

²⁹ HOPT, K. J; WYMEERSCH, E et. al. *Capital Markets and Company Law*. Oxford: Oxford University Press, 2003, p. 573.

savo veikloje vadovaujasi viena strategija.³⁰ Savo ruožtu, *antriniai* bendrovių grupės požymiais laikytina (i) bendra verslo organizavimo ir finansinės veiklos politika, (ii) bendras personalas ir jo politika, (iii) administracinė priklausomybė, (iv) finansinė priklausomybė, pavyzdžiui, grupių finansavimas gali būti paremtas skolinimusi tarp grupės bendrovių, įskaitant paskolas iš motininės bendrovės ir jai suteikiamas paskolas bei grupės bendrovėms garantuojant už kitų grupės bendrovių veiklą.³¹

Pažymėtina, jog visgi, pagrindiniu bendrovių grupę identifikuojančiu požymiu laikytina būtent kontrolė. Išskiriama *de jure* ir *de facto* kontrolė. *De jure* kontrolė tiesiogiai siejama su motininės bendrovės, kaip dukterinės bendrovės dalininkės akcijų skaičiumi. Paprastai pripažįstama, jog teisinė dukterinės bendrovės kontrolė egzistuoja, kai motininei bendrovei priklauso (tiesiogiai ar netiesiogiai per dukterinę bendrovę) daugiau nei 50% balsavimo teisių dukterinėje bendrovėje.³² *De facto* kontrolė remiasi idėja, jog nepaisant to, kad motininė bendrovė turi mažiau nei 50 % akcijų, kontrolė vis tiek egzistuoja, jeigu motininė bendrovė turi (i) teisę įgyvendinti daugiau nei pusę balsavimo teisių sutarčių su kitais akcininkais pagrindu, (ii) teisę kontroliuoti bendrovės veiklą remiantis bendrovės įstatais ar sutartimis, (iii) teisę paskirti arba nušalinti daugumą aukščiausio valdymo, priežiūros organo narių arba bendrovės vadovą, kurie kontroliuoja bendrovės veiklą.³³

1.1.1 skyriuje pateikta bendrovių grupės sąvoka, bei aptarti bendrovių grupės požymiai, bendrovių grupe leidžia laikyti dukterines bendroves, bei jų kontrolę įgyvendinančią motininę (patronuojančią) bendrovę. Motininės bendrovės kontrolė praktikoje, kaip minėta, dažniausiai pasireiškia atitinkamu dukterinių bendrovių akcijų procento (t. y. 50 % ir daugiau) turėjimu. Valdydama nurodytą akcijų skaičių motininė bendrovė tampa dukterinės bendrovės dominuojančia akcininke – šis statusas sąlygoja tai, jog motininė bendrovė formuoja visos grupės veiklos kryptį. Doktrinoje nurodoma, jog įprastai grupėje yra vieta motininė (patronuojanti) bendrovė (vertikalusis modelis), tačiau

---

³⁰ Advokatų profesinės bendrijos „Baltic Legal Solutions“ taikomasis mokslinis tyrimo darbas: Bendrovių grupės atsakomybės už kiekvienos bendrovės – grupės narės – finansinę padėtį (mokumą) nustatymo teisinės galimybės ir taikymo efektyvumas tyčinių bankrotų prevencijos kontekste [interaktyvus]. 2012, p. 8 [žiūrėta 2019 m. vasario 14 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.esparama.lt/es_parama_pletra/failai/ESFproduktai/2012_imoniu_grupes_atsakomybe.pdf>.

³¹ *ibid.*

³² HOPT, Klaus. J; WYMEERSCH, E et. al. *Capital Markets and Company Law*. Oxford: Oxford University Press, 2003, p. 574.

³³ WYMEERSCH, E. *Conflicts of Interest in Financial Services Groups* [interaktyvus]. Gent: Financial Law Institute Working Paper No. 2007-05, 2008, p. 4 [žiūrėta 2019 m. vasario 14 d.]. Prieiga per internetą: <https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1087001>.

praktikoje egzistuoja ir kitas, rečiau sutinkamas – horizontalusis grupių modelis, kurio atveju grupėje yra kelios motininės bendrovės.³⁴

Siekiant įvertinti, kaip konkrečiai įgyvendinama bendrovių grupės kontrolė, kaip pavyzdį galime pasitelkti „Lietuvos Energija“ įmonių grupės patronuojančios bendrovės „Lietuvos Energija“ įstatus.³⁵ Pastarųjų 5 str. nurodyta, jog „Lietuvos Energija“, UAB („Bendrovė“) kartu su jos tiesiogiai ir netiesiogiai valdomais juridiniais asmenimis yra Bendrovės įmonių grupė. Bendrovė yra įmonių grupės patronuojanti bendrovė. Bendrovė neatsako už grupės įmonių prievoles, o grupė – už Bendrovės. Įstatų 8 str. nurodyta, jog Bendrovės veiklos tikslas yra užtikrinti grupės ilgalaikės vertės didėjimą. Konkretizuojant Bendrovės funkcijas grupės atžvilgiu, 12 str. nurodo, jog Bendrovė, *valdydama grupės įmones nustato pastarųjų veiklos gaires ir taisykles, metinius finansinius planus, maksimalius išpareigojimų dydžius ir kitus veiklos parametrus ir sprendžia kitus grupės valdymo klausimus*, kiek tai neprieštarauja teisės aktams. Pateiktas pavyzdys leidžia daryti išvadą, jog motininė bendrovė užima kartinį vaidmenį grupės valdyme, nustatydama grupės veiklos gaires ir taisykles bei koordinuodama pavienių grupės bendrovių veiklą.

Sekančioje darbo dalyje apžvelgiami skirtingų bendrovių grupės sampratų probleminiai aspektai.

1.1.3. Bendrovių grupės sampratos problematika

Bendrovių grupių reguliavimas praktikoje grindžiamas dviem modeliais – juridinio asmens atskirumo (*angl. entity*) bei vieningo verslo subjekto (*angl. single business enterprise*). Pagal tradicinį bei visuotinai priimtą bendrovių grupių atskirumo modelį, pripažįstamą daugelyje pasaulio valstybių, įskaitant ir Lietuvą – bendrovių grupės egzistavimas nepaneigia atskirų grupės bendrovių teisinio savarankiškumo, todėl kiekviena grupės bendrovė ir toliau laikoma savarankišku teisės subjektu su jai būdingomis teisėmis ir pareigomis.³⁶ Kitaip tariant, pati bendrovių grupė nelaikytini juridiniu asmeniu *per se*. Atsižvelgiant į tai, grupei priklausanti motininė bendrovė pagal bendrąją taisyklę nėra atsakinga už dukterinių bendrovių skolas ar veiksmus, o dukterinių bendrovių valdymo organų nariai fiduciarines pareigas turi tik konkrečios bendrovės, bet ne grupės atžvilgiu.

---

³⁴ DORRESTEIJN, A. et. al. *European Corporate Law. Second Edition*. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2009, p. 282; DINE, J. *Company Law (Second Edition)*. Houndmills: Macmillan Press Ltd., 1994 p. 282.

³⁵ https://www.le.lt/files/161/8/18_0/Lietuvos%20energija%20UAB%20%C4%AFstatai_2018-05-17.pdf.

³⁶ HOPT, Klaus. J; WYMEERSCH, E et. al. *Capital Markets and Company Law*. Oxford: Oxford University Press, 2003, p. 575.

Bendrovės sudarytos sutartys taip pat automatiškai neįtraukia kitų grupės bendrovių. Vis dėlto, nors teisiniu požiūriu bendrovių grupę sudarančios bendrovės yra savarankiški juridiniai asmenys, ekonomine prasme, bendrovių grupės specifika lemia, jog grupės bendrovės yra bendrai kontroliuojamos, o sprendimai grupės viduje yra priimami atsižvelgiant ne į pavienių bendrovių, tačiau į visos grupės interesą, kuris daugeliu atvejų sutampa su motininės bendrovės interesais.³⁷ Taigi, vertinant formaliai, egzistuoja tam tikra kontradikcija tarp grupės bendrovių atskirumo principo bei ekonominės grupių valdymo realybės. Ši priešprieša sąlygoja darbe analizuojamo bendrovių grupės intereso pripažinimo poreikį (žr. 2 skyrių).³⁸

Praktikoje itin retai sutinkamas, tačiau kai kurių valstybių³⁹ teisėje taip pat pripažįstamas ir priešingas bendrovių grupių teisinio reglamentavimo modelis, vadinamasis vieningo verslo subjekto, pagal kurį bendrovių grupė laikoma vientisu teisės subjektu.⁴⁰ Doktrinoje nurodoma, jog šis modelis sąlygoja, jog bendrovių grupė traktuojama kaip unifikuotas bei vientisas ekonominis darinys, siekiantis bendrų grupei ar kontroliuojančiai bendrovei naudingų tikslų.⁴¹ Vadovaujantis šiuo modeliu, kontrolės ryšiai tarp grupei priklausančių bendrovių leidžia jas vertinti kaip vientisą darinį, neskirstant į atskiras struktūrines dalis. Taigi, galima teigti, jog esminis kriterijus, sąlygojantis grupės laikymą vienu subjektu yra pati grupės organizacija, paremta bendrovių tarpusavio ryšiu. Pagrindinis šios teorijos akcentas dedamas aplinkybei, jog kuomet grupė bendrovių veikia kaip vienas subjektas ir orientuoja savo veiklą vieningu tikslu, kiekviena grupės bendrovė atsako už visos grupės skolas. Taigi, pagal šią teoriją iš esmės paneigiamas juridinių asmenų atskirumas bei kertinis – ribotos atsakomybės principas. Kaip pažymėta Tyrime, pripažįstant vieningo verslo subjekto teoriją, tarp bendrovių gali būti sudaromos paskolos sutartys, grupės bendrovės gali veikti nuostolingai, vykdant vieningą grupės strategiją, turtas ir įsipareigojimai gali įvairiais būdais judėti tarp grupės narių.⁴²

Dalis akademikų teigia, jog vieningo verslo subjekto modelis tiksliau atspindėtų ekonominę grupės funkcionavimą, atsižvelgiant į tai, jog ekonominiu požiūriu grupė yra

---

³⁷ *ibid.*

³⁸ DORRESTEIJN, A. et. al. *European Corporate Law. Second Edition*. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2009, p. 282; DINE, J. *Company Law (Second Edition)*. Houndmills: Macmillan Press Ltd., 1994, p. 282.

³⁹ Šis modelis įtvirtintas Vokietijos sutartinių koncernų atžvilgiu.

⁴⁰ STRASSER, K. A. Piercing the Veil in Corporate Groups [interaktyvus]. *Connecticut Law Review*, 2005, Vol. 37, No. 3, p. 647 [žiūrėta 2019 m. vasario 14 d.]. Prieiga per internetą: <<https://heinonline.org/HOL/LandingPage?handle=hein.journals/conlr37&div=24&id=&page=>>>.

⁴¹ *ibid.*, p. 645.

⁴² UNCITRAL Legislative Guide On Insolvency Law. Part III: *Treatment of Enterprise Groups in Insolvency* [interaktyvus]. p. 16 [žiūrėta 2019 m. vasario 15 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.uncitral.org/pdf/english/texts/insolven/Leg-Guide-Insol-Part3-ebook-E.pdf>>.

organizuojama kaip vieningas verslo subjektas.⁴³ Tačiau, taip pat pažymima, jog šis modelis turi ir trūkumų, pavyzdžiui – neapibrėžtumą.⁴⁴ Pastarasis ypatingai atsispindėtų motinės bendrovės atsakomybės atžvilgiu, nes nesant aiškių taisyklių nustatant atsakomybę, motininė bendrovė privalėtų atsakyti už visas dukterinių bendrovių skolas, net ir tais atvejais, kai grupei priklausančios bendrovės veikia iš esmės savarankiškai⁴⁵ nuo motininės bendrovės.

Darbo autoriaus nuomone, pritartina pozicijai, jog bendrovių grupės traktavimas esant vieningu verslo subjektu iš esmės atspindėtų ekonominę grupių realybę. Tačiau šio modelio neapibrėžtumas sąlygoja, jog valstybės nėra linkusios atsisakyti tradicinių bendrovių atskirumo ir ribotos atsakomybės institutų. Vis dėlto, darbe analizuojamas bendrovių grupės intereso pripažinimas (žr. 2 skyrių), darbo autoriaus nuomone, laikytinas teigiamu postūmiu, siekiant į bendrovių grupių valdymą žiūrėti lanksčiai.

1.2. Bendrovių grupės samprata pagal Lietuvos Respublikos teisę

Kaip minėta, nepaisant kelių išimčių, bendrovių grupių reglamentavimas nacionalinės teisės aktuose yra fragmentiškas, o sistemiškas bendrovių grupių teisinis reguliavimas randamas tik nedidelėje dalyje valstybių, kaip antai – Vokietijoje ar Portugalijoje.⁴⁶ Tačiau, vadovaujantis praėjusiam skyriuje nurodytais bendrovių grupių požymiais, nacionaliniuose įstatymuose netiesiogiai yra reglamentuojamos bendrovių grupės. Lietuvoje bendrovių grupės sąvokos apraiškos randamos Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatyme („ABI“)⁴⁷ ir Lietuvos Respublikos įmonių konsoliduotosios finansinės atskaitomybės įstatyme („FAI“).⁴⁸ Nors ABI bendrovių grupės sąvoka tiesiogiai nepateikiama, tačiau 5 str. atsispindi minėti *de jure* ir *de facto* kontrolės požymiai⁴⁹, -

---

⁴³ Companies&Securities Advisory Committee. Corporate Groups: Final Report [interaktyvus]. 2000, p. 22 [žiūrėta 2019 m. vasario 15 d.]. Prieiga per internetą: <[http://www.camac.gov.au/camac/camac.nsf/byheadline/pdffinal+reports+2000/\\$file/corporate_groups,_may_2000.pdf](http://www.camac.gov.au/camac/camac.nsf/byheadline/pdffinal+reports+2000/$file/corporate_groups,_may_2000.pdf)>.

⁴⁴ *ibid.* p. 24.

⁴⁵ Kreditoriui, ketinančiam pasinaudoti neribota motinės bendrovės atsakomybe, tereikėtų įrodyti, kad egzistuoja tikimybė, jog motininė bendrovė turi dominuojančią įtaką dukterinei bendrovei, nes, kaip minėta, šio modelio taikymo atveju – akcentas dedamas būtent grupės organizaciniam vientisumui.

⁴⁶ G.H.J. Houwen & A.P. Schoonbrood-Wessels, J.A.W. Schreurs, Aansprakelijkheid in concernverhoudingen (Deventer: Kluwer, 1993), 54 iš DORRESTEIJN, A. et. al.: *European Corporate Law. Second Edition*. Houndmills: Kluwer Law International, 2009, p. 284.

⁴⁷ Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2000, Nr. 64-1914.

⁴⁸ Lietuvos Respublikos įmonių konsoliduotosios finansinės atskaitomybės įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2001, Nr. 99-3517.

⁴⁹ Motininė (patronuojanti) bendrovė yra apibrėžiama kaip bendrovė, kuri kitoje bendrovėje tiesiogiai ir/ar netiesiogiai turi balsų daugumą arba tiesiogiai ar netiesiogiai gali daryti lemiamą įtaką kitai bendrovei.

bendrovių grupės identifikuojamos remiantis kontrolės kriterijumi. Kontrolė, kuri gali būti tiesioginė ir netiesioginė, apibrėžiama per balsų daugumos kitoje bendrovėje turėjimą, teisę rinkti bendrovės vadovą, daugumą valdymo ar priežiūros organo narių, teisę spręsti kaip panaudoti daugiau kaip pusę tos bendrovės dalyvių balsų pagal sutartis su kitais bendrovės dalyviais. Taigi, darytina išvada, kad įstatymas pripažįsta patronuojančios ir dukterinės bendrovės kontrolės ryšius, netiesiogiai pateikdamas bendrovių grupės sąvoką. Savo ruožtu FAĮ 3 str. pateikiama bendrovių grupės sąvoką, ją apibrėžiant kaip patronuojančiąją bei jos patronuojamąsias bendroves.⁵⁰ Taigi, tiek ABĮ, tiek FAĮ apibrėžiamas motininės ir dukterinės bendrovės santykis siejamas su minėtu, pagrindiniu bendrovių grupės identifikavimą lemiančiu požymiu – kontrole, kuri gali būti įgyvendinama tiek tiesiogiai (akcijomis), tiek netiesiogiai (sutarčių su akcininkais, teisės rinkti valdymo organus ar kitais pagrindais). Vis dėlto, Lietuvos Respublikos bendrovių teisė nenumato specifinio reguliavimo skirto grupėms, o juridinio asmens atskirumo modelis lemia, jog dukterinės bendrovės, vertinant formaliai, privalo veikti išimtinai savo interesais. Todėl, kaip minėta, egzistuoja tam tikra priešprieša tarp grupės bendrovių atskirumo principo bei ekonominės grupių valdymo realybės. Lietuvos Respublikos teisės suderinamumas su bendrovių grupės intereso pripažinimu toliau analizuojamas šio darbo 2.3 skyriuje.

1.3. Bendrovių grupių reglamentavimas ES lygiu

Siekis harmonizuoti bendrovių grupių teisinį reguliavimą ES lygiu buvo iškeltas jau 8-ajame dešimtmetyje.⁵¹ 1985 m. Europos Komisija parengė vadinamosios 9-osios direktyvos, kuri būtų ir buvo skirta reguliuoti bendrovių grupių klausimus, projektą. Direktyvos projektas bendrovių grupes traktavo esant vieningais verslo subjektais ir buvo paremtas principu, kad motininė bendrovė turi atsakyti už dukterinės bendrovės skolas, nebent būtų įrodyta, kad nuostoliai patirti įgyvendinant veiksmus ar įtaką, kuri yra priešinga motininės bendrovės interesams.⁵² Tačiau ES valstybės narės nesurado bendro sutarimo ir direktyva galiausiai nebuvo priimta. Nepaisant nesėkmės, Europos Komisija ir toliau inicijavo įvairias studijas, siekiant nustatyti poreikį ES lygiu reguliuoti bendrovių grupių

---

⁵⁰ Motinine (patronuojančia) bendrove laikoma bendrovė, kuri kitai bendrovei gali daryti tiesioginį ar netiesioginį lemiamą poveikį.

⁵¹ 1970 m. Europos Bendrovės Statuto (*angl. Statute for the European Company*) projekte buvo pateikti straipsniai susiję su grupių tarpusavio santykiais.

⁵² Advokatų profesinės bendrijos „Baltic Legal Solutions“ taikomasis mokslinis tyrimo darbas: Bendrovių grupės atsakomybės už kiekvienos bendrovės – grupės narės – finansinę padėtį (mokumą) nustatymo teisinės galimybės ir taikymo efektyvumas tyčinių bankrotų prevencijos kontekste [interaktyvus]. 2012, p. 15 [žiūrėta 2019 m. vasario 16 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.esparama.lt/es_parama_pletra/failai/ESFproduktai/2012_imoniui_grupes_atsakomybe.pdf>.

klausimus, tačiau Komisijos iniciatyva naujam potencialiam harmonizavimo įrankiui taip ir nebuvo iškelta. Vėliau iniciatyvos bendrovių grupių klausimais ėmėsi vadinamasis Forum Europaeum – bendrovių teisės profesorių grupė, kuri 2000 m. parengė išsamų pasiūlymą Europos Komisijai dėl ES bendrovių grupių teisinio reguliavimo („Pasiūlymas“).⁵³ Šis Pasiūlymas turi esminę reikšmę nagrinėjamai temai, nes jame kodifikuota *Rozenblum* doktrina, esanti vienu pagrindinių šio darbo objektų, aptariamu tolesniame skyriuje. Pasiūlyme nurodyta, jog bendrovių grupės valdymo organams leidžiama vadovautis visos bendrovių grupės interesu, netgi tuomet, kai jis prieštarauja tos konkrečios bendrovės interesams, su sąlyga, kad bendrovių grupė turi tinkamą struktūrą su suderintu interesu, bendru visai grupei, ir bendrovės valdymo organai gali pagrįstai tikėtis, jog nuostoliai, kuriuos bendrovė patyrė vykdydama veiksmus visos grupės intereso naudai, ateityje bus padengti.⁵⁴ Pasiūlymas susilaukė teigiamos reakcijos – jo pagrindu 2001 m. kita Europos Komisijos ekspertų grupė (*angl. High Level Group of Company Law Experts*) iš esmės atsisakė idėjos priimti atskirą direktyvą dėl bendrovių grupių, tačiau nurodė, jog būtina nustatyti taisykles susijusias su grupių struktūros skaidrumu, konfliktų tarp grupės bendrovių interesų sprendimu ir kt.⁵⁵ Europos Komisija pritarė šioms rekomendacijoms, priimdama Bendrovių Teisės Veiksmų Planą (*angl. Company Law Action Plan*).⁵⁶ Tačiau, pažymėtina, jog vėlesniais etapais Europos Komisijos vykdytos konsultacinės apklausos atskleidė nevienareikšmišką požiūrį į poreikį detaliam reguliuoti bendrovių grupes, todėl iki šiol ES lygiu nėra priimta specifiskai bendrovių grupes reguliuojanti harmonizavimo priemonė. Pavieniai klausimai susiję su bendrovių grupėmis, kaip, tarkime, konsoliduota finansinė atskaitomybė ir kt. yra reguliuojami tikslinėse direktyvose ir kituose teisės aktuose.⁵⁷

Ypatingą reikšmę šio mokslinio darbo nagrinėjimui bei kaip viena iš sėkmingiausių iniciatyvų bendrovių teisės, įskaitant bendrovių grupes, reguliavimo srityje laikytinas

---

⁵³ Forum Europaeum Konzernrecht. Corporate Group Law for Europe (proposal)[interaktyvus]. European Business Organisation and Law Review, 2000, p. 165-264 [žiūrėta 2019 m. vasario 16 d.]. Prieiga per internetą: < <https://www.cambridge.org/core/journals/european-business-organization-law-review-ebor/article/corporate-group-law-for-europe-forum-europaeum-corporate-group-law/1732C349A7C6045A59F060606A080C87>>.

⁵⁴ *Ibid*, p. 261.

⁵⁵ Report of High Level Group of Company Law Experts on A Modern Regulatory Framework for Company Law in Europe [interaktyvus]. Brussels, 2002 [žiūrėta 2019 m. vasario 16 d.]. Prieiga per internetą: < <http://www.notaries-of-europe.eu/files/position-papers/2002/DS3-reponse-cnue-17-06-02-en.pdf>>.

⁵⁶ Modernising Company Law and Enhancing Corporate Governance in the European Union – A Plan to Move Forward [interaktyvus]. Brussels, COM (2003) 284 final, 2003 [žiūrėta 2019 m vasario 16 d.]. Prieiga per internetą: < <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:52003DC0284>>.

⁵⁷ Pvz. 2011 m. lapkričio 30 d. Tarybos direktyva 2011/96/ES dėl bendrosios mokesčių sistemos, taikomos įvairių valstybių narių patronuojančioms ir dukterinėms bendrovėms (OL L 345, 2011 12 29) (su vėlesniais keitimais ir papildymais).

EMCA. EMCA pavyzdinis, tačiau neprivalomas modelinis teisės aktas, be kitų klausimų, detaliam reglamentuojantis bendrovių grupes. Pagrindinis akto tikslas, bendrovių grupių reguliavimo apimtyje yra suderinti efektyvų bendrovių grupių valdymą bei bendrovių dalyvių (akcininkų) bei kreditorių interesus. EMCA skyrius skirtas bendrovių grupėms buvo paveiktas darbe analizuojamos *Rozenblum* doktrinos, kuri viena ar kita forma yra įgyvendinta ne vienoje valstybėje.⁵⁸

---

⁵⁸ CONAC, P. H. The Chapter on Groups of Companies of the European Model Company Act (EMCA) In *European Company and Financial Law Review* [interaktyvus]. 2016, p. 301 [žiūrėta 2019 m. vasario 17 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.degruyter.com/view/j/ecfr.2016.13.issue-2/ecfr-2016-0301/ecfr-2016-0301.xml>>.

2. BENDROVIŲ GRUPĖS INTERESO PRIPAŽINIMAS

2.1. Bendrovių grupės intereso samprata

Šiandieninės tendencijos rodo, jog bendrovių grupės neabejotinai yra svarbūs „žaidėjai“ rinkos ekonomikoje.⁵⁹ Kaip minėta darbo 1.1.1 skyriuje, grupių kūrimą sąlygoja daugybė aplinkybių – grupės leidžia diversifikuoti rizikas, plėsti veiklą tarptautiniu mastu, užtikrinant vieningą kontrolę ir kt. Todėl, darbo autoriaus nuomone, neabejotinai galima teigti, jog bendrovių grupės, kaip verslo organizavimo forma, ekonomine prasme yra patrauklus pasirinkimas. Tačiau teisine prasme, bendrovių grupės yra sudarytos iš savarankiškų juridinių asmenų, sudarančių sutartis su partneriais, turinčias įsipareigojimų prieš kreditorius, samdančiais darbuotojus ir kt. Atsižvelgiant į tai, negalima ignoruoti fakto, jog pagal tradicinį ir visuotinai pripažįstamą bendrovių atskirumo modelį, kiekviena bendrovė veikia išimtinai savo interesais ir nepriklausomai, nepaisant fakto, jog ji yra kontroliuojama grupės motininės bendrovės, kaip pagrindinio (ar vienintelio) akcininko.⁶⁰ Pagal tradicinę civilinę teisę bei konkrečiau – bendrovių teisę, grupės narės taip pat nėra atsakingos už grupės prievolės. Taigi, iš esmės gali pasirodyti, jog bendrovių grupės yra funkciniais ir ekonominiais ryšiais susijusios, tačiau nepriklausomų ir išimtinai savo interesais veikiančių juridinių asmenų junginys. Tačiau tuomet galima kelti paprastą klausimą – ar laikantis tokio požiūrio bendrovių grupės būtų tokios ekonomiškai naudingos? Kitaip tariant, ar grupės kaip junginio siekį maksimaliai didinti pelną, atitiktų reikalavimas, jog kiekviena grupės narė spręstų savo reikalus izoliuotai, taip esmingai apribojant grupės kontrolę? Būtent dėl šios priežasties, klasikinis požiūris į bendrovių savarankiškumą, joms priklausant grupei yra iš esmės modifikuotas. Nors teisiniu požiūriu, bendrovių grupę sudarančios bendrovės yra savarankiški juridiniai asmenys, tačiau ekonomine prasme, bendrovių grupės sąlygoja, jog sprendimai grupės viduje yra priimami atsižvelgiant ne į pavienių (dukterinių) bendrovių, tačiau į visos grupės interesą, kuris daugeliu atveju sutampa su motinės bendrovės interesais.⁶¹ Šie sprendimai be kita ko, yra priimami ne dukterinės, bet motininės bendrovės valdymo organų ir iškomunikuojami visos grupės mastu kaip bendra grupės politika, veiklos vykdomo gairės ar tiesioginiai nurodymai dukterinės bendrovės valdymo organams. Taigi, galima daryti išvadą, jog

---

⁵⁹ WINNER, M. Group Interest in European Company Law: an Overview [interaktyvus]. Vienna: Vienna University of Economics and Business Department of Business Law, 2016, p. 85 [žiūrėta 2019 m. vasario 17 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.acta.sapientia.ro/acta-legal/C5-1/legal51-06.pdf>>.

⁶⁰ CONAC, P. H. Director's Duties in Groups of Companies – Legalizing the Interest of the Group at the European Level In *European Company and Financial Law Review* [interaktyvus]. 2014, p. 195 [žiūrėta 2019 m. vasario 17 d.]. Prieiga per internetą: <https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2412031>.

⁶¹ *ibid.*

ekonominis grupių naudingumas ir grupių, kaip atskirų juridinių asmenų teisinis reguliavimas turi tam tikrų priešpriešų. Šį prieštaravimą bandoma panaikinti, pripažįstant vadinamojo bendrovių grupės intereso (*angl. Interest of the group*) egzistavimą. Vadovaujantis šiuo – bendru grupei interesu, paskirų bendrovių autonomiškumas grupėje priimant išimtinai sau naudingus sprendimus yra apriojamas. Bendrovių grupės interesas, kaip teisinis (ir kartu ekonominis) konceptas, kaip minėta, iš esmės sąlygoja, kad grupės viduje sprendimai priimami atsižvelgiant į visuotinį grupės, o ne pavienių bendrovių interesus. Detalizuojant, bendrovių grupės interesas suponuoja tai, jog dukterinės bendrovės valdymo organai gali priimti tam tikrą sprendimą (pavyzdžiui, nurodymą laiduoti už motininės bendrovės įsiskolinimą) remiantis grupės interesu, net ir tuo atveju, jei toks sprendimas nebūtų naudingas dukterinei bendrovei trumpalaikėje perspektyvoje. Tačiau pažymėtina, jog nepaisant fakto, kad bendrovių grupės intereso pripažinimas galėtų būti pagrindas pateisinti konkrečių grupės narių atžvilgiu nebūtinai naudingus sprendimus, jis sudaro priešpriešą tarp pavienės bendrovės ir bendrovių grupės interesų.⁶² Žvelgiant iš dukterinių bendrovių valdymo organų perspektyvos, taip pat susiklosto dvejopa situacija, kuomet pastarieji turi maksimaliai patenkinti ne tik grupės bet ir jų vadovaujamos bendrovės interesus.⁶³ Interesų balanso klausimas toli gražu nėra vienintelis vertinant bendrovių grupės intereso pripažinimo pasekmes. Tolesnėse skyriaus dalyse nagrinėjami klausimai susiję su dukterinių bendrovių valdymo organų diskrecija, atsakomybe, dukterinės bendrovės smulkiųjų akcininkų bei kreditorių apsauga.

Teisės doktrinoje sutinkama pozicija, jog pripažįstant bendrovių grupės interesą, juridinio asmens autonomiškumas priimant sprendimus atsiduria neaiškioje padėtyje, dėl to bendrovių grupės, teisine prasme, tradiciškai laikomos potencialiai pavojingomis.⁶⁴ Vis dėlto, darbo autoriaus nuomone, problematiką, susijusią su bendrovių grupės intereso pripažinimu lemia skirtingas šio instituto traktavimas nacionalinėse sistemose, bei faktas, jog ES lygiu, nepaisant įvairių mokslinių iniciatyvų bei pasiūlymų, nėra priimtų su bendrovių grupės intereso pripažinimu susijusių visuotinių teisės aktų. Tai lemia, jog bendrovių grupės intereso pripažinimas negali būti vertinamas vienareikšmiškai, taip

---

⁶² HAUSMANN, Y.; BECHTOLD, E. Corporate Governance of Groups in an Era of Regulatory Nationalism: A Focused Analysis of Financial Services Regulation In *European Company and Financial Law Review* [interaktyvus]. 2015, p. 350 [žiūrėta 2019 m. vasario 18 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.degruyter.com/view/j/ecfr.2015.12.issue-3/ecfr-2015-0341/ecfr-2015-0341.xml>>.

⁶³ *ibid*, p. 12.

⁶⁴ TEICHMANN, C. Corporate Groups within the Legal Framework of the European Union: The Group-Related Aspects of the SUP Proposal and the EU Freedom of Establishment In *European Company and Financial Law Review* [interaktyvus]. 2015, p. 209 [žiūrėta 2019 m. vasario 18 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.degruyter.com/view/j/ecfr.2015.12.issue-2/ecfr-2015-0202/ecfr-2015-0202.xml>>.

sukuriant teisinį neapibrėžtumą. Tolimesnėse šio skyriaus dalyse pateikiamas įvairių valstybių teisinėse sistemose egzistuojantis požiūris į bendrovių grupės intereso pripažinimą, apžvelgiamos ES iniciatyvos, nagrinėjamos pagrindinės grupės intereso pripažinimo problemos. Paskutinėje dalyje apžvelgiami galimi teigiami ir neigiami grupės intereso pripažinimo aspektai, atsižvelgiant į doktrinoje, valstybių teismų praktikoje bei ES iniciatyvinių grupių suformuotas pozicijas.

2.2. Bendrovių grupės intereso kilmė

2.2.1. Nacionalinė teisė

Bendrovių grupės intereso pripažinimo klausimas valstybių teisinėse sistemose sprendžiamas nevienodai. Atlikus detalesnę analizę matyti, jog skirtingas bendrovių grupės intereso pripažinimo laipsnis yra nulemtas skirtingo valstybių požiūrio į kreditorių bei smulkiųjų akcininkų apsaugą. Atsižvelgiant į tai, dalis valstybių prioritetą teikia būtent minėtų subjektų apsaugai ir bendrovių grupės intereso pripažinimas yra formalizuotas ir ribotas, tuo tarpu kitos valstybės laikosi liberalesnio požiūrio, savo teisinėje sistemoje prioritetą teikdamos ekonominei bendrovių grupės naudai, pripažįstant grupės interesą. Teisės doktrinoje, valstybės, pagal savo požiūrį į bendrovių grupės intereso pripažinimą, bei tai atitinkantį teisinį reguliavimą, paprastai skirstomos į tris grupes.⁶⁵

Pirmajai grupei priklauso Vokietija, bei jos pavyzdžiu pasekusios valstybės.⁶⁶ Vokietija, kaip minėta darbo pradžioje, yra viena iš nedaugelio valstybių, turinčių detalesnį bendrovių grupių teisinį reguliavimą. Vienas iš tokio sprendimo motyvų, kaip nurodoma doktrinoje, yra būtent siekis užtikrinti tinkamą motininės ir dukterinės bendrovės interesų balansą.⁶⁷ Dėl šios priežasties, Vokietijos reguliavimas laikytinas sąlyginai griežtu ir formalizuotu bendrovių grupių atžvilgiu – Vokietijos atviro tipo bendrovių įstatymas (*Aktiengesetz*) („*AktG*“) numato teisę motininei bendrovei duoti privalomą nurodymą dukterinei bendrovei tik tokiu atveju, jei šalis sudaro dominavimo sutartį (*angl. domination agreement*) bei motininė bendrovė prisiima atsakomybę padengti visus dukterinės bendrovės nuostolius, atsiradusius dėl tokio nenaudingo dukterinei bendrovei nurodymo,

---

⁶⁵ WINNER, M. Group Interest in European Company Law: an Overview [interaktyvus]. Vienna: Vienna University of Economics and Business Department of Business Law, 2016, p. 88 [žiūrėta 2019 m. vasario 20 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.acta.sapientia.ro/acta-legal/C5-1/legal51-06.pdf>>.

⁶⁶ Pvz. Portugalija, Slovėnija, Kroatija, Vengrija, Čekija, Turkija.

⁶⁷ TEICHMANN, C. Corporate Groups within the Legal Framework of the European Union: The Group-Related Aspects of the SUP Proposal and the EU Freedom of Establishment In *European Company and Financial Law Review* [interaktyvus]. 2015, p. 210 [žiūrėta 2019 m. vasario 20 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.degruyter.com/view/j/ecfr.2015.12.issue-2/ecfr-2015-0202/ecfr-2015-0202.xml>>.

bei tai padaryti per ganėtinai trumpą laikotarpį.⁶⁸ Siekiant smulkiųjų akcininkų intereso apsaugos, tokiu atveju jiems suteikiama teisė arba parduoti savo akcijų dalį motininei bendrovei arba gauti metinę kompensaciją. Dukterinės bendrovės kreditoriai savo ruožtu turi teisę reikalauti nuostolių atlyginimo iš motininės bendrovės, jei pastaroji įgyvendino nurodymą nepakankamai rūpestingai, o nuostolių neįmanoma atlyginti iš dukterinės bendrovės.⁶⁹ Atitinkamai visais kitais atvejais, motininė bendrovė privalo pripažinti dukterinės bendrovės interesą.⁷⁰ Apibendrintai kalbant, ši valstybių grupė iš principo pripažįsta bendrovių grupės interesą, tačiau nelaiko jo pagrindu pateisinti dukterinei bendrovei padarytus nuostolius. Toks reguliavimas doktrinoje aiškinamas grindžiant aplinkybe, jog Vokietijos bendrovių grupių teisė yra daug labiau orientuota į akcininkų bei kreditorių apsaugą nei į grupės organizaciją.⁷¹

Antrajai valstybių grupei priskirtina Jungtinė Karalystė bei kitos bendrosios teisės tradicijos valstybės, Skandinavija. Šiai valstybių grupei būdinga, jog jose iš esmės nėra įtvirtinto atskiro bendrovių grupių teisinio reguliavimo. Šios valstybės seka klasikiniu bendrovių teisės modeliu, pagal kurį kiekviena bendrovė yra laikoma savarankišku juridiniu asmeniu, ir principu, jog dominuojantis akcininkas (arba net vienintelis) gali pasinaudoti ribota atsakomybe, kuris tik išimtinėmis aplinkybėmis gali būti netaikomas.⁷² Dukterinės bendrovės valdymo organai, kaip ir prieš tai minėtose valstybėse gali atsižvelgti į visos bendrovių grupės interesus priimdami sprendimus, tačiau šių valstybių teisė numato tam tikrus saugiklius, pavyzdžiui, valdymo organų asmeninę atsakomybę, tuo atveju, kai nepagrįstai vadovaujamosi motininės bendrovės nurodymais.⁷³

---

⁶⁸ §302, 305, 308 AktG

⁶⁹ § 309 AktG

⁷⁰ Pažymėtina, jog minėta tvarka nėra taikoma uždaro tipo bendrovių atveju. Šiuo atveju motininė bendrovė turi teisę duoti privalomus nurodymus dukterinei bendrovei, tačiau, jei pastarojoje egzistuoja smulkiųjų akcininkų, motininė bendrovė savo nurodymu negali sukelti dukterinei bendrovei nuostolių.

⁷¹ CONAC, P. H. Director's Duties in Groups of Companies – Legalizing the Interest of the Group at the European Level In *European Company and Financial Law Review* [interaktyvus]. 2014, p. 199 [žiūrėta 2019 m. vasario 20 d.]. Prieiga per internetą: <https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2412031>.

⁷² TEICHMANN, C. Corporate Groups within the Legal Framework of the European Union: The Group-Related Aspects of the SUP Proposal and the EU Freedom of Establishment In *European Company and Financial Law Review* [interaktyvus]. 2015, p. 211 [žiūrėta 2019 m. vasario 21 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.degruyter.com/view/j/ecfr.2015.12.issue-2/ecfr-2015-0202/ecfr-2015-0202.xml>>.

⁷³ Report of the Reflection Group On the Future of EU Company Law [interaktyvus]. 2011, p. 63 [žiūrėta 2019 m. vasario 21 d.]. Prieiga per internetą: <https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1851654>.

⁷³ <https://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize?hash=4c919020-9559-4fcd-a7ab-8f6e68e1cd9e#/>.

Galiausiai, trečioji grupė valstybių, vedama Prancūzijos, užima tarpinę poziciją.⁷⁴ Nepaisant to, jog bendrovių grupei taikomos bendrosios bendrovių teisės normos, teismų praktika pripažįsta, kad šios taisyklės bendrovių grupės kontekste tam tikrais atvejais turi būti modifikuojamos. Žymiausias tokio pobūdžio precedentas suformuotas Prancūzijos Kasacinio Teismo (*pranc. Cour De Cassation*), vadinamojoje *Rozenblum* byloje.⁷⁵ Šioje baudžiamojoje byloje p. Rozenblum buvo kaltinamas piktnaudžiavimu bendrovės turtu. P. Rozenblum priklausė skirtingų bendrovių, nesusijusių bendra veiklos politika, akcijų dalis, faktiškai leidusi pastarąsias kontroliuoti. Minėtas asmuo periodiškai atliko skirtingų bendrovių turto (*angl. assets*) perkėlimą kitoms bendrovėms, dėl ko pirmosios patyrė nuostolių, pagal Prancūzijos įstatymus tariamai padarydamas nusikaltimą. Šiame sprendime, teismas pripažino bendrovių grupės interesą, nuroydamas, jog, tam tikromis sąlygomis, dukterinė bendrovė gali priimti sprendimą atsižvelgdama į grupės interesą, nors pastarasis ir nebūtų palankus pačiai dukterinei bendrovei.⁷⁶ Anot teismo, tokio pobūdžio sprendimai gali būti pateisinti tik tuo atveju jei:

- (i) bendrovė priklauso grupei, susijusiai kapitalo ryšiais, kurioje be kita ko yra įgyvendinama vieninga grupės politika;
- (ii) bendrovės valdymo organai veikia sąlygodami pagrįsto tikėjimo, jog nurodymas atitinka bendrovių grupės interesą;
- (iii) bendrovei ateityje yra kompensuojami dėl nurodymo vykdymo patirti nuostoliai. Ši sąlyga, anot teismo yra įgyvendinama remiantis bendruoju *quid pro quo* principu, tačiau tokia kompensacija taip pat gali būti ir nepiniginė;
- (iv) tokio nurodymo vykdymas neturi lemiamai paveikti bendrovės finansinio pajėgumo t. y. bendrovė neturi tapti nemoki.

Rozenblum byla, suformavusi to paties pavadinimo doktriną yra plačiai aptariama įvairių valstybių doktrinoje bendrovių grupės intereso pripažinimo kontekste. Šios doktrinos pagrindu taip pat parengtas ir minėtas Forum Europaeum Pasiūlymas Europos Komisijai dėl ES bendrovių grupių teisinio reguliavimo bei EMCA. *Rozenblum* doktrinos pavyzdžiu kai kurios valstybės, pvz. – Čekija, Italija taip pat sureglamentavo bendrovių teisę. Nepaisant to, doktrinoje *Rozenblum* sprendime suformuluotos sąlygos vertinamos

---

⁷⁴ PARIENTE, M. The Evolution of the Concept of „Corporate Group“ in France In *European Company and Financial Law Review* [interaktyvus]. 2007, p. 320 [žiūrėta 2019 m. vasario 21 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.degruyter.com/view/j/ecfr.2007.4.issue-3/ecfr.2007.019/ecfr.2007.019.xml>>.

⁷⁵ Court of cassation, Criminal Chamber, 4 February 1985, *Rozenblum and Allouche*, D. 1985, p. 478.

⁷⁶ WYMEERSCH, E. Conflicts of Interest in Financial Services Groups [interaktyvus]. Gent: Financial Law Institute Working Paper No. 2007-05, 2008, p. 4 [žiūrėta 2019 m. vasario 21 d.]. Prieiga per internetą: <https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1087001>.

nevienareikšmiškai, akcentuojant jų platų pobūdį ir neaiškumą.⁷⁷ Darbo autoriaus nuomone pritartina minėtiems svarstymams. Atsižvelgiant į tai, jog doktrina yra padariusi didelę įtaką formuojant tiek atskirų valstybių, tiek ES požiūriui į bendrovių grupės intereso pripažinimo klausimą, būtina detaliai išnagrinėti *Rozenblum* doktrinos taikymo įtaką nacionalinei bendrovių teisei, ypačiai – dukterinės bendrovės kreditorių apsaugai bei valdymo organų diskrecijai ir atsakomybei. Atsižvelgiant į tai, vėlesnėje darbo dalyje pateikiamas išsamus *Rozenblum* doktrinoje pateiktų sąlygų vertinimas bei jų taikymo nacionalinėje teisėje perspektyvos, kaip pavyzdį pasitelkiant Lietuvos teisę.

Pateikti skirtingų nacionalinių sistemų pavyzdžiai rodo, jog nemaža dalis ES valstybių pripažįsta bendrovių grupės interesą, tačiau pastarasis vertinamas nevienodai, priklausomai nuo prioritetinių interesų. Skirtingas bendrovių grupės intereso pripažinimo laipsnis ir sąlygos tarp valstybių lemia, jog ES mastu jau kuris laikas pateikiamos įvairios iniciatyvos bei akademiniai tyrimai, kurie aptariami sekančioje dalyje.

2.2.2. *ES iniciatyvos*

Pirmąją didesnio masto iniciatyva atkreipti ES įstatymų leidėjo dėmesį į bendrovių grupės interesą, kaip teisinį ir kartu ekonominį konceptą, kaip minėta, laikytinas bendrovių teisės profesorių grupės Forum Europaeum 2000 m. parengtas Pasiūlymas.⁷⁸ Pasiūlyme be kitų bendrovių grupėms skirtų nuostatų, kaip sektinas pavyzdys, įtvirtinant nuostatas susijusias su grupės interesu, nurodoma būtent *Rozenblum* doktrina. Pasiūlyme detalizuojama, jog doktrinos pagrindu priimtas reguliavimas turėtų būti nukreiptas į dukterinės bendrovės valdymo organus, kurie turėtų turėti galimybę priimti sprendimus visos grupės interesais, kartu išvengiant asmeninės atsakomybės už netinkamą pareigų bendrovei vykdymą.⁷⁹ Tokį sprendimą dukterinės bendrovės valdymo organai galėtų priimti tik nuodugniai įvertinę ar motininė bendrovės nurodymas atitinka visas *Rozenblum* sąlygas. Atsižvelgiant į tai, dukterinės bendrovės valdymo organų sprendimai turėtų būti pateisinami, o valdymo organai išvengtų atsakomybės. Pasiūlyme papildomai pažymima, jog ES teisė turėtų

---

⁷⁷ CONAC, P. H. Director's Duties in Groups of Companies – Legalizing the Interest of the Group at the European Level In *European Company and Financial Law Review* [interaktyvus]. 2014, p. 208 [žiūrėta 2019 m. vasario 22 d.]. Prieiga per internetą: <https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2412031>.

⁷⁸ Forum Europaeum Konzernrecht. Corporate Group Law for Europe (proposal)[interaktyvus]. *European Business Organisation and Law Review*, 2000, p. 165-264 [žiūrėta 2019 m. vasario 22 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.cambridge.org/core/journals/european-business-organization-law-review-ebor/article/corporate-group-law-for-europe-forum-europaeum-corporate-group-law/1732C349A7C6045A59F060606A080C87>>.

⁷⁹ *Ibid*, p. 207

nustatyti tik sąlygas, kuomet dukterinės bendrovės valdymo organų veiksmai gali būti pateisinti. Visi kiti susiję klausimai, pavyzdžiui: ar dukterinės bendrovės valdymo organai veikė dukterinės bendrovės interesais, dukterinės bendrovės teisė į nuostolių atlyginimą iš motininės bendrovės, sankcijos už *Rozenblum* sąlygų pažeidimą, bei motininės bendrovės teisė duoti privalomus nurodymus dukterinei bendrovei, tol, kol šis atitinka minėtas *Rozenblum* sąlygas, turi būti nuspręsti nacionalinėje teisėje. Bendrovių grupės intereso pripažinimo klausimas ES mastu nesibaigė minėtu Pasiūlymu. Šiame kontekste svarbu paminėti 2011 m. parengtas Svarstymo Grupės (*angl. Reflection Group*) rekomendacijas dėl grupės intereso pripažinimo⁸⁰, kurių pamatinis šaltinis taip yra *Rozenblum* doktrina. Rekomendacijose nurodoma, jog doktrinos įtvirtinimas turi esminę reikšmę sprendžiant dukterinių bendrovių valdymo organų atsakomybės klausimus dėl atskirai grupės bendrovei nenaudingo sprendimo priėmimo, atsižvelgiant į tai, jog grupės intereso pripažinimas dukterinių bendrovių valdymo organų nariams leidžia atsižvelgti į visos bendrovių grupės interesą. Tačiau, kaip pažymėta ir Tyrime, grupės intereso pripažinimas nereiškia, kad būtų leidžiama „paaukoti“ dukterinę bendrovę siekiant motininės bendrovės ar visos grupės tikslų, todėl atitinkamas sprendimas būtų pateisinamas tik nesant nemokumo rizikos.⁸¹ Į šias rekomendacijas buvo atsižvelgta ir 2012 m. parengtame Europos Komisijos Veiksmų Plane (*angl. Action Plan for the European Commission*),⁸² kuriame nurodyta, jog Europos Komisija 2014 m. imsis iniciatyvos bendrovių grupės intereso pripažinimo klausimu. Tačiau, iki šiol ES lygiu jokia priemonė nebuvo priimta. 2016 m. akademikai pateikė dar vieną tyrimą dėl bendrovių grupės intereso pripažinimo. Neoficiali bendrovių teisės ekspertų grupė, suformuota Europos Komisijos (*angl. Informal Company Law Expert Group (ICLEG)*) savo parengtame tyrime dar kartą akcentavo būtinybę ES lygiu pripažinti bendrovių grupės interesą ir pateikė išsamų aplinkybių, lemiančių tokio pobūdžio veiksmų būtinybę, sąrašą.⁸³

---

⁸⁰ Report of the Reflection Group On the Future of EU Company Law [interaktyvus]. 2011, p. 63 [žiūrėta 2019 m. vasario 22 d.]. Prieiga per internetą: <https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1851654>.

⁸¹ Advokatų profesinės bendrijos „Baltic Legal Solutions“ taikomasis moksinis tyrimo darbas: Bendrovių grupės atsakomybės už kiekvienos bendrovės – grupės narės – finansinę padėtį (mokumą) nustatymo teisinės galimybės ir taikymo efektyvumas tyčinių bankrotų prevencijos kontekste [interaktyvus]. 2012, p. 25 [žiūrėta 2019 m. vasario 23 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.esparama.lt/es_parama_pletra/failai/ESFproduktai/2012_imonių_grupes_atsakomybe.pdf>.

⁸² EU Commission, Action Plan: European Company Law and Corporate Governance – A Modern Legal Framework for More Engaged Shareholders and Sustainable Companies [interaktyvus]. COM (2012) 740 final, 2012 [žiūrėta 2019 m. vasario 23 d.]. Prieiga per internetą: <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A52012DC0740>>.

⁸³ The Informal Company Law Expert Group (ICLEG). Report on the recognition of the interest of the group [interaktyvus]. 2016, p. 28-47 [žiūrėta 2019 m. vasario 23 d.]. Prieiga per internetą: <https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2888863>.

Tiesiogiai bendrovių grupės intereso pripažinimą įtvirtina EMCA. Šiame akte pateikiamas atskiras skyrius skirtas bendrovių grupėms, tačiau svarbiausia, šio darbo nagrinėjimo kontekste – EMCA suteikia teisę motininei bendrovei duoti privalomus nurodymus dukterinei bendrovei.⁸⁴, taip tiesiogiai pripažindama bendrovių grupės interesą, atsižvelgiant į *Rozenblum* doktrinos sąlygas.

Apibendrinant, galima teigti, jog nors šiuo metu ES lygiu nėra įtvirtinta vieningo bendrovių grupės interesą pripažįstančio reguliavimo, tačiau beveik du dešimtmečius vykdomos akademinės iniciatyvos, tarp jų EMCA, rodo aiškų impulsą siekiant vieningo bendrovių grupės intereso pripažinimo. Darbe atlikta trumpa skirtingų valstybių nacionalinės teisės analizė taip pat įrodo, jog grupės intereso pripažinimo klausimas toli gražu nėra naujiena, tačiau įtvirtinamas skirtinga apimtimi. Manytina, jog unifikuoto bendrovių grupės intereso pripažinimo klausimas yra neišvengiamas šiandieninės rinkos ekonomikos sąlygomis, atsižvelgiant į bendrovių grupės tikslus. Atsižvelgiant į šias tendencijas bei siekį kiek įmanoma labiau užtikrinti vieningą ir koordinuotą grupės veiklą, ekonominį efektyvumą, būtina nukrypti nuo tradicinių bendrovių teisės postulatų bei į bendrovių grupę žvelgti kaip į sudėtinį, teisinį bei ekonominį vienetą. Tačiau, negalima ignoruoti fakto, jog grupės intereso pripažinimas gali sukelti ir tam tikrą teisinį neapibrėžtumą, nes klasikinis požiūris į bendrovę, kaip autonomišką ir savo interesais veikiančią juridinį asmenį, grupės atveju, lieka „šešėlyje“. Atsižvelgiant į galimą dvilypį požiūrį, būtina visapusiškai įvertinti bendrovių grupės intereso pripažinimo rizikas. Sekančioje dalyje analizuojami anksčiau minėtuose tyrimuose ir rekomendacijose pateikti bendrovių grupės intereso pripažinimo teigiami ir neigiami aspektai, bei analizuojami vieningą reguliavimą stabdantys veiksniai.

2.3. Bendrovių grupės intereso pripažinimo vertinimas

Praėjusiose dalyse pateikta bendrovių grupės intereso (ne) pripažinimo nacionaliniu bei ES mastu apžvalga aiškiai rodo, jog šis institutas vertinamas nevienareikšmiškai. Pažymėtina, jog reguliavimo nevienodumas ir buvo vienas iš veiksnių, jog jau 2 dešimtmečius ES mastu įvairios akademinės grupės pateikia iniciatyvas potencialiam unifikuotam reguliavimui. Visgi, nepaisant daugybės bandymų, ES mastu vis dar nėra vieningo, bendrovių grupės interesą pripažįstančio teisės akto, o valstybių nacionalinių sistemų skirtybės ir toliau lemia neapibrėžtumą verslo atstovams, steigiantiems bei valdantiems bendrovių grupes

---

⁸⁴ Part 2. Group Management. Sec 9, EMCA

tarptautiniu mastu⁸⁵, bei teisininkų bendruomenei. Manytina, jog tokią situaciją lemia skirtingas valstybių požiūris į bendrovių teisės saugomus interesus. Darbo autoriaus nuomone esminis bendrovių grupės intereso kontraversiškas slypi tame, jog izoliuotai vertinant tradicinius bendrovių teisės postulatus, kaip antai, juridinio asmens savarankiškumą, valdymo organų fiduciarines pareigas, juridinio asmens tikslus, gali susidaryti įspūdis, jog grupės intereso pripažinimas pirminę šių institutų prasmę paneigia. Ar valdymo organų teisė atsižvelgti į visos bendrovių grupės, bet ne valdomos bendrovės interesus turi teisinį pagrindą? Kurie interesai bendrovės valdymo organams turi būti prioritetiniai – jų valdomos bendrovės ar grupės? Ar tai neprieštarauja valdymo organų fiduciarinėms pareigoms? Šie ir panašūs klausimai, kaip pamatiniai, keliami daugumos bendrovių grupės anuliuojančių teisės mokslininkų, kaip antai darbe plačiai minimo prof. H. Conac, prof. C. Teichmann bei kitų darbuose. Atsižvelgiant į tai, tolimesnėje skyriaus dalyje analizuojamas bendrovių grupės intereso santykis su minėtais institutais, apžvelgiant doktrinoje sutinkamas pozicijas. Šiai analizei darbe, kaip pavyzdys, pasitelkiama Lietuvos Respublikos teisė. Darbe analizuojant šiuo metu galiojančią Lietuvos Respublikos statutinę civilinę (bendrovių) teisę, teismų praktiką bei doktriną siekiama įvertinti, ar bendrovių grupės intereso pripažinimas būtų suderinamas su kitais galiojančioje nacionalinėje teisėje įtvirtintais bendrovių teisės, bei apskritai – civilinės teisės institutais. Atsižvelgiant į tai, toliau teoriniu aspektu aptariami galimi bendrovių grupės intereso bei kitų civilinės (bendrovių) teisės institutų sankirtos aspektai.

2.3.1. *Bendrovių grupės interesas v. bendrovės interesas*

Lietuvos Respublikoje, kaip ir daugelyje kitų valstybių pripažįstamas juridinio asmens savarankiškumo modelis grindžiamas požiūriu, kad kiekviena grupei priklausanti bendrovė yra autonomiška, todėl grupei priklausančios bendrovės vertinamos kiekviena atskirai, neatsižvelgiant į jų ryšius grupėje. Atsižvelgiant į tai, jog Lietuvoje nėra atskiro grupės skirto reguliavimo, tokią išvadą galime daryti pažvelgus į ABĮ 2 str., kuriame nustatyta, jog kiekviena „[b]endrovė yra ribotos civilinės atsakomybės privatusis juridinis asmuo“. Savo ruožtu Lietuvos Respublikos civilinio kodekso⁸⁶ („CK“) 2.33 str. nurodo, jog vienas iš

---

⁸⁵ CHIAPPETTA, F; TOMBARI, U. Perspectives on Group Corporate Governance and European Company Law In *European Company and Financial Law Review* [interaktyvus]. 2012, p. 265 [žiūrėta 2019 m. vasario 25 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.degruyter.com/view/j/ecfr-2012-9-issue-3/ecfr-2012-0261/ecfr-2012-0261.xml>>.

⁸⁶ Lietuvos Respublikos civilinio kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas. Civilinis kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2000, Nr. 74-2262.

juridinio asmens požymių yra galėjimas savo vardu įgyti teises ir pareigas. Taigi, kaip atskleidžiama ir CK komentare, juridiniai asmenys pasižymi organizaciniu vieningumu, bei – civiliniu teisnumu ir veiksnumu.⁸⁷ Atsižvelgiant į tai, galime daryti išvadą, jog pagal Lietuvos Respublikos teisę – bendrovės savo veikloje vadovaujasi išimtinai savo asmeniniais interesais, įtvirtinant bendrovių atskirumo modelį. Bendrovių atskirumo modelio įtvirtinimas sąlygoja ir tam tikras pareigas bendrovių valdymo organams. Doktrinoje nurodoma, jog valdymo organų nariams yra keliami daug griežtesni reikalavimai nei kitų organų nariams, nes tarp valdymo organo ir juridinio asmens susiklosto pasitikėjimo santykiai, valdymo organo narys veikia kaip juridinio asmens patikėtinis.⁸⁸ ABĮ 19 str. 8 d., numatyta, jog „[b]endrovės valdymo organai privalo veikti bendrovės ir jos akcininkų naudai <...>“. Doktrinoje ir teismų praktikoje šios valdymo organų pareigos vadinamos *fiduciarinėmis*, reiškiančios, jog pastarieji savo valdomos bendrovės atžvilgiu privalo elgtis rūpestingai ir taip, kad jų veiksmai labiausiai atitiktų pastarosios bendrovės interesus. Pagal ABĮ 19 str. 1 d. kiekviena bendrovė privalo turėti vienasmenį valdymo organą – vadovą, kuris vienvaldiškai veikia bendrovės vardu santykiuose su trečiaisiais asmenimis (ABĮ 19 str. 6 d.). Jeigu bendrovėje nesudaroma valdyba, kurios nariams taip pat taikomos fiduciarinės pareigos, valdybos kompetencijai priskirtas funkcijas, išskyrus įstatyme numatytas išimtis, taip atlieka bendrovės vadovas (ABĮ 19 str. 4 d.). Atsižvelgiant į tai, darytina išvada, jog pagal Lietuvos Respublikos įstatymus, esminę reikšmę fiduciarinių pareigų vykdymas turi būtent vadovui, nes būtent pastarasis sudaro sandorius su trečiaisiais asmenimis. Kaip ne kartą yra išaiškinęs Lietuvos Aukščiausiasis Teismas („LAT“) – vadovą ir jo vadovaujamą bendrovę siejantys fiduciariniai santykiai reiškia, jog nuo pat tapimo bendrovės vadovu momento vadovas turi elgtis rūpestingai, atidžiai ir apdairiai, laikytis bendrųjų ir specialiųjų teisės normų, reglamentuojančių jo pareigas valdant bendrovę.⁸⁹ Konkrečias juridinio asmens valdymo organų fiduciarines pareigas įtvirtina CK 2.87 str., išskirdamas sąžiningumo ir protingumo (CK 2.87 str. 1 d.), lojalumo ir konfidencialumo (CK 2.87 str. 2 d.) pareigas, taip pat pareigą vengti interesų konflikto (CK 2.87 str. 3 d.). Taigi, Lietuvos Respublikos įstatymai įpareigoja valdymo organus veikti išimtinai valdomos bendrovės interesais. Tačiau praktikoje, atsižvelgiant į bendrovių grupių specifiką, fiduciarinių valdymo organo pareigų apimtis bei taikymas gali tapti neaiškus, nes valdymo organų nariai susiduria būtinybe

⁸⁷ MIKELĖNAS, V., et al. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Antroji knyga. Asmenys. Vilnius: Justitia, 2002, p. 93.

⁸⁸ VILEITA, A. et al. Civilinė teisė. Bendroji dalis: vadovėlis. Vilnius: Justitia, 2009, p. 272.

⁸⁹ žr. pvz. 2017 m. liepos 5 d. LAT nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-297-378/2017; 2016 m. lapkričio 25 d. LAT nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-485-421/2016 ir kt.

elgtis ne tik taip, kaip naudinga jų valdomai bendrovei, tačiau atsižvelgti į visos grupės interesą. Idealiu atveju, grupės interesams sutampant su pavienės bendrovės, priešpriešos pavyktų išvengti, tačiau situaciją komplikuoja faktas, jog nėra aišku, kurie interesai turi būti prioritetiniai. Akivaizdu, jog ši problema nėra tik teorinė, atsižvelgiant į tai, jog CK 2.87 str. numato, jog juridinio asmens valdymo organo narys, nevykdantis savo fiduciarinių pareigų, arba jas vykdantis netinkamai, privalo visiškai atlyginti juridiniam asmeniui padarytą žalą. Atsižvelgiant į tai, toliau siekiama įvertinti grupės intereso pripažinimo bei valdymo organų fiduciarinių pareigų santykį. Šiame kontekste svarbiausiomis laikytinos CK 2.87 str. 1 ir 2 dalyje numatytos pareigos, todėl jos analizuojamos atskirai.

CK 2.87 str. 1 d. nurodoma, jog juridinio asmens valdymo organo narys juridinio asmens ir kitų juridinio asmens organų narių atžvilgiu turi veikti sąžiningai ir protingai. Sąžiningumo ir protingumo pareigų turinys įstatyme nedetalizuojamas. CK komentare savo ruožtu nurodoma, jog valdymo organo sąžiningumo standartas vertinamas remiantis *bona fidei* principu, bei aplinkybe ar valdymo organo narys elgiasi taip, kaip tokioje pačioje situacijoje elgtųsi apdairus asmuo. Apdairumo kategorija išimtinai siejama su valdymo organo pareiga priimant atitinkamą sprendimą surinkti visą įmanomą informaciją, leidžiančią spręsti apie tokio sprendimo pagrįstumą.⁹⁰ *Bona fidei* principas savo ruožtu yra įgyvendinamas, jeigu nėra interesų konflikto tarp valdymo organų ir bendrovės, nėra painiojamas bendrovės ir valdymo organų turtas, bei iš visų aplinkybių galima daryti išvadą, jog sprendimas priimtas valdymo organui turint visą reikiamą informaciją. Apibendrintai tariant, sąžiningumo ir protingumo principas iš valdymo organų reikalauja sprendimus priimti bendrovės naudai, surinkus visą reikiamą informaciją.⁹¹ Atsižvelgiant į tai, keliamas klausimas, ar grupės bendrovių valdymo organų teisė atsižvelgti į visos grupės interesą nepažeidžia šių pareigų? Manytina, jog atsakymas turėtų būti neigiamas. Šiuo atveju privalu atsižvelgti į bendrovių grupės specifiką. Kaip rodo praeitoje dalyje analizuotos valstybių nacionalinės sistemos bei ES lygiu pateiktos iniciatyvos, bendrovių grupės intereso pripažinimo galimybė yra ribojama atitinkamų sąlygų, kurios nustatomos kiekvienoje valstybėje. Lietuvos Respublikos teisinės sistemos nagrinėjimo tikslais, atsižvelgiant į platų *Rozenblum* doktrinos pripažinimą ES bei nacionaliniu mastu, kaip pavyzdinės, bendrovių grupės intereso pripažinimo kontekste naudojamos šioje doktrinoje nustatytos sąlygos. Tolesnėje darbo dalyje atliekama išsami šių sąlygų analizė, siekiant

---

⁹⁰ MIKELĖNAS, V., et al. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Antroji knyga. Asmenys. Vilnius: Justitia, 2002, p. 193.

⁹¹ GREIČIUS, R. *Privataus juridinio asmens vadovo fiduciarinės pareigos*. Vilnius: Teisinės Informacijos Centras, 2007, p. 148-156.

kritiškai įvertinti jų tinkamumą, bei suderinamumą su Lietuvos Respublikos teisine sistema. Vadovaujantis *Rozenblum* doktrinos sąlygomis, grupės bendrovės valdymo organai galėtų priimti sprendimą atsižvelgti į grupės interesą tik patenkinus dvi pagrindines sąlygas: (i) esmingai nepaveikus bendrovės finansinio stabilumo, bendrąją prasmę – nesukėlus bendrovės nemokumo, bei (ii) įsipareigojus bendrovei atlyginti jos dėl įsipareigojimo vykdymo patirtus nuostolius ilgalaikėje grupės veiklos perspektyvoje. Atsižvelgiant į tai galima daryti išvadą, jog grupės intereso pripažinimas iš esmės nėra skirtas paneigti paskiros bendrovės intereso, tačiau jį tam tikra apimtimi apriboti, su sąlyga, jog tai turės naudos visai grupei (kartu ir pačiai bendrovei), o pastarajai viena ar kita forma bus atlyginta už grupės labai prisiimtus įsipareigojimus. Kaip nurodoma ir Svarstymo grupės ataskaitoje – bendrovių grupės intereso pripažinimu siekiama suderinti naudą ir nuostolius, kuriuos bendrovės potencialiai gali patirti, tokiu būdu, įgyvendindamos grupės politiką.⁹² Todėl galima daryti išvadą, jog tuo atveju, kai bendrovės valdymo organas priimta sprendimą, atsižvelgdamas į visos grupės interesą, turėdamas reikiamą informaciją, jis neturėtų būti laikomas pažeidusiu sąžiningumo ir protingumo pareigas. Reikiama informacija šiuo atveju turėtų leisti daryti išvadą, jog egzistuoja visos sąlygos, kurioms esant galima atsižvelgti į grupės interesą. Priešingu atveju, jei valdymo organas priimtų sprendimą, neatitinkantį pastarųjų sąlygų, jis potencialiai galėtų būti laikomas pažeidusiu fiduciarines pareigas, konkrečiu atveju įvertinus visas aplinkybes.

CK 2.87 str. 2 d. taip pat numatyta, jog juridinio asmens valdymo organo narys turi būti lojalus juridiniam asmeniui. Įstatyme šios pareigos turinys taip pat nėra atskleistas, paliekant pastarąjį teismų praktikai ir doktrinai. LAT savo praktikoje yra išaiškinęs, jog *[l]ojalumo pareigos turinys – veikti bendrovės interesais – apima ne tik neigiamas pareigos aspektus: vengti interesų konflikto, nekonkuruoti, nesinaudoti bendrovės galimybėmis, turtu ir pan., bet ir pozityvias pareigas – visą buvimo vadovu terminą ex officio (savo iniciatyva) veikti išimtinai bendrovės interesais (CK 2.87 str.)*.⁹³ CK komentare papildomai nurodoma, jog lojalumo pareiga plačiąja prasme reiškia, jog juridinio asmens valdymo organo nariai turi rūpintis juridinio asmens gerove ir siekti įgyvendinti jo tikslus. Vykdydami šią pareigą valdymo organo nariai turi veikti pagal steigimo dokumentus bei kitų organų sprendimus.⁹⁴ Taigi, apibendrinant galima daryti

---

⁹² Report of the Reflection Group On the Future of EU Company Law [interaktyvus]. 2011, p. 63 [žiūrėta 2019 m. vasario 26 d.]. Prieiga per internetą: <https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1851654>.

⁹³ Žr. pvz. 2010 m. liepos 20 d. LAT nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-334/2010.

⁹⁴ MIKELĖNAS, V., et al. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Antroji knyga. Asmenys. Vilnius: Justitia, 2002, p. 193.

išvada, jog lojalumo pareiga, nepaisant savo sudėtinio turinio, pasireiškia valdymo organų pareiga veikti išimtinai juridinio asmens interesais. Manytina, jog bendrovių grupės intereso pripažinimas turėtų būti suderinamas ir su lojalumo pareiga. Šiuo atveju, kaip minėta, privalu atsižvelgti į grupės specifiką, kuomet grupės interesai tampa prioritetiniai, tačiau nepaneigia ir paskirų bendrovių interesų. Todėl valdymo organai neturėtų būti laikomi pažeidę pareigą veikti bendrovės interesais, vien tuo pagrindu, jog priima sprendimą atsižvelgdami į visos grupės interesą. Pažymėtina, jog ir CK komentare nurodoma, jog siekdamas tikslo, juridinio asmens valdymo organo narys turi įvertinti ir kitus interesus, tačiau nebūtinai jais vadovautis.⁹⁵ Todėl fiduciarinės lojalumo pareigos pažeidimas, manytina, galėtų būti pripažįstamas tik tuo atveju, kai vadovavimasis grupės interesu nebūtų pateisinamas minėtų *Rozenblum* sąlygų kontekste. Toks aiškinimas atitiktų kasacinio teismo praktiką dėl juridinio asmens vadovo atsakomybės. Savo praktikoje LAT pažymėjo, jog *[v]ertinant, ar sandoris sudarytas bendrovei prisiimant įprastą jos veikloje ūkinę komercinę riziką, bendrovės vadovas teisiškai būtų atsakingas už CK 2.87 straipsnyje nurodytų bendrovės vadovo pareigų nevykdymą ir turėtų atsakyti už padarytą žalą įrodžius, kad <...> sprendimas sudaryti žalą nulėmusį sandorį priimtas akivaizdžiai aplaidžiai (nesurinkus pakankamai informacijos, ją nerūpestingai įvertinus ir pan.), taip, kad protingas ir apdairus bendrovės vadovas analogiškomis sąlygomis sandorio nebūtų sudaręs, arba sandorio sudarymo metu, atsižvelgiant į bendrovės įprastą veiklos praktiką, prisiėmė neprotingai didelę nuostolių bendrovei atsiradimo riziką.*⁹⁶

Pažymėtina, jog net ir formaliai vertinant tokius valdymo organų veiksmus, kaip lojalumo pareigos pažeidimą, jie galėtų būti pateisinami. Pagal kasacinio teismo praktiką vadovo atsakomybę dėl lojalumo pareigos pažeidimo šalina faktas, kad vadovo veiksmai yra naudingi juridiniam asmeniui.⁹⁷

Taigi, apibendrinant darytina išvada, jog bendrovių grupės intereso pripažinimas, pagal Lietuvos Respublikos įstatymus *per se* neturėtų būti laikomas valdymo organo fiduciarinių pareigų pažeidimu. Nors, kaip minėta, dėl Lietuvos Respublikoje, kaip ir daugelyje valstybių pripažįstamo juridinių asmenų atskirumo modelio, negalima teigti, jog egzistuoja valdymo organų fiduciarinės pareigos visai grupei, vis dėlto negalima daryti išvados, jog bendrovių grupės intereso pripažinimas lemia paskirų bendrovių valdymo organų fiduciarinių pareigų pažeidimą. Tačiau, pabrėžtina, jog fiduciarinių pareigų

---

⁹⁵ *ibid*, p. 193.

⁹⁶ Žr., pvz., 2013 m. lapkričio 20 d. LAT nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-581/2013

⁹⁷ Žr., pvz., 2013 m. gegužės 17 d. LAT nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-290/2013; 2016 m. sausio 8 d. LAT nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-64-248/2016.

pažeidimas valdymo organui galėtų būti pripažįstamas tuo atveju, jei į grupės interesą atsižvelgiama nepateisinamai t. y. nepatenkinus *Rozenblum* doktrinos sąlygų.

2.3.2. *Juridinio asmens organų kompetencijos atskyrimas*

ABĮ 5 str. 1 dalyje nurodyta, jog bendrovė yra patronuojanti, jei ji kitoje bendrovėje, kuri yra jos dukterinė bendrovė, tiesiogiai ir (ar) netiesiogiai turi balsų daugumą arba tiesiogiai ar netiesiogiai gali daryti lemiamą įtaką kitai bendrovei. Atitinkamai straipsnio 2 bei 4 dalyse nurodoma, jog bendrovė tiesiogiai turi balsų daugumą kitoje bendrovėje, jeigu ji turi įgijusi kitos bendrovės akcijų, visuotiniame akcininkų susirinkime suteikiančių daugiau kaip 1/2 balsų, bei tai, kada bendrovė, nors ir neturėdama minėtos akcijos dalies, laikoma galinčia daryti lemiamą įtaką.⁹⁸ Taigi, motininės bendrovės tiesioginę kontrolę bei lemiamą įtaką dukterinės bendrovės atžvilgiu įstatymas sieja su buvimu dukterinės bendrovės akcininke. Kaip jau buvo minėta, bendrovės ir kiti juridiniai asmenys savo veiklą įgyvendina per valdymo organus. Valdymo organas yra pagrindinis juridinio asmens valdymo organas, per kurį juridinis asmuo įgyja civilines teises bei prisiima civilines pareigas, jas įgyvendindamas. Juridinio asmens valdymo organas yra atsakingas už juridinio asmens valdymą bei jo atstovavimą santykiyje su trečiaisiais asmenimis. Savo ruožtu, dalyvių (akcininkų) susirinkimas, yra kitas privalomas juridinio asmens organas (CK 2.82 str. 2 d.), kuriam, atitinkamai priskirtos kitos funkcijos. Įprastai, juridinio asmens dalyvių (akcininkų) susirinkimas priima sprendimus dėl valdymo organų sudarymo, steigimo dokumentų keitimo, juridinio asmens pasibaigimo ir kai kuriais kitais klausimais, kurie nesusiję su juridinio asmens kasdiene veikla ir susiję su viso ar esminės dalies juridinio asmens turto pasikeitimu (pvz. akcinės bendrovės įstatinio kapitalo didinimas ar mažinimas (ABĮ 51, 52 str.).⁹⁹ Tačiau, kaip nurodoma ir CK komentare, atsižvelgiant į skirtingus interesus, juridinio asmens dalyvių (akcininkų) susirinkimas neturi teisės spręsti klausimų, kurie priskirti kitiems juridinio asmens organams, pabrėžiant, jog dalyviai negali vienokiu ar kitokiu būdu duoti tiesioginio nurodymo valdymo organams, jeigu jiems priskirta tam tikra kompetencija.¹⁰⁰ Analogiška nuostata atspindėta ir ABĮ 20 str., 2 d.

⁹⁸ Pagal ABĮ 5 str. 4 d. 4. laikoma, kad tiesiogiai daryti lemiamą įtaką kitai bendrovei gali bendrovė, kuri yra tos bendrovės akcininkė ir:

- 1) turi teisę rinkti ar atšaukti kitos bendrovės vadovą, daugumą valdybos ar stebėtojų tarybos narių, arba
- 2) pagal susitarimus, sudarytus su kitais akcininkais, turi balsų daugumą toje bendrovėje. Įgaliojimas, suteikiantis bendrovei teisę atstovauti kitam akcininkui ir už jį balsuoti bei priimti sprendimus, yra pakankamas tokio susitarimo įrodymas.

⁹⁹ MIKELĖNAS, V., et al. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Antroji knyga. Asmenys. Vilnius: Justitia, 2002, p. 183.

¹⁰⁰ *ibid.* p. 183.

nurodant, jog visuotinis akcininkų susirinkimas gali spręsti ir kitus ABĮ ar bendrovės įstatuose jo kompetencijai priskirtus klausimus, jeigu pagal ABĮ tai nepriskirta kitų bendrovės organų kompetencijai ir jeigu pagal esmę tai nėra valdymo organų funkcijos. Šiuo aspektu primintina, jog bendrovių grupės intereso pripažinimo prielaida būtų sąlygoja motininės bendrovės teisę duoti privalomą nurodymą dukterinei. Pažymėtina, jog nors teisė duoti privalomus nurodymus dukterinei bendrovei *per se* nėra būtinoji bendrovių grupės intereso pripažinimo sudedamoji dalis, kitaip tariant, bendrovių grupės intereso pripažinimas tik numato teisę dukterinei bendrovei atsizvelgti į grupės interesą, tačiau praktikoje šios dvi teisės vertinamos, kaip neatsiejamai susijusios. Pavyzdžiui, ICLEG ataskaitoje nurodyta, jog bendrovių grupės intereso pripažinimas būtų naudingas motininėms bendrovėms, suteikiant joms teisę duoti privalomus nurodymus dukterinėms bendrovėms, taip sudarant sąlygas efekyviai kontrolei.¹⁰¹ EMCA motininės bendrovės teisę duoti privalomus nurodymus dukterinei taip pat sieja su *Rozenblum* sąlygų laikymu t. y. grupės intereso pripažinimo galimybe. Doktrinoje bendrovių grupės intereso pripažinimas bei motininės bendrovės teisė duoti privalomus nurodymus kartais net vadinamos bendrovių grupės „pamatais“.¹⁰² Tačiau pažymėtina, jog nepaisant šios teisės ekonominio naudingumo motininei bendrovei, formaliai vertinant Lietuvos Respublikos įstatymus (CK, ABĮ), pastaroji, kaip dukterinės bendrovės akcininkė, turinti lemiamą balsų skaičių visuotiniame akcininkų susirinkime, ar apskritai būdama vienintele akcininke, neturėtų teisės duoti dukterinės bendrovės valdymo organams privalomų nurodymų, nes tai prieštarautų visuotinio akcininkų susirinkimo kompetencijai. Kitaip tariant, motininė bendrovė duodama privalomą nurodymą dukterinės bendrovės valdymo organui iš esmės nulemtų dukterinės bendrovės veiklą, vykdydama valdymo funkcijas, kurios nepriskiriamos visuotinio akcininkų susirinkimo kompetencijai (ABĮ 20 str. 2 d.). Darytina išvada, jog dabartinis Lietuvos Respublikos teisinis reguliavimas būtų nesuderinamas su motininės bendrovės teise duoti privalomą nurodymą dukterinei bendrovei. Toks motininės bendrovės sprendimas galėtų būti teismo tvarka pripažintas negaliojančiu, kaip prieštaraujantis imperatyvioms įstatymo normoms (CK 2.82 str. 4 d.).

Tokie motininės bendrovės veiksmai, pagal dabartinę LAT praktiką, taip pat galėtų lemti jos atsakomybę kaip *de facto* vadovo. *De facto* vadovo atsakomybės atvejai – kuomet

---

¹⁰¹ The Informal Company Law Expert Group (ICLEG). Report on the recognition of the interest of the group [interaktyvus]. 2016, p. 37 [žiūrėta 2019 m. vasario 27 d.]. Prieiga per internetą: <https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2888863>.

¹⁰² CONAC, P. H. The Chapter on Groups of Companies of the European Model Company Act (EMCA) In *European Company and Financial Law Review* [interaktyvus]. 2016, p. 321 [žiūrėta 2019 m. vasario 27 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.degruyter.com/view/j/ecfr.2016.13.issue-2/ecfr-2016-0301/ecfr-2016-0301.xml>>.

atsakomybėn yra patraukiami faktiniai bendrovių vadovai (fiziniai ar juridiniai asmenys), kurie susikuria sau palankią situaciją, prisidengdami už formalių vadovų, tačiau tiesiogiai aktyviai veikia bendrovės viduje, darbo autoriaus nuomone apimtų ir atvejus, kuomet teisinėje sistemoje neįtvirtinus tokios teisės, motininė bendrovė duotų privalomus nurodymus dukterinei, taip faktiškai vykdydama valdymo funkcijas. Tokią išvadą galima daryti atsižvelgus į LAT praktiką. Vienoje paskutinių nutarčių nagrinėjamu klausimu, kasacinis teismas išaiškino, kad tuo atveju, kai akcininkas išplečia savo įtakos sferą bendrovėje iki vienasmenio valdymo funkcijos perėmimo, jam pradedamas taikyti vadovo civilinės atsakomybės režimas. Teismas taip pat patikslino kriterijus, kurie padeda vertinti oficialiai nepaskirto bendrovės vadovo, pripažinimą faktiniu vadovu: (i) vadovavimo funkcijos vykdymas (**taip pat privalomų instrukcijų formaliai paskirtiems valdymo organams davimas**); (ii) nuolatinio pobūdžio vadovavimas – sistemingas veiksmų atlikimas, kuris pagal įstatymus ir steigimo dokumentus būdingas juridinio asmens vadovui.¹⁰³

Taigi motininės bendrovės teisės duoti privalomą nurodymą pripažinimas iš esmės lemia tam tikrą Lietuvos Respublikos įstatymuose numatytų bendrovės organų kompetencijų priešpriešą. Ši problematika identifikuota ir ICLEG ataskaitoje. Akivaizdu, jog tokio pobūdžio klausimai iš pamatų judina tradicinį juridinio asmens organizacijos bei jo organų kompetencijų balansą. Todėl manytina, jog dabar Lietuvos Respublikoje galiojantis teisinis reguliavimas nėra pritaikytas analizuojamai motininės bendrovei teisei įgyvendinti dukterinės bendrovės kontrolę privalomų nurodymų būdu. Siekiant išspręsti susiklosčiusią priešpriešą, svarstyтина, jog Lietuvos Respublikos įstatymuose, tokia teisė galėtų būti tiesiogiai įtvirtinama įstatyme. Tokiu pavyzdžiu, kaip minėta, yra parengta EMCA. ICLEG ataskaitoje, kaip alternatyvus sprendimo būdas, nurodoma, jog įstatymuose taip pat galėtų būti numatoma, kad dukterinės bendrovės įstatuose gali būti įtvirtinta motininės bendrovės teisė duoti privalomą nurodymą, su sąlyga, kad dukterinė netaptų nemokia.¹⁰⁴

2.3.3. Bendrovių grupės interesas v dukterinės bendrovės smulkiųjų akcininkų bei kreditorių interesai

Neabejotina, jog viena iš pagrindinių bendrovių grupės intereso pripažinimo priešpriešų laikytina dukterinės bendrovės dalyvių (akcininkų) bei kreditorių interesai. Skirtingas

---

¹⁰³ 2018 m. vasario 7 d. LAT nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-4-313/2018.

¹⁰⁴ The Informal Company Law Expert Group (ICLEG). Report on the recognition of the interest of the group [interaktyvus]. 2016, p. 44 [žiūrėta 2019 m. kovo 1 d.]. Prieiga per internetą: <https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2888863>.

požiūris į šių subjektų apsaugą, kaip minėta, neretai lemia ir skirtingas bendrovių grupės intereso pripažinimo sąlygas (žr. 2.2.1). Ši priešprieša identifikuojama ir doktrinoje, pažymint, jog pripažįstant bendrovių grupės interesą, privalu garantuoti kitų suinteresuotų šalių – dukterinių bendrovių smulkiųjų akcininkų bei kreditorių interesų apsaugą.¹⁰⁵ Atsižvelgiant į tai, būtina apžvelgti, kokią įtaką bendrovių grupės intereso pripažinimas Lietuvos Respublikos teisinėje sistemoje turėtų dukterinės bendrovės smukiesiems akcininkams bei kreditoriams.

Visuotinai pripažįstama, jog akcininkai yra labiausiai suinteresuoti efektyvia bendrovės veikla kaip įmanoma maksimizuojant pelną, nes nuo to tiesiogiai priklauso ir pastarųjų pelno dalis, gaunama dividendų forma (ABĮ 15 str. 1 d. 1 p.). Investuodami į bendrovę, jie vadovaujasi prielaida, kad bendrovės valdymo organai veiks išimtinai bendrovės interesais, siekdami maksimizuoti pastarosios pelną. Atsižvelgiant į tai, manytina, jog šis akcininkų turtinis interesas būtų apribotas, jei dukterinė bendrovė galėtų priimti sprendimą, kuris pastarojo priėmimo metu, būtų jai nenaudingas, tačiau atitiktų visos grupės interesus. Kitaip tariant, gali susidaryti situacija, kuomet dukterinė bendrovė būtų tam tikra prasme paverčiama grupės „skolų dėžute“, sudarant įspūdį, jog bendrovių grupės saugo motininių bendrovių interesus dukterinių bendrovių interesų kaina. Šioje vietoje privalu priminti, jog pagal bendrovių atskirumo modelį, pripažįstamą Lietuvos Respublikoje, kiekvienos grupei priklausančios bendrovės akcininkų atsakomybė yra ribota (ABĮ 2 str.).¹⁰⁶ Tai reiškia, jog kiekvienos bendrovės skolos yra išimtinai asmeninės, o motininė bendrovė ar grupė neatsako už šios konkrečios bendrovės skolas (CK 2.50 str. 1, 2 d.). Todėl gali susidaryti situacija, jog dukterinė bendrovė, vykdydama grupės interesą, nors ir netaptų nemoki, tačiau iš esmės negeneruotų pelno. Manytina, jog atsižvelgiant į minėtą akcininkų tikslą, tokia situacija neatspindėtų jų interesų. Pagal šiuo metu galiojančius įstatymus, smulkiųjų akcininkų interesų apsaugai numatyta nemažai gynybos būdų. Akcininkai gali ginčyti bendrovės valdymo organų sudarytus sandorius (CK 1.82 str.), ginčyti bendrovės organų sprendimus (CK 2.82 str. 4 d.), įstatymas numato ir teisę akcininkui reikalauti žalos atlyginimo iš bendrovės valdymo organų, dėl kurių kaltės patyrė žalą sandorius pripažinus negaliojančiais. Siekiant bendrovės vadovui uždrausti sudaryti bendrovei žalingus sandorius, akcininkai teismui taip pat gali pareikšti prevencinį ieškinį

---

¹⁰⁵ CHIAPPETTA, F; TOMBARI, U. Perspectives on Group Corporate Governance and European Company Law In *European Company and Financial Law Review* [interaktyvus]. 2012, p. 271 [žiūrėta 2019 m. kovo 1 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.degruyter.com/view/j/ecfr-2012-9-issue-3/ecfr-2012-0261/ecfr-2012-0261.xml>>.

¹⁰⁶ Ribotos akcininkų atsakomybės išimtis numatyta CK 2.50 str. 3 d., kuri analizuojama tolimesnėje darbo dalyje.

(CK 6.255 str.); ABĮ 16 str. 1 d. reglamentuota neturtinė akcininko teisė kreiptis į teismą su ieškiniu, prašant atlyginti bendrovei žalą, kuri susidarė dėl vadovo ir valdybos narių pareigų, nevykdymo ar netinkamo vykdymo ir pan. Taigi, būtų galima daryti išvadą, kad smulkiųjų akcininkų interesų apsaugai Lietuvos Respublikos teisiniame reguliavime skiriama sąlyginai nemažai priemonių. Tačiau, darbo autoriaus nuomone, didžiausią problemą, žvelgiant iš akcininkų perspektyvos, sąlygoja faktas, jog, jeigu bendrovių grupės interesas būtų pripažįstamas, o įvertinus konkretų dukterinės bendrovės sprendimą – pastarasis būtų pateisinamas, t. y. atitiktų *Rozenblum* sąlygas, dabartiniame Lietuvos Respublikos teisiniame reguliavime numatyti smulkiųjų akcininkų teisių gynimo būdai būtų vargiai pritaikomi. Pavyzdžiui, atsižvelgiant į 2.3.2 dalį, jeigu įstatymuose būtų įtvirtinama teisė motininei bendrovei duoti privalomą nurodymą dukterinei, toks sprendimas negalėtų būti pripažįstamas negaliojančiu dėl prieštaravimo imperatyvioms įstatymo normoms. Valdymo organų atsakomybės klausimas dėl fiduciarinių pareigų pažeidimo taip pat taptų kvestionuotinas, atsižvelgiant į 2.3.1 dalyje pateiktas išvadas. Pagal CK 6.255 str., prevenciniu ieškiniu siekiama uždrausti atlikti veiksmus, sukeliančius realią žalos padarymo grėsmę ateityje. Atsižvelgiant į tai, manytina, jog akcininkas, siekdamas pagrįsti prevencinio ieškinio būtinybę, turėtų įrodyti, kad egzistuoja reali galimybė, jog dukterinės bendrovės vadovas, atsižvelgiant į faktines aplinkybes, nesilaikys grupės intereso pripažinimui būtinų sąlygų. Kalbant apie išvestinį ieškinį, atkreiptinas dėmesys, jog tokiu būdu, įgyvendinant teisę prašyti žalos atlyginimo, akcininkai privalo konkrečiai nurodyti, kokia žala bendrovei padaryta bei įrodyti priežastinį ryšį tarp bendrovės vadovo ir valdybos narių veiksmų ar neveikimo bei padarytos bendrovei žalos. Taip pat akcininkams reiktų įrodyti tokio veikimo ar neveikimo neteisėtumą. Todėl galima daryti analogiškas išvadas – jog, toks ieškinys būtų galimas tik tuo atveju, jei būtų įrodoma, kad dukterinės bendrovės valdymo organai nesilaikė grupės intereso pripažinimo sąlygų, t. y. veikė neteisėtai.

Šios glaustos analizės tikslas nėra detaliam išanalizuoti ir įvertinti Lietuvos Respublikos įstatymuose randamus akcininkų teisių gynimo būdus. Veikiausiai, siekiama atkreipti dėmesį, jog bendrovių grupės intereso pripažinimas sąlygotų poreikį tam tikra apimtimi modifikuoti arba atsisakyti kai kurių iš šių gynimo būdų grupės atžvilgiu. Tačiau, kai kurie ir dabar egzistuojantys smulkiųjų akcininkų teisių gynimo būdai galėtų būti puikiai pritaikomi pripažinus grupės interesą. Atskirai aptartina smulkiojo akcininko teisė priversti daugumos akcijų savininką nupirkti iš jo akcijas – vadinamoji privalomojo smulkiųjų akcininkų akcijų pirkimo teisė (*angl. sell out right*). Pagal CK 2.123, jei juridinio asmens dalyvis (akcininkas) negali tinkamai įgyvendinti savo teisių dėl kito juridinio asmens akcininko

veiksmų, ir negalima pagrįstai manyti, kad tokie veiksmai ateityje pasibaigs, jis gali pareikšti ieškinį teismui, reikalaujantis, kad minėtas akcininkas nupirktų jo akcijas. Manytina, jog šis institutas būtų suderinamas su bendrovių grupės intereso pripažinimu, dukterinėje bendrovėje esant smulkiųjų akcininkų. Privalomoji smulkiųjų akcininkų akcijų pirkimo teisė, kaip vienas iš galimų smulkiųjų akcininkų interesų gynimo mechanizmų pripažįstamas ir doktrinoje¹⁰⁷, taip pat aptariamas ir ICLEG tyrime¹⁰⁸ bei įtvirtintas EMCA. Pažymėtina, jog atsižvelgiant į tai, kad smulkieji akcininkai dukterinėse bendrovėse nėra toks paplitęs reiškinys, kaip pastarųjų kreditoriai, šio darbo apimtyje išsamesnė analizė skiriama būtent dukterinių bendrovių kreditorių apsaugai. Toliau taip pat glaustai aptariamos galimos bendrovių grupės ir kreditorių interesų priešpriešos, o paskutinėje šio darbo dalyje detalai analizuojamos dukterinių bendrovių kreditorių teisių gynimo būdų galimos perspektyvos, pripažįstant grupės interesą bei taikant *Rozenblum* doktrinos sąlygas.

Dukterinių bendrovių kreditoriai, kaip minėta, laikytini bene labiausiai bendrovių grupės intereso pripažinimo veikiama asmenų kategorija. Kreditorių vienintelis interesas yra bendrovės skolininkės mokumo išlaikymas, garantuojantis finansinių įsipareigojimų pastariesiems vykdymą. Atsižvelgiant į tai, darytina išvada, jog dukterinės bendrovės teisė veikti grupės interesais, priimant sau tiesiogiai nenaudingą sprendimą, galintį paveikti bendrovės finansinį stabilumą, nėra suderinama su kreditorių interesais. Lietuvos Respublikos įstatymuose, kreditorių, kaip ir akcininkų interesų apsaugai, numatyta nemažai gynybos būdų. Tai jau minėta teisė ginčyti juridinio asmens organų sprendimus (CK 2.82 str. 4 d.), *Actio Pauliana* ieškinys (CK 6.66), bei netiesioginis ieškinys (CK 6.68 str.). Tačiau, paskutinėje darbo dalyje atliekama šių teisių gynybos būdų analizė rodo, jog dalies jų pritaikymas grupės intereso pripažinimo atveju taip pat apsunktų. Pažymėtina, jog *Rozenblum* sąlygos iš esmės yra orientuotos į kreditorių apsaugą, nes pagrindinė šios doktrinos sąlyga yra dukterinės bendrovės neprivedimas prie nemokumo (žr. 3.2.2 skyrių). Tačiau, darbo autoriaus nuomone, šioje doktrinoje suformuluotos sąlygos reikalauja detalaus tyrimo, kuris padėtų atskleisti, ar šios pakankamai atitinka kreditorių interesus. Atsižvelgiant į šias išvadas, taip pat analizuojama, kokius papildomus teisių gynimo būdus

---

¹⁰⁷ CONAC, P. H. Director's Duties in Groups of Companies – Legalizing the Interest of the Group at the European Level In *European Company and Financial Law Review* [interaktyvus]. 2014, p. 221 [žiūrėta 2019 m. kovo 2 d.]. Prieiga per internetą: <https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2412031>.

¹⁰⁸ The Informal Company Law Expert Group (ICLEG). Report on the recognition of the interest of the group [interaktyvus]. 2016, p. 7 [žiūrėta 2019 m. kovo 2 d.]. Prieiga per internetą: <https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2888863>.

būtų galima pritaikyti kreditorių apsaugai, bei kaip jie yra suderinami su dabar egzistuojančiais Lietuvos teisinėje sistemoje.

Apibendrinant galima teigti, jog bendrovių grupės interesas negali būti įvertintas vienareikšmiškai. Aukščiau pateiktas galimas bendrovių grupės intereso pripažinimo santykis su Lietuvos Respublikos įstatymuose įtvirtintais klasikiniiais bendrovių teisės institutais, kaip antai – bendrovių valdymo organų fiduciarinėmis pareigomis, organų kompetencijų pasidalinimu, bei smulkiųjų akcininkų bei kreditorių apsaugos instrumentais, rodo, jog grupės intereso pripažinimas galėtų kelti tam tikrų prieštaravimų. Tačiau, autoriaus nuomone, šie prieštaravimai nėra tokie ryškūs, jog grupės interesas negalėtų ir neturėtų būti pripažįstamas Lietuvos Respublikos teisinėje sistemoje. Priešingai – šis institutas turėtų būti vertinamas, kaip naudinga iniciatyva, atspindinti ekonomines bendrovių grupių realijas. Dėl šios priežasties į minėtus institutus grupių atžvilgiu turėtų būti žiūrima lanksčiau. Privalu atsižvelgti į tai, jog bendrovių grupėje siekiama rasti interesų balansą, todėl neteisingu laikytinas naratyvas, jog bendrovių grupėje dukterinių bendrovių interesai yra paneigiami. Kaip nurodoma doktrinoje, bendras interesas suprantamas kaip socialinis, ekonominis ar finansinis.¹⁰⁹ Praktikoje šis interesas dažniausiai pasireiškia bendrovių grupės pelno maksimizavimo siekiu. Tokiu pagrindu, motininė bendrovė galėtų nurodyti dukterinei bendrovei laiduoti už pastarosios paskolą ar pan., kurios, pavyzdžiui, reikėtų įgyvendinti svarbų infrastruktūrinį projektą, potencialiai atnešiantį didelę finansinę grąžą grupei. Interesų balansas, šiuo atveju doktrinoje suprantamas, grindžiant pozicija, jog dukterinės bendrovės taip pat turi naudos, priklausydamos grupei.¹¹⁰ Ši nauda pasireiškia verslo ryšiais, reputacija ir kt.

Doktrinoje taip pat sutinkama daugumos pozicija, jog klasikinės bendrovių teisės normos, kaip antai, bendrovių autonomiškumas bei teisė veikti išimtinai savo interesais yra ribojami, tačiau jokių būdu – ne paneigiami. Šiuo atveju galima pasiremti ekonomisto F.K Hayek knygoje „Teisė, įstatymų leidyba ir laisvė“ išsakyta mintimi, jog teisė privalo prisitaikyti prie visuomenės santykių. Atsižvelgiant į bendrovių grupių sukūrimu siekiamus tikslus, bei pagrindinį grupės identifikuojantį požymį – vieningą kontrolę, galime daryti išvadą, jog bendrovių grupės intereso pripažinimas yra ekonomiškai naudingas ir pateisinamas reiškinys, kurio kontekste bendrovių teisės normos turi būti modifikuojamos.

---

¹⁰⁹ CONAC, P. H. Director's Duties in Groups of Companies – Legalizing the Interest of the Group at the European Level In *European Company and Financial Law Review* [interaktyvus]. 2014, p. 219 [žiūrėta 2019 m. kovo 2 d.] Prieiga per internetą: <https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2412031>.

¹¹⁰ WINNER, M. Group Interest in European Company Law: an Overview [interaktyvus]. Vienna: Vienna University of Economics and Business Department of Business Law, 2016, p. 86 [žiūrėta 2019 m. kovo 3 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.acta.sapientia.ro/acta-legal/C5-1/legal51-06.pdf>>.

Tačiau tokie grupei priklausančių bendrovių diskrecijos ribojimai nėra absoliutūs. Valstybės, pripažindamos grupės interesą, nustato tokio intereso pateisinimo sąlygas. Savo ruožtu, ES iš esmės visose iniciatyvose, skirtose bendrovių grupės intereso reguliavimui, seka *Rozenblum* doktrinos pavyzdžiu, detalizuojant sąlygas, kuomet dukterinės bendrovės valdymo organai gali remtis grupės interesu ir išvengti atsakomybės. Todėl galima daryti išvadą, jog susiklosčiusi specifinė situacija, bendrovių grupių kontekste yra pateisinama.

Praeitoje darbo dalyje atlikta valstybių nacionalinės teisės analizė leidžia daryti išvadą, jog nemaža dalis ES valstybių viena ar kita forma (įstatymuose, teismų praktikoje ar doktrinoje) pripažįsta bendrovių grupės intereso egzistavimą. Tačiau, kaip buvo atskleista, įvairiose valstybėse yra susiklostęs skirtingas požiūris į bendrovių grupės intereso pripažinimo apimtį bei sąlygas. Dėl šios priežasties, ES mastu nuolat imamasi iniciatyvų, dėl vieningo bendrovių grupės intereso pripažinimo. Atsižvelgiant į tai, tikslinga išanalizuoti, kaip bendrovių grupės intereso pripažinimas vertinamas ES mastu atliekamuose iniciatyviniuose tyrimuose. Tokia analizė leis nustatyti teigiamus bei neigiamus grupės intereso pripažinimo ES mastu aspektus, bei įvertinti, su kokiomis priešpriešomis grupės intereso pripažinimas galėtų susidurti. Šiai analizei tolimesnėje darbo dalyje pasitelkiami du išsamiausi šaltiniai, analizuojantys grupės intereso pripažinimo pasekmes ES mastu – 2011 m. Svarstymo grupės ataskaita bei 2016 m. ICLEG tyrimas. Šių šaltinių nagrinėjimo svarbą lemia aplinkybė, jog pripažinus grupės interesą ES mastu, Lietuvos Respublikos teisinė sistema taip pat turėtų būti atitinkamai adaptuota.

2.4. Bendrovių grupės intereso pripažinimas ES mastu. Dabartis ir perspektyvos

Pirmiausia, šioje dalyje siekiama identifikuoti minėtuose šaltiniuose pateiktus teigiamus ir neigiamus bendrovių grupės intereso pripažinimo ES mastu aspektus.

2.4.1. Argumentai už grupės intereso pripažinimą

(a) Teisinis apibrėžtumas

Svarstymo grupės ataskaitoje pirmiausia nurodoma, jog esminę naudą bendrovių grupės intereso pripažinimas ES mastu turėtų bendrovių grupėms, kurių bendrovės išsiskirsčiusios skirtingose valstybėse.¹¹¹ Vieningas reguliavimas galėtų išspręsti dvilypę problema, iš vienos pusės įtvirtindamas grupės intereso pripažinimą valstybėse, kuriose jis neegzistuoja ir, antra, suvienodindamas esantį skirtingą nacionalinį reguliavimą. Kaip pažymėta ir

---

¹¹¹ Report of the Reflection Group On the Future of EU Company Law [interaktyvus]. 2011, p. 64 [žiūrėta 2019 m. kovo 3 d.]. Prieiga per internetą: <https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1851654>.

Svarstymo grupės ataskaitoje, tai visų pirma palengvintų bendrovių grupių kontroliavimą, nes motininė bendrovė kiekvienu atskiru atveju nebūtų priversta domėtis ar atitinkama valstybė, kurioje įsteigta jos dukterinė bendrovė, pripažįsta grupės interesą, taip sumažinant kaštus.¹¹² Tai, be kita ko, esmingai pagerintų bendrovių grupių valdymą, taip suteikiant teisinį aiškumą motininei bendrovei, kontroliuojančiai dukterines bendroves kitoje valstybėje.¹¹³ Pavyzdžiui, atitinkami sandoriai tarp grupės bendrovių, kurie būtų draudžiami arba ribojami nepripažįstant grupės intereso, kaip pvz. paskolos tarp grupės bendrovių ar vadinamosios *cash-pooling* situacijos, būtų pateisinamos. Žinoma, kaip nurodo ir Svarstymo grupė, grupės intereso pripažinimas nebūtų ribojamas tarpvalstybinių grupių, ir būtų taip pat taikomas išimtinai nacionalinėje rinkoje įsteigta grupei.¹¹⁴ Neabejotina, jog bendrovių grupės intereso pripažinimas ES mastu būtų naudingas ir trečiųjų šalių bendrovėms, kontroliuojančios dukterines bendroves ES, o tai, kaip teigiama doktrinoje, lemtų ES patrauklumą užsienio kapitalui.¹¹⁵ Šioje vietoje galima pacituoti Francesco Chiappetta ir U Tombari, kurie teigia, jog *[N]acionalinės teisės nuostatos, kurios nepateikia išsamių, suderintų atsakymų į klausimus, susijusius su grupių valdymu, pateikdamos daugybę skirtingų variantų, lemia jog grupių valdymas Europos kontekste (...) yra apgaubtas neaiškumo ir neapibrėžtumo.*¹¹⁶ ICLEG savo tyrime papildomai pažymėjo, jog ES intervencija galėtų lemti tam tikro lygio valstybių nacionalinių sistemų suderinamumą, atskleidžiant geriausią praktiką. Nors, kaip nurodo ICLEG, suderinamumas ir nėra ES įsikišimo tikslas *per se*, tačiau valstybių, kurios grupės interesą pripažįsta – pavyzdžiai, galėtų būti sektinas standartas ir kitų valstybių įstatymų leidėjams ir teisėjams.¹¹⁷

---

¹¹² Svarstymo grupės ataskaitoje nurodyta, jog šis aspektas būtų ypatingai naudingas mažo ir vidutinio dydžio bendrovėms, turinčioms dukterines bendroves kitose ES valstybėse, kurių galimybės atlikti išsamų teisinį kitų valstybių nacionalinių sistemų vertinimą yra daug menkesnės nei didesnių bendrovių.

¹¹³ *ibid.*, p. 61.

¹¹⁴ *ibid.*

¹¹⁵ CONAC, P. H. The Chapter on Groups of Companies of the European Model Company Act (EMCA) In *European Company and Financial Law Review* [interaktyvus]. 2016, p. 315 [žiūrėta 2019 m. kovo 4 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.degruyter.com/view/j/ecfr.2016.13.issue-2/ecfr-2016-0301/ecfr-2016-0301.xml>>.

¹¹⁶ CHIAPPETTA, F; TOMBARI, U. Perspectives on Group Corporate Governance and European Company Law In *European Company and Financial Law Review* [interaktyvus]. 2012, p. 269 [žiūrėta 2019 m. kovo 4 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.degruyter.com/view/j/ecfr-2012-9-issue-3/ecfr-2012-0261/ecfr-2012-0261.xml>>.

¹¹⁷ The Informal Company Law Expert Group (ICLEG). Report on the recognition of the interest of the group [interaktyvus]. 2016, p. 30 [žiūrėta 2019 m. kovo 4 d.]. Prieiga per internetą: <https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2888863>.

(b) *Dukterinės bendrovės valdymo organų diskrecijos bei atsakomybės taisyklių nustatymas*

Esminę reikšmę bendrovių grupės intereso pripažinimas ES lygiu turėtų dukterinių bendrovių valdymo organams. Svarstymo grupės ataskaitoje nurodoma, jog bendrovių grupės intereso pripažinimas suteiktų daugiau aiškumo, kuriuos sandorius pastarieji galėtų patvirtinti, o kurių – ne.¹¹⁸ Kaip jau buvo minėta, pripažįstant grupės interesą, dukterinių bendrovių valdymo organai turėtų teisę, atsižvelgdami į atitinkamus saugiklius, priimti sprendimą remdamiesi ne savo bendrovės, bet visos grupės interesais. Kaip nurodoma Svarstymo grupės tyrime, tokių veiksmų pateisinimui turėtų būti pasitelkta *Rozenblum* doktrina. Atsižvelgiant į tai, jeigu dukterinės bendrovės valdymo organų sprendimas, pvz. vadovautis motininės bendrovės nurodymu laiduoti už pastarosios prievolę, atitinka *Rozenblum* sąlygas, valdymo organai negalėtų būtų patraukti atsakomybėm už netinkamą pareigų vykdymą bendrovei. Taigi, grupės intereso pripažinimas dukterinės bendrovės valdymo organams suteiktų tam tikrą „saugų uostą“. Kaip nurodyta Svarstymo grupės ataskaitoje ES mastu tai reikštų, jog pvz. Vokietijoje įsteigtos motininės bendrovės, dukterinių bendrovių esančių Jungtinėje Karalystėje ir Italijoje, valdymo organai būtų „atleisti“ nuo savo pareigos pagal Jungtinės Karalystės ir Italijos nacionalinę teisę vadovautis išimtinai savo valdomos bendrovės interesais, jeigu jie teisėtai galėtų remtis visos grupės interesu.¹¹⁹ Taigi, atsižvelgiant į tai, jog dukterinių bendrovių valdymo organai praktikoje dažniausiai yra spaudžiami ekonominės būtinybės veikti grupės interesais, bendrovių grupės intereso pripažinimas pastariesiems suteiktų daugiau aiškumo ir apsaugos. Atsakomybė dukterinės bendrovės valdymo organams tokiu atveju galėtų būti pritaikyta tik tada, kai sprendimas sudaryti žalą nulėmusį sandorį būtų priimtas nesilaikant *Rozenblum* sąlygų.

(c) *Motininės bendrovės teisės duoti privalomus nurodymus pripažinimas*

Motininės bendrovės teisė duoti privalomus nurodymus dukterinei bendrovei laikytina neatsiejama grupės intereso pripažinimo dalimi. Tokia pozicija sutinkama ir doktrinoje.¹²⁰ Tokią padėtį neabejotinai lemia grupės specifika – dukterinės bendrovės nuolat vienokia ar

---

¹¹⁸ Report of the Reflection Group On the Future of EU Company Law [interaktyvus]. 2011, p. 60 [žiūrėta 2019 m. kovo 5 d.]. Prieiga per internetą: <https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1851654>.

¹¹⁹ *Ibid.*

¹²⁰ TEICHMANN, C. Corporate Groups within the Legal Framework of the European Union: The Group-Related Aspects of the SUP Proposal and the EU Freedom of Establishment In *European Company and Financial Law Review* [interaktyvus]. 2015, p. 227 [žiūrėta 2019 m. kovo 5 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.degruyter.com/view/j/ecfr.2015.12.issue-2/ecfr-2015-0202/ecfr-2015-0202.xml>>; WINNER, M. Group Interest in European Company Law: an Overview [interaktyvus]. Vienna: Vienna University of Economics and Business Department of Business Law, 2016, p. 85 [žiūrėta 2019 m. kovo 5 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.acta.sapientia.ro/acta-legal/C5-1/legal51-06.pdf>>.

kitokia forma gauna nurodymus iš dukterinės bendrovės, kurie yra įgyvendinami kaip grupės politika. Tačiau, problema kyla dėl to, jog didelėje dalyje valstybių tokia teisė motininei bendrovei nėra pripažįstama. Tokia situacija yra grindžiama jau aptartu naratyvu, jog kiekviena dukterinė bendrovė yra autonomiška ir veikianti savo interesais. Tačiau tokia situacija toli gražu neatspindi, kaip grupės yra valdomos iš tikrųjų.¹²¹ Šią, galima vadinti, spragą užpildo EMCA, numatydama teisę motininei bendrovei duoti privalomus nurodymus dukterinei. Pažymėtina, jog doktrinoje taip pat sutinkama skirtingų nuomonių, kokia turėtų būti šios teisės apimtis.

Tačiau, šioje vietoje privaloma išskirti du skirtingus galimus variantus – kai motininė bendrovė yra vienintelė dukterinės bendrovės akcininkė (*angl. wholly – owned subsidiary*), bei atvejus, kai dukterinėje bendrovėje yra kitų akcininkų (*angl. not wholly – owned subsidiary*). Atkreiptinas dėmesys, jog Svarstymo grupės ataskaitoje taip pat keliamas klausimas ar bendrovių grupės interesas bei teisė motininei bendrovei duoti privalomus nurodymus turi būti taikoma tik pirmuoju atveju, ar abejais.¹²² Analogiškas klausimas svarstomas ir ICLEG ataskaitoje, rekomendacijose nurodant, jog bendrovių grupės interesas bei motininės bendrovės teisė duoti privalomus nurodymus ES mastu turėtų būti pripažįstami pirmuoju atveju, o antrasis atvejis galėtų būti nurodomas, kaip valstybių pasirinkimo teisė.¹²³ Tokią išvadą lemia aplinkybė, jog pilnai kontroliuojamoje dukterinėje bendrovėje nėra smulkiųjų akcininkų, todėl motininės bendrovės teisė duoti privalomus nurodymus nesikirstų su pastarųjų interesais. Atsižvelgiant į skirtingą valstybių narių požiūrį į smulkiųjų akcininkų apsaugą, tokio lygio unifikavimą, manytina, būtų lengviau pasiekti. Doktrinoje, vertinant motininės bendrovės teisę duoti privalomus nurodymus dukterinei, teigiama, jog nepilnai kontroliuojamų dukterinių bendrovių atveju, šie nurodymai turėtų būti duodami tik tų valdymo organų narių, kurie buvo paskirti motininės bendrovės, atžvilgiu.¹²⁴ Toks, aiškinimas, akivaizdu yra orientuotas būtent į smulkiųjų akcininkų interesus. Šiuo pavyzdžiu seka ir EMCA, kurioje nurodyta, jog pilnai kontroliuojamų dukterinių bendrovių atveju galioja prezumpcija, jog motininė bendrovė

---

¹²¹ CONAC, P. H. The Chapter on Groups of Companies of the European Model Company Act (EMCA) In *European Company and Financial Law Review* [interaktyvus]. 2016, p. 308 [žiūrėta 2019 m. kovo 6 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.degruyter.com/view/j/ecfr.2016.13.issue-2/ecfr-2016-0301/ecfr-2016-0301.xml>>.

¹²² Report of the Reflection Group On the Future of EU Company Law [interaktyvus]. 2011, p. 63 [žiūrėta 2019 m. kovo 6 d.]. Prieiga per internetą: <https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1851654>.

¹²³ The Informal Company Law Expert Group (ICLEG). Report on the recognition of the interest of the group [interaktyvus]. 2016, p. 41 [žiūrėta 2019 m. kovo 6 d.]. Prieiga per internetą: <https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2888863>.

¹²⁴ CONAC, P. H. Director's Duties in Groups of Companies – Legalizing the Interest of the Group at the European Level In *European Company and Financial Law Review* [interaktyvus]. 2014, p. 222 [žiūrėta 2019 m. kovo 6 d.]. Prieiga per internetą: <https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2412031>.

turi teisę duoti privalomus nurodymus. Nepilnai kontroliuojamų bendrovių atveju, kaip nurodo EMCA, valdyba turi diskreciją apsispręsti, ar ji vykdys motininės bendrovės nurodymus. Tačiau nepilnai kontroliuojamų bendrovių atveju, motininė bendrovė neturi teisės duoti privalomų nurodymų valdybos nariams, kurie nebuvo pastarosios tiesiogiai ar netiesiogiai paskirti rengiant įstatus, ar akcininkų sutartyje. Tokia pati išimtis taip pat taikoma *ex officio* valdybos nariams (atstovaujantiems valstybę, viešą ar privačią instituciją). Galiausiai, motininė bendrovė pagal EMCA taip pat neturi teisės duoti privalomų nurodymų nepriklausomų valdybos narių (*angl. independent directors*) bei darbuotojų atstovų atžvilgiu. Taigi, matyti, jog EMCA yra užėmusi ganėtinai saugų vaidmenį, numatant nemažai saugiklių, ypačingai nepilnai kontroliuojamų bendrovių atveju. Kaip nurodo ir šio akto komentatoriai, toks požiūris yra sąlygotas siekio suderinti nacionalines teisinio reguliavimo tradicijas, bei efektyvų grupių valdymą.¹²⁵

Vienas iš esminių klausimų, susijusių su motininių bendrovių teise duoti nurodymus, yra jų privalomumas. Doktrinoje nurodoma, jog ES unifikavimo priemonė turėtų numatyti, ar tokie nurodymai visais atvejais yra privalomi, ar turėtų būti sąlygoti tam tikros ribotos dukterinės bendrovės diskrecijos.¹²⁶ Vertėtų detaliau paanalizuoti besąlygiško nurodymų privalomumo atvejį.

Situacija, kai motininės bendrovės nurodymas visais atvejais turėtų būti privalomas, manytina, būtų palankesnė dukterinės bendrovės valdymo organams, kurie, nors ir neturėtų diskrecijos, tačiau, iš kitos pusės – nesibaimintų dėl galimos atsakomybės už savo pareigų pažeidimą prieš dukterinę bendrovę. Žvelgiant iš motininės bendrovės perspektyvos, tokia situacija jai taip pat būtų palanki, nes tokiu atveju būtų pripažįstama besąlygiška dukterinės bendrovės kontrolė. Tačiau, neabejotinai kiltų klausimas – ar tokia situacija, paliekant tik iliuzinę dukterinės bendrovės valdymo organų diskreciją, būtų suderinama su dukterinės bendrovės kreditorių bei smulkiųjų akcininkų (jei pastarieji egzistuoja) interesų apsauga? Šią problemą puikiai iliustruoja prof. H Conac, pateikdamas pavyzdį, jog, pavyzdžiui, gali susiklostyti situacija, kai motininė bendrovė yra įsisteigusi kokioje nors specifinėje jurisdikcijoje, tarkime, Mergelių Salose. Dėl nurodymų besąlygiško privalomumo, dukterinės bendrovės kreditoriai ar akcininkai negalėtų patraukti atsakomybėn dukterinės bendrovės valdymo organų, todėl vienintelė jiems likusi galimybė apginti savo interesus

---

¹²⁵ CONAC, P. H. The Chapter on Groups of Companies of the European Model Company Act (EMCA) In *European Company and Financial Law Review* [interaktyvus]. 2016, p. 310 [žiūrėta 2019 m. kovo 7 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.degruyter.com/view/j/ecfr.2016.13.issue-2/ecfr-2016-0301/ecfr-2016-0301.xml>>.

¹²⁶ CONAC, P. H. Director's Duties in Groups of Companies – Legalizing the Interest of the Group at the European Level In *European Company and Financial Law Review* [interaktyvus]. 2014, p. 222 [žiūrėta 2019 m. kovo 7 d.]. Prieiga per internetą: <https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2412031>.

būtų motininės bendrovės patraukimas atsakomybėn. Tačiau toks būdas, dėl anksčiau minėtų specifinių situacijų, gali būti itin komplikuoatas ir brangus ir neužtikrintų minėtų subjektų interesų apsaugos.¹²⁷ Pažymėtina, jog, kaip minėta, grupės intereso pripažinimas negali būti pagrindas apskritai paneigti kitų subjektų – kreditorių, smulkiųjų akcininkų interesų, todėl šis modelis neturėtų būti sektinas pavyzdys galimam reguliavimui. Priešingai, turėtų būti taikomi saugikliai, kurie leistų dukterinei bendrovei sandorį įvertinti ir reikalui esant – atmesti, kaip neatitinkantį grupės intereso pripažinimo sąlygų.

2.4.2. Argumentai prieš bendrovių grupės interesų pripažinimą

Doktrinoje išskiriami techniniai bei politiniai aspektai, galintys būti kliūtimi bendrovių grupės intereso pripažinimui.¹²⁸

Pirmasis galimas argumentas yra tas, jog bendrovių grupės intereso pripažinimas ES mastu nėra reikalingas, nes, kaip nurodoma ir Svarstymo grupės ataskaitoje, motininė bendrovė, norėdama garantuoti grupės intereso pirmenybę, galėtų paprasčiausiai steigti filialus, o ne dukterines bendroves, kurių kontrolė, akivaizdu, būtų garantuota.¹²⁹ Tačiau pati Svarstymo grupė išskiria šio argumento ribotą pagrįstumą, nurodydama, jog motininės bendrovės gali norėti steigti dukterines bendroves ir dėl kitų priežasčių ir vis tiek naudotis dukterinės bendrovės kontroliavimo galimybe.¹³⁰ Pavyzdžiui, motininės bendrovės neretai nusprendžia steigti dukterines bendroves kitose valstybėse, siekdamos suteikti vartotojams saugumą, vykdant verslą su jų nacionalinėje sistemoje veikiančiomis bendrovėmis, tuo pačiu turint galimybę teikti paslaugas ar parduoti produktus, naudojantis motininės bendrovės reputacija ir žinomumu.¹³¹

Minėtas argumentas, manytina, būtų nesuderinamas su įmonių įsisteigimo laisve, įtvirtinta SESV 49 ir 50 straipsniuose. Įmonių įsisteigimo laisvė, būdama viena iš pamatinių ES vidaus rinkos sudedamųjų dalių, numato teisę steigti dukterines įmones kitose ES valstybėse, netaikant nacionalinių apribojimų. Kaip tiksliai nurodo prof. Teichmann, faktas, jog ES teisė suteikia ne vieną būdą įmonei įsisteigti kitoje valstybėje narėje, pavyzdžiui steigiant dukterinę įmonę ar filialą, nesudaro teisinio pagrindo daryti išvadą,

---

¹²⁷ *ibid.*

¹²⁸ *ibid.* p. 12

¹²⁹ Report of the Reflection Group On the Future of EU Company Law [interaktyvus]. 2011, p. 61 [žiūrėta 2019 m. kovo 7 d.]. Prieiga per internetą: <https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1851654>.

¹³⁰ *ibid.*

¹³¹ Proposal for a directive of the European Parliament and of the Council on single-member private limited liability companies [interaktyvus]. COM (2014) 212 final, 2014 [žiūrėta 2019 m. kovo 7 d.]. Prieiga per internetą: <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/GA/TXT/?uri=CELEX:52014PC0212>>.

jog kuris nors iš šių būdų turi pirmenybę prieš kitus. Visi ir kiekvienas iš įsisteigimo būdų nurodytų SESV 49 str. yra vienodai saugomas ES teisės. Todėl valstybės narės negali riboti nei filialų, nei dukterinių įmonių įsisteigimo laisvės.¹³² Ši pozicija taip pat plačiai ginama ir ES Teisingumo Teismo. Pavyzdžiui, byloje Komisija prieš Prancūzija, teismas pažymėjo, jog SESV 49 str. tiesiogiai numato teisę verslo subjektams pasirinkti savo veiklos kitoje valstybėje narėje teisinę formą.¹³³ Šis pasirinkimas, savo ruožtu, negali būti apribotas nacionalinės teisės nuostatų.¹³⁴ Doktrinoje taip pat pateikiama ir daugiau argumentų kodėl filialų steigimas neturėtų būti laikoma tinkama alternatyva dukterinių bendrovių steigimui. Pirmiausia, atsižvelgiant į įvairių valstybių nacionalinės teisės normas, filialų registravimas neretai gali būti net brangesnis ir sudėtingesnis, nei paskirų bendrovių įsteigimas.¹³⁵ Antra, kaip nurodoma, filialų registravimas sudaro tam tikrą teisinį neapibrėžtumą, taikant dvi – įsisteigimo vietos bei priimančios valstybės vietos teisę, pavyzdžiui, susijusiai su atskleidimo (*angl. Disclosure*) pareiga.¹³⁶ Galiausiai, filialų steigimas glaudžiai susijęs su mokesčių teisės taikymo problematika. Kaip nurodo prof. Teichmann, nacionalinė teisė dažniausiai apmokestina įmones pagal du kriterijus – registracijos arba nuolatinio įsisteigimo, todėl gali susidaryti situacija, kuomet tiek filialo registracijos vietos valstybė, tiek filialo faktinio buvimo vietos valstybė turės teisę į apmokestinimą. Tokios situacijos yra sukontroliuojamos tik dvišalėmis mokesčių sutartimis.¹³⁷ Taigi, galima daryti išvadą, jog filialo steigimas neretai sukelia tiek pat, arba net daugiau teisinių kliūčių nei paskiros bendrovės įsteigimas, tačiau tuo pačiu nesuteikdamas minėtų pastarosios privalumų.

Antras galimas argumentas prieš grupės intereso pripažinimą, išskiriamas ir Svarstymo grupės ataskaitoje yra tai, jog pastarasis galėtų lemti dukterinių bendrovių „plėšimą“, kitaip tariant jų interesų paneigimą.¹³⁸ Tačiau, šioje vietoje vertėtų priminti, jog grupės intereso pripažinimas nebūtų taikomas besąlygiškai, numatant tam tikrus saugiklius (žr. 3.2.1, 3.2.2 skyrius). Kaip minėta ankstesnėje darbo dalyje, dukterinės bendrovės turėtų

---

¹³² TEICHMANN, C. Corporate Groups within the Legal Framework of the European Union: The Group-Related Aspects of the SUP Proposal and the EU Freedom of Establishment In *European Company and Financial Law Review* [interaktyvus]. 2015, p. 214 [žiūrėta 2019 m. kovo 7 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.degruyter.com/view/j/ecfr.2015.12.issue-2/ecfr-2015-0202/ecfr-2015-0202.xml>>.

¹³³ Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 1986 m. sausio 28 d. sprendimas *Prancūzija/Komisija C-270/83*, EU:C:1986:37.

¹³⁴ *ibid.*

¹³⁵ TISON, M., et al. *Perspectives in Company Law and Financial Regulation*. Cambridge: Cambridge University Press, 2009, p. 91.

¹³⁶ TEICHMANN, C. Corporate Groups within the Legal Framework of the European Union: The Group-Related Aspects of the SUP Proposal and the EU Freedom of Establishment In *European Company and Financial Law Review* [interaktyvus]. 2015, p. 218-219 [žiūrėta 2019 m. kovo 7 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.degruyter.com/view/j/ecfr.2015.12.issue-2/ecfr-2015-0202/ecfr-2015-0202.xml>>.

¹³⁷ *ibid.* p. 17.

¹³⁸ Report of the Reflection Group On the Future of EU Company Law [interaktyvus]. 2011, p. 65 [žiūrėta 2019 m. kovo 7 d.]. Prieiga per internetą: <https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1851654>.

teisę atsižvelgti į grupės interesą bei vykdyti motininės bendrovės nurodymą tik tuo atveju, jei jis atitiktų *Rozenblum* sąlygas. Be kita, ko, grupės intereso pripažinimas lemtų ir papildomų saugiklių dukterinių bendrovių smulkiųjų akcininkų bei kreditorių atžvilgiu, nustatymą – ES ar nacionaliniu lygiu.

Trečias, galimas išskirti argumentas yra tai, jog pati *Rozenblum* doktrina yra nenuspėjama ir per plati.¹³⁹ Šis argumentas yra detaliam analizuojamas sekančioje darbo dalyje, siekiant įvertinti šios doktrinos sąlygų tinkamumą ir suderinamumą su Lietuvos Respublikos teisine sistema, todėl šioje vietoje *Rozenblum* sąlygos nėra plačiau aptariamoms.

Apibendrinant glaustai aptartus pagrindinius galimus argumentus prieš grupės intereso pripažinimą ES mastu, galima daryti išvadą, jog pastarieji nėra įtikinantys ir neturėtų būti lemiantys. Priešingai, anksčiau aptarti argumentai už bendrovių grupės intereso pripažinimą ES mastu laikytini pagrįstais, bei galinčiais daryti teigiamą įtaką bendrovių grupėms. Toliau darbo dalyje siekiama įvertinti, su kokiais papildomais iššūkiais susidurtų ES, pripažįstant bendrovių grupės interesą, bei kaip pastarieji galėtų ir turėtų būti veiksmingai įgyvendinti.

2.4.3. Papildomi klausimai susiję su bendrovių grupės intereso pripažinimu ES

(a) Reguliavimo priemonė

Doktrinoje nurodoma, jog ES lygiu tinkamiausia priemonė bendrovių grupės intereso pripažinimui būtų rekomendacija.¹⁴⁰ Darbo autoriaus nuomone, šiai išvadai reikėtų pritarti dėl kelių priežasčių. Visų pirma, atsižvelgiant į valstybių teisinio reguliavimo skirtybes, kitokią priemonę būtų sunku arba net neįmanoma įgyvendinti dėl nesutarimo Europos Sąjungos Ministrų Taryboje.¹⁴¹ Antra, rekomendacija pagal savo reguliavimo pobūdį taip pat būtų objektyviausia ir lanksčiausia reguliavimo priemonė. Reglamentas, dėl savo detalaus reguliavimo, paliktų mažai laisvės nacionalinėms teisinėms sistemoms. Direktyva, šiuo atveju, nors ir laikytina tinkamesniu instrumentu dėl savo reguliavimo apimties, tačiau, dėl privalomojo pobūdžio, manytina, nebūtų priimtina valstybėms narėms. Šiuo atveju rekomendacija galėtų tarnauti kaip gerieji principai, sektina praktika valstybėms narėms, daranti įtaką teisės aktų leidėjams bei teismams. Pabrėžtina, jog kai kurios ES valstybės

---

¹⁴⁰ CONAC, P. H. Director's Duties in Groups of Companies – Legalizing the Interest of the Group at the European Level In *European Company and Financial Law Review* [interaktyvus]. 2014, p. 213 [žiūrėta 2019 m. kovo 7 d.]. Prieiga per internetą: <https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2412031>.

¹⁴¹ Pagal SESV 352 str. Reglamentas priimamas balsuojant vieningai. Tai reiškia, jog bent vienos valstybės prieštaravimas užkirstų kelią Reglamento priėmimui. Savo ruožtu direktyvai būtų reikalinga kvalifikuota balsų dauguma.

narės netgi vertina rekomendacijas, kaip privalomojo pobūdžio aktus.¹⁴² Rekomendacija, manytina, galėtų būti tinkama pradžia bendrovių grupės intereso pripažinimui, suderinanti valstybių narių skirtingą požiūrį į šio instituto pripažinimą. Rekomendaciją, kaip tinkamą priemonę taip pat pripažįsta ir Svarstymo grupė¹⁴³ bei ICLEG¹⁴⁴.

(b) *Reguliavimo apimtis*

Kaip jau buvo atskleista, tiek Svarstymo grupės ataskaitoje, tiek ICLEG tyrime pabrėžiama, jog bendrovių grupės interesas turėtų būti pripažįstamas tiek tarptautiniu (*angl. cross-border*), tiek nacionaliniu lygiu. Lygiai taip pat jis turėtų būti taikomas ir ne ES valstybėse įsteigtų motininių bendrovių kontroliuojamų dukterinių bendrovių, įsteigtų ES atžvilgiu. Kitas esminis klausimas, nagrinėjamas tiek Svarstymo grupės ataskaitoje yra – kokius bendrovių grupės intereso pripažinimo aspektus turėtų reguliuoti ES teisė, o kurie turėtų būti palikti valstybių narių diskrecijai.

Kalbant apie ES mastu reguliuojamus aspektus, Svarstymo grupė pirmiausia pažymi, jog būtina nustatyti, ar grupės intereso pripažinimo testas turėtų būti pateikiamas ES mastu, ar paliekamas valstybių narių diskrecijai.¹⁴⁵ Svarstymo grupė šiuo požiūriu nurodo, jog tinkamiausia priemonė būtų nustatyti bendrovių grupės intereso pripažinimo testą ES mastu, tokiu būdu išvengiant skirtingo valstybių narių traktavimo.¹⁴⁶ Prof. Conac taip pat nurodo ir alternatyvią galimybę, jog pilnai kontroliuojamų bendrovių atveju galėtų būti taikomas ES testas, o nepilnai kontroliuojamų bendrovių atžvilgiu valstybės narės galėtų numatyti sau tinkamiausią testą.¹⁴⁷ Darbo autoriaus nuomone tinkamiausia būtų taikyti bendrą ES testą abiejų bendrovių atžvilgiu. Prieš tai minėtas siūlymas akivaizdžiai yra paremtas siekiu prisiderinti prie skirtingo valstybių požiūrio į dukterinių bendrovių smulkiųjų akcininkų apsaugą, tačiau, manytina, jog toks skirstymas nebūtų efektyvus, nes, visų pirma, valstybės narės gali nustatyti įvairius smulkiųjų akcininkų interesų gynybos būdus, antra, skirtingas valstybėse taikomas bendrovių grupės intereso pripažinimo testas

---

¹⁴² CONAC, P. H. Director's Duties in Groups of Companies – Legalizing the Interest of the Group at the European Level In *European Company and Financial Law Review* [interaktyvus]. 2014, p. 213 [žiūrėta 2019 m. kovo 7 d.]. Prieiga per internetą: <https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2412031>.

¹⁴³ Report of the Reflection Group On the Future of EU Company Law [interaktyvus]. 2011, p. 62 [žiūrėta 2019 m. kovo 7 d.]. Prieiga per internetą: <https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=

¹⁴⁴ The Informal Company Law Expert Group (ICLEG). Report on the recognition of the interest of the group [interaktyvus]. 2016, p. 5 [žiūrėta 2019 m. kovo 7 d.]. Prieiga per internetą: <https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2888863>.

¹⁴⁵ Report of the Reflection Group On the Future of EU Company Law [interaktyvus]. 2011, p. 64 [žiūrėta 2019 m. kovo 8 d.]. Prieiga per internetą: <https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=

¹⁴⁶ *ibid.*

¹⁴⁷ CONAC, P. H. Director's Duties in Groups of Companies – Legalizing the Interest of the Group at the European Level In *European Company and Financial Law Review* [interaktyvus]. 2014, p. 215 [žiūrėta 2019 m. kovo 8 d.]. Prieiga per internetą: <https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2412031>.

sąlygotų skirtingą valstybių reguliavimą, kuris nebūtų suderinamas su siekiu harmonizuoti grupės intereso pripažinimą ES mastu. Svarstymo grupės ataskaitoje taip pat atskirai analizuojama, ar ES mastu turėtų būti reguliuojami valdymo organų neteisėtos prekybos (*angl. wrongful trading*) atvejai.¹⁴⁸ Pagal šią taisyklę, valdymo organo nariams būtų galima pritaikyti asmeninę atsakomybę, jei pastarieji atsižvelgdami į grupės interesą, priima sprendimą, kuris sukelia jų valdomos bendrovės nemokumą, jei įrodoma, kad jie žinojo ar negalėjo nežinoti, kad atitinkamas sprendimas sukels tokias pasekmes ir nesiėmė veiksmų, kaip įmanoma sumažinti galimus nuostolius.¹⁴⁹ Kaip nurodo prof. Conac, daugelis valstybių narių neteisėtos prekybos taisyklę priskiria nemokumo teisei, tačiau iš praktinės pusės, ši taisyklė turi didelę įtaką valdymo organų elgesiui iki bendrovės nemokumo, todėl yra glaudžiai susijusi su bendrovių teise. Dėl šios priežasties, neteisėtos prekybos taisyklė taip pat turėtų būti reguliuojama ir ES mastu, bendrovių grupių atžvilgiu.¹⁵⁰ Svarstymo grupės ataskaitoje taip pat atskirai analizuojamas ir bendrovių grupės intereso pripažinimo bei susijusių – šalių sandorių (*angl. Related-party transactions*) taisyklių santykis. Ataskaitoje nurodoma, jog grupės bendrovių tarpusavio sandorių klausimai yra išspręsti skirtingų valstybių bendrovių teisę reglamentuojančiuose aktuose arba teismų praktikoje.¹⁵¹ Anot Svarstymo grupės, valstybėse, kuriose bendrovių grupių tarpusavio sandoriai nesprenžiami teisės aktuose ar teismų praktikoje, šie klausimai turi būti sprenžiami remiantis susijusių šalių sandorių taisyklėmis, kurios numato pareigą atskleisti susijusių šalių sandorius bei kitas taisykles.¹⁵² Atkreiptinas dėmesys, jog šiuo požiūriu naudinga 2017 m. gegužės 17 d. priimta Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2017/828, kuri be kitų klausimų nustato ir susijusių šalių sandorių apribojimus. Direktyvos 9c straipsnio 2 dalyje nurodoma, jog valstybės nares privalo užtikrinti, kad bendrovės viešai paskelbtų pranešimą apie reikšmingus sandorius su susijusiomis šalimis ne vėliau kaip jų sudarymo metu. Pranešime pateikiama informacija bent apie santykių su susijusia šalimi pobūdį, susijusios šalies pavadinimas, sandorio data ir vertė ir kita informacija, reikalinga norint įvertinti, ar sandoris bendrovės ir akcininkų (įskaitant smulkiuosius akcininkus),

---

¹⁴⁸ Report of the Reflection Group On the Future of EU Company Law [interaktyvus]. 2011, p. 66 [žiūrėta 2019 m. kovo 8 d.]. Prieiga per internetą: <https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=>.

¹⁴⁹ *ibid.*

¹⁵⁰ CONAC, P. H. Director's Duties in Groups of Companies – Legalizing the Interest of the Group at the European Level In *European Company and Financial Law Review* [interaktyvus]. 2014, p. 216 [žiūrėta 2019 m. kovo 8 d.]. Prieiga per internetą: <https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2412031>.

¹⁵¹ Pavyzdžiui, Vokietijoje motininė bendrovė turi padengti dukterinės bendrovės atsiradusius nuostolius kiekvienais metais, Prancūzijoje, kurioje pripažįstama *Rozenblum* doktrina, grupės tarpusavio sandoriai turi atitikti joje nustatytas sąlygas.

¹⁵² Report of the Reflection Group On the Future of EU Company Law [interaktyvus]. 2011, p. 77 [žiūrėta 2019 m. kovo 8 d.]. Prieiga per internetą: <https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=>.

kurie nėra susijusi šalis, požiūriu yra sąžiningas ir pagrįstas. Minėto straipsnio 4 dalyje nurodoma pareiga valstybėms nares užtikrinti, kad reikšmingus sandorius su susijusiomis šalimis patvirtintų visuotinis susirinkimas arba bendrovės administravimo ar priežiūros organas, laikantis tvarkos, pagal kurią susijusiai šaliai užkertamas kelias pasinaudoti savo padėtimi ir tinkamai apsaugomi bendrovės ir akcininkų (įskaitant smulkiuosius akcininkus), kurie nėra susijusios šalys, interesai. Tais atvejais, kai sandoris su susijusia šalimi yra susijęs su direktoriumi ar akcininku, direktorius arba akcininkas, anot Direktyvos nuostatų negali dalyvauti tokį sandorį tvirtinant arba dėl jo balsuojant. Tačiau direktyva numato teisę valstybėms narėms nuspręsti leisti akcininkui, kuris yra susijusi šalis, balsuoti, jeigu nacionalinės teisės aktais užtikrinamos pakankamos apsaugos priemonės, taikomos prieš arba per balsavimo procesą, kad būtų apsaugoti bendrovės ir akcininkų (įskaitant smulkiuosius akcininkus), kurie nėra susijusi šalis, interesai ir neleidžiama susijusiai šaliai patvirtinti sandorio, jeigu dauguma akcininkų, kurie nėra susijusi šalis, tam nepritaria arba jeigu tam nepritaria dauguma nepriklausomų direktorių. Taigi, galima daryti išvadą, jog pagal šias nuostatas, motininės bendrovės bei dukterinės bendrovės tarpusavio sandorių sudarymas galėtų būti išties apsunkintas, tačiau šiuo požiūriu direktyva taip pat numato išimtį – pagal to paties straipsnio 6 dalį, valstybės nares gali minėtų reikalavimų netaikyti arba leisti bendrovėms jų netaikyti sandoriams, sudaromiems tarp bendrovės ir jos patronuojamųjų bendrovių, jeigu pastarosios visiškai priklauso bendrovei ir jokia kita susijusi bendrovės šalis neturi patronuojamųjų bendrovių akcijų paketo arba nacionalinės teisės aktais tokių sandorių atveju užtikrinama tinkama bendrovės, patronuojamosios bendrovės ir jų akcininkų (įskaitant smulkiuosius akcininkus), kurie nėra susijusi šalis, interesų apsauga. Taigi, darytina išvada, jog Direktyvoje sutinkamas reguliavimas bendrovių grupių atžvilgiu iš esmės siekia to paties tikslo – grupės bendrovių tarpusavio sandoriai negali lemiamai paveikti dukterinės bendrovės padėties, jai patiriant neobjektyvių nuostolių, kurie nėra atlyginami, tokiu būdu ignoruojant kitų šalių – kreditorių bei smulkiųjų akcininkų interesus.

Tuo tarpu nacionalinė teisė, kaip nurodoma doktrinoje, turėtų būti orientuota į kitų klausimų, tokių kaip dukterinių bendrovių smulkiųjų akcininkų ar kreditorių apsauga, reglamentavimą.¹⁵³ Nacionalinės teisės nuostatos, įtvirtinančios šių subjektų interesų

---

¹⁵³ CONAC, P. H. Director's Duties in Groups of Companies – Legalizing the Interest of the Group at the European Level In *European Company and Financial Law Review* [interaktyvus]. 2014, p. 216 [žiūrėta 2019 m. kovo 8 d.]. Prieiga per internetą: <https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2412031>.

apsaugą, taip pat turėtų būti adaptuotos, tuo atveju, jeigu negali būti pritaikomos grupių kontekste.¹⁵⁴

Atlikta ES iniciatyvų bendrovių grupės intereso pripažinimo srityje analizė leidžia daryti išvadą, jog ES ši iniciatyva sutinkama teigiamai. Bendrovių grupės intereso pripažinimas ES mastu, kaip minėta turėtų tris esmines teigiamas pasekmes: teisinio apibrėžtumo sukūrimą verslui, dukterinės bendrovių valdymo organų atsakomybės bei diskrecijos grupėje aiškų įtvirtinimą, bei motininės bendrovės teisės duoti privalomą nurodymą dukterinei įtvirtinimą. Nors iniciatyviniuose tyrimuose ir nurodoma, jog grupės intereso pripažinimas ES mastu gali sukelti tam tikrą neaiškumą, dabartinio reguliavimo kontekste, tiek doktrinoje tiek pačiuose tyrimuose pripažįstama, kad šios kliūtys galėtų būti ištaisomos adaptuojant patį reguliavimą. Atlikta analizė leidžia daryti ir dar vieną išvadą – ES iniciatyviniuose tyrimuose kaip sektinas pavyzdys nurodoma *Rozenblum* doktrina, bei joje suformuluotos sąlygos. Šią išvadą puikiai atspindi ir faktas, jog EMCA nustatytas grupių reguliavimas taip pat yra sąlygotas šios doktrinos.¹⁵⁵ Atsižvelgiant į tai, sekanti darbo dalis yra skirta šioje doktrinoje suformuluotų sąlygų analizei, siekiant atskleisti jų suderinamumą su nacionalinės teisės institutais, kaip pavyzdį pasitelkiant Lietuvos Respublikos teisę. Šios analizės tikslas yra atskleisti ar *Rozenblum* doktrinoje suformuotos sąlygos yra tinkamos pasiekti savo tikslą – t. y. suderinti grupės intereso pripažinimą bei dukterinių bendrovių ir kitų subjektų (smulkiųjų akcininkų, kreditorių) interesus.

---

¹⁵⁴ *ibid.*

¹⁵⁵ CONAC, P. H. The Chapter on Groups of Companies of the European Model Company Act (EMCA) In *European Company and Financial Law Review* [interaktyvus]. 2016, p. 302 [žiūrėta 2019 m. kovo 8 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.degruyter.com/view/j/ecfr.2016.13.issue-2/ecfr-2016-0301/ecfr-2016-0301.xml>>.

3. ROZENBLUM DOKTRINA

3.1. Sampratos kaita

Kaip buvo minėta praeitoje darbo dalyje – *Rozenblum* baudžiamoji byla turėjo lemiamą įtaką požiūrio į bendrovių grupės interesą formavimuisi. Originalios doktrinos sąlygos nustatė, jog grupės dukterinių bendrovių valdymo organai gali atsižvelgti į visos grupės interesą jei yra tenkinamos keturios sąlygos: (i) dukterinė bendrovė yra grupės, susijusios kapitalo ryšiais bei valdomos vieninga politika bei bendrais interesais, narė, (ii) dukterinės bendrovės valdymo organai veikia grupės intereso naudai, (iii) dukterinės bendrovės pagalba yra grindžiama *quid pro quo* principu, kuris reiškia, jog dukterinei bendrovei už pagalbą yra atlyginama, (iv) dukterinė bendrovės pagalba neturi lemti pastarosios nemokumo.¹⁵⁶ Detalizuojant pirmąją sąlygą, doktrinoje nurodoma, jog pastaroji eliminuoja grupės intereso pripažinimą asmeninių (*angl. personal*) bendrovių grupių atžvilgiu. Pavyzdžiui, privataus kapitalo (*angl. private equity*) bendrovių grupės Prancūzijoje dėl padidėjusios rizikos dėl galimo piktnaudžiavimo negali gintis grupės interesu.¹⁵⁷ Taip pat pažymima, jog tarp bendrovių turi būti stipri ir efektyvi integracija, o grupė valdoma vadovaujantis bendrais interesais. Bendra grupės integracinė strategija privalo būti skaidri ir netrumpalaikė. Bendras interesas suprantamas kaip socialinis, ekonominis ar finansinis.¹⁵⁸ Antroji sąlyga yra tenkinama, jei galima aiškiai identifikuoti, jog dukterinės bendrovės pagalba yra grindžiama būtent bendru grupei interesu, tarkime, kaip minėta, paskola, už kurią laiduoja dukterinė bendrovė itin reikalinga svarbiam projektui, potencialiai turėsiančiam didelę finansinę grąžą. Trečioji sąlyga detalizuojama nurodant, jog grupės bendrovių tarpusavio pagalba turi būti grindžiama ekonominiu *quid pro quo* principu ir nepažeisti bendrovių tarpusavio įsipareigojimų balanso. Apibendrintai tariant, dukterinei bendrovei turi būti atlyginama už jos suteiktą pagalbą, tačiau, priešingai, nei Vokietijoje, kur toks atlyginimas privalo būti atliktas per vienerius finansinius metus, *Rozenblum* doktrina grindžiama principu, jog kompensacija gali būti nekonkretizuota laiko požiūriu, bei gali būti ir nepiniginė. Tačiau, tam tikra kompensacija privalo egzistuoti, ji negali būti tik numanoma.¹⁵⁹ Galiausiai, vadovaujantis ketvirtąją sąlygą, nurodoma, jog bendrovės pagalba, negali viršyti pastarosios finansinių pajėgumų, kitaip tariant negali

---

¹⁵⁶ WINNER, M. Group Interest in European Company Law: an Overview [interaktyvus]. Vienna: Vienna University of Economics and Business Department of Business Law, 2016, p. 88 [žiūrėta 2019 m. kovo 9 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.acta.sapientia.ro/acta-legal/C5-1/legal51-06.pdf>>.

¹⁵⁷ CONAC, P. H. Director's Duties in Groups of Companies – Legalizing the Interest of the Group at the European Level In *European Company and Financial Law Review* [interaktyvus]. 2014, p. 218 [žiūrėta 2019 m. kovo 9 d.]. Prieiga per internetą: <https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2412031>.

¹⁵⁸ *ibid.*

¹⁵⁹ *ibid.*

privesti bendrovės iki nemokumo. Kaip nurodo prof. H Conac, Prancūzijos teismų praktikos pavyzdžiai grupės intereso klausimu, dažniausiai susiję būtent su šia sąlyga, kuomet grupės bendrovei iškeliami bankroto byla.¹⁶⁰

Šios sąlygos, nors, kaip pripažįstama doktrinoje, atspindi liberalų požiūrį į grupės intereso egzistavimą, tačiau taip pat yra orientuotos į kitų subjektų – ypač dukterinės bendrovės smulkiųjų akcininkų bei kreditorių apsaugą. Tai atsispindi žvelgiant konkrečiai į (iii) bei (iv) sąlygas. Būtent šios sąlygos, darbo autoriaus nuomone, laikytinos kertinėmis *Rozenblum* sąlygomis. Tačiau, išanalizavus doktrinos bei minėtų iniciatyvinių grupių pozicijas, matyti, jog ne visoms *Rozenblum* sąlygos vienareikšmiškai pritariama. Lankstesnis požiūris minėtose iniciatyvose sutinkamas dėl trečiosios iš aptartų sąlygų – kompensavimo dukterinei bendrovei. ICLEG tyrime nurodoma, jog atsižvelgiant į grupės specifiką, tinkamesnis variantas būtų ne nustatyti, jog dukterinei bendrovei visais atvejais privalo būti kompensuojama už suteiktą pagalbą, tačiau įtvirtinti sąlygą, jog dukterinės bendrovės valdymo organai gali pagrįstai tikėtis, jog neigiamos pasekmės bus kompensuojamos nauda, gaunama per protingą laikotarpį ateityje.¹⁶¹ Kitaip tariant atsisakoma *Rozenblum* doktrinoje minimo ekonominio *quid pro quo*, akcentuojant, jog pakankamas saugiklis yra pagrįstas tikėjimas galima ar tikėtina nauda ateityje. Lankstesnio *quid pro quo* sąlygos interpretavimo būtinybę dar 2011 m. atskleidė Svarstymo bei ICLEG grupių narys prof. H Conac, kuris nurodė, kad bendrovių vadovai galėtų priimti sprendimą, jeigu abejotina dėl sprendimo naudingumo dukterinei bendrovei, tuo atveju, kai: i) dukterinei bendrovei būtų kompensuojama ateityje arba ii) dukterinė bendrovė gali pagrįstai tikėtis, kad jai bus kompensuojama ateityje arba iii) dukterinė bendrovė gaus tam tikros naudos ateityje būdama grupės nare.¹⁶² Matyti, jog viena iš alternatyvių sąlygų yra būtent pagrįstas tikėjimas galima ir tikėtina nauda ateityje.

Iš esmės analogiška pozicija įtvirtinama ir EMCA, nurodant jog dukterinė bendrovė gali veikti grupės interesais, tuo atveju, jei dukterinės bendrovės valdymo organai, surinkę visą jiems prieinamą informaciją, suderinamą su jų fiduciarinių pareigų vykdymu, gali

---

¹⁶⁰ *ibid.*

¹⁶¹ The Informal Company Law Expert Group (ICLEG). Report on the recognition of the interest of the group [interaktyvus]. 2016, p. 23 [žiūrėta 2019 m. kovo 9 d.]. Prieiga per internetą: <https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2888863>.

¹⁶² Conac P. H., pranešimas diskusijoje „Groups of companies and the current European Company Law framework“ (konferencija – Conference on European Company Law: The way forward, Briuselis, 2011) iš Advokatų profesinės bendrijos „Baltic Legal Solutions“ taikomasis mokslinis tyrimo darbas: Bendrovių grupės atsakomybės už kiekvienos bendrovės – grupės narės – finansinę padėtį (mokumą) nustatymo teisinės galimybės ir taikymo efektyvumas tyčinių bankrotų prevencijos kontekste [interaktyvus]. 2012, p. 25 [žiūrėta 2019 m. kovo 9 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.esparama.lt/es_parama_pletra/failai/ESFproduktai/2012_imoniu_grupes_atsakomybe.pdf>.

pagrįstai tikėtis, jog patirti nuostoliai/žala, per protingą laiką bus kompensuoti tam tikra nauda.¹⁶³ Šiuo aspektu, EMCA numato ir dar lankstesnę ir liberalesnę požiūrį, nurodant, jog minėta sąlyga netaikoma pilnai kontroliuojamų dukterinių bendrovių atveju.¹⁶⁴ Aptariamo straipsnio komentare nurodoma, jog tokią situaciją lemia faktas, kad pilnai kontroliuojamų bendrovių atveju, nesant smulkiųjų akcininkų, motininė bendrovė turi turėti daugiau laisvės kontroliuoti dukterinę bendrovę bei naudotis galimybe reikalauti dukterinei bendrovei priimti grupei naudingus sprendimus. Siekiant užtikrinti dukterinės bendrovės kreditorių interesus, tokie sprendimai yra galimi iki tol, kol pastarieji esmingai nelemia dukterinės bendrovės nemokumo.¹⁶⁵

Apibendrinant, galima teigti, jog tiek ICLEG, tiek EMCA pateikia liberalesnę grupės intereso pripažinimo modelį, nei *Rozenblum* doktrina. Tokią išvadą lemia, visų pirma, aplinkybė, jog yra atsisakoma ekonominio *quid pro quo*, kaip grupės bendrovių tarpusavio kompensavimo sąlygos, bei atsižvelgiant į minėtą aplinkybę, jog pilnai kontroliuojamų bendrovių atveju EMCA nereikalauja net pagrįsto tikėjimo galima kompensacija ateityje. Bendrovės nemokumo nesukėlimas, savo ruožtu, laikomas tinkamu kriterijumi dukterinės bendrovės kreditorių apsaugai. Šios dvi sąlygos – pagrįstas tikėjimas galima nauda ateityje bei bendrovės neprivedimas prie nemokumo, kaip minėta, laikytinos esminėmis grupės intereso pripažinimo kontekste. Tačiau aptariamoms teisinio reguliavimo tendencijoms, kelia klausimą – ar šios sąlygos yra pakankamos pasiekti savo tikslų, bei, kaip pastarosios būtų suderinamos su galiojančiomis nacionalinės teisės nuostatomis. Atsižvelgiant į tai, toliau analizuojamos minėtos esminės *Rozenblum* doktrinos sąlygos, įvertinant tiek originalią, tiek modifikuotą pastarųjų sampratą, kaip pavyzdį pasitelkiant Lietuvos Respublikos teisę.

3.2. Rozeblum sąlygų analizė

3.2.1. Pagrįstas tikėjimas galima nauda ateityje

Darbo autoriaus nuomone, pritartina iniciatyviniuose tyrimuose suformuoti bei EMCA įtvirtintai pozicijai, jog ekonominis *quid pro quo* neatspindi bendrovių grupės ekonominio pagrįstumo, todėl neturėtų būti sektinas pavyzdys. Vadovaujantis šia sąlyga, grupių tarpusavio sandoriai taptų komplikuoti, o pats grupių valdymas – nelankstus. Tokiu atveju iš esmės nebeliktų skirtumo tarp atskirų, niekaip nesusijusių bendrovių tarpusavio sutartinių santykių bei grupei priklausančių bendrovių, kurios, priešingai – būtent ir

---

¹⁶³ 15.16 skyrius, 1 d., EMCA.

¹⁶⁴ 15.16 skyrius, 2 d., EMCA.

¹⁶⁵ p. 388, EMCA

pasižymi centralizuotu valdymu ir bendrų grupei tikslų siekimu. Kitaip tariant, būtų grįžtama prie jau anksčiau darbe kelto klausimo – kokia apskritai būtų bendrovių grupių egzistavimo prasmė? Jeigu teisinis reguliavimas grupių atžvilgiu negali suteikti atitinkamų lengvatų, o priešingai – nustato griežtus standartus, kaip antai šiuo atveju – ekonominiu *quid pro quo* principu paremtą privalomą kompensaciją dukterinei bendrovei, manytina, jog grupių našumas būtų stipriai varžomas. Dar daugiau, šios sąlygos taikymas iš esmės neatspindėtų ir situacijų, kuomet priklausymas grupei gali atnešti įvairaus pobūdžio naudos dukterinei bendrovei, kurios vertę būtų sunku arba tiesiog neįmanoma apskaičiuoti – pvz. nauji klientai, verslo ryšiai, reputacija ir kt. Būtent ši, „nematoma“ nauda, neretu atveju lemia priklausymo grupei privalumus.¹⁶⁶ Atsižvelgiant į tai, pritarina pozicijai, jog „pagrįsta tikėtina nauda“ ateityje, kurią akcentuoja ICLEG ir EMCA, turėtų būti pakankamas saugiklis grupės intereso pateisinimui.

Šiuo požiūriu aktualu atkreipti dėmesį, kaip šios alternatyvios sąlygos taikymas potencialiai turėtų būti vertinamas ir traktuojamas Lietuvos Respublikos teisinės sistemos kontekste. Darbo autoriaus nuomone, siekiant atsakyti į šį klausimą, pravartu dar kartą įvertinti bendrovės valdymo organų fiduciarines pareigas bendrovei, bei pastarųjų nevykdymo (netinkamo vykdymo) pasekmes. Pagal minėtą LAT praktiką, bendrovės vadovas galėtų būti teisiškai atsakingas už CK 2.87 str. nurodytų fiduciarinių pareigų nevykdymą ir turėtų atsakyti už padarytą žalą tik įrodžius, jog sandorių sudarymo metu iš anksto buvo žinoma, jog dėl jų bendrovė patirs žalos, tačiau, nepaisant to, vadovas vis dėlto sudarytų tokius sandorius, arba sprendimas sudaryti žalą nulėmusį sandorį priimtas akivaizdžiai aplaidžiai (nesurinkus pakankamai informacijos, ją nerūpestingai įvertinus), taip, kad tokioje pačioje situacijoje, protingas ir apdairus vadovas tokio sandorio nebūtų sudaręs arba nustačius, jog sandorio sudarymo metu, atsižvelgiant į bendrovės įprastą veiklos praktiką, prisiėmė neprotingai didelę nuostolių atsiradimo riziką.¹⁶⁷ Taigi, darytina išvada, jog teismai Lietuvos Respublikoje nepateisinamu laiko tik itin kvestionuotinos naudos bei nepasvertos rizikos vadovo veiksmus su bendrovės turtu. Tačiau, akivaizdu, jog rizikos faktoriaus apskritai pašalinti būtų neįmanoma. Priešingai, manytina, jog bendrovių grupės atveju ši potenciali rizika turėtų būti ženkliai labiau pateisinama, atsižvelgiant į grupę, kaip specifinį subjektą, kur sandoriai sudaromi tarp susijusių šalių, kurios,

---

¹⁶⁶ WINNER, M. Group Interest in European Company Law: an Overview [interaktyvus]. Vienna: Vienna University of Economics and Business Department of Business Law, 2016, p. 86 [žiūrėta 2019 m. kovo 9 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.acta.sapientia.ro/acta-legal/C5-1/legal51-06.pdf>>.

¹⁶⁷ žr., pvz., 2013 m. lapkričio 20 d. LAT nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-581/2013.

akivaizdu, turėtų būti suinteresuotos viena kitos sėkme, kuri lemia ir visos grupės ekonominį efektyvumą.

Atsižvelgiant į tik prieš kelerius metus – 2014 m. pradėtą taikyti kasacinio teismo praktiką, bendrovės vadovo pagrįstam tikėjimui dėl galimos bendrovės naudos ateityje, sudarant sandorį grupės interesais, pagal analogiją galima būtų taikyti ir „Verslo sprendimo” taisyklę (*angl. Business Judgement Rule*). Pagal šią, daugelio pasaulio valstybių teismų pripažįstamą taisyklę, vadovo atsakomybė už nuostolius, patirtus dėl jo vardu priimtų ir rizikos nepateisusių sprendimų nebūtų taikoma tais atvejais, kai sprendimai priimami (sandoriai sudaromi) bendrovės interesais, sąžiningai, gera valia, surinkus visa reikiamą informaciją ir svarbiausia – pagrįstai tikint pastarųjų nauda bendrovei. Kasacinis teismas, aiškindamas „Verslo sprendimo” taisyklę, pripažino, kad net ir itin nepasisekę sprendimai, prie kurių nerezultatyvumo ekonominiu aspektu prisideda bendrovių vadovai, iš esmės negali būti pripažįstamos ūkinės komercinės rizikos, už kurią vadovams grėstų civilinė atsakomybė, protingumo peržengimu.¹⁶⁸ Tokiu būdu, anot kasacinio teismo, „Verslo sprendimo“ taisyklė apsaugo sąžiningus sprendimus priimančius subjektus nuo rizikos, kuri kyla po laiko (*angl. hindsight*) peržiūrint nesėkmingus sprendimus ir leidžia nevaržyti inovacijų ir drąsių verslo sprendimų. Taip užtikrinama, kad vadovai valdytų bendrovę be asmeninės atsakomybės baimės, kiek jie veikia laikydamiesi pirmiau nurodytų sąlygų.¹⁶⁹ Atsižvelgiant į kasacinio teismo išaiškinimus, darbo autoriaus nuomone, galima daryti išvadą, jog pagrįstas tikėjimas galima dukterinės bendrovės nauda ateityje priklausant grupei būtų suderinamas su „Verslo sprendimo” taisykle. Atidžiau pažvelgus, galima daryti išvadą, jog grupės intereso pripažinimas bei „Verslo sprendimo” taisyklė netgi padeda siekti panašių tikslų t. y. mažiau formalizuoto sprendimų bendrovių atžvilgiu priėmimo, atsisakant griežto požiūrio į valdymo organų atsakomybę, tokiu atveju – jei pastarųjų sprendimai nepasiteisintų. Tokiu atveju, užtikrinamas darbe akcentuojamas ir konkrečiai – bendrovių grupių atveju reikalingas verslo vykdymo lankstumas. Atsižvelgiant į tai, galima daryti išvadą, jog „Verslo sprendimo” priėmimo taisyklė galėtų būti tinkamas „įrankis” pateisinti bendrovės valdymo organo veiksmus, kuomet pastarasis veikė gera valia, turėdamas visą reikiamą informaciją ir atsižvelgiant į konkrečias aplinkybes, pagrįstai tikėdamas, jog sprendimas grupės visos bendrovių grupės interesais, galimai turės naudos ir jo valdomai bendrovei ateityje. „Verslo sprendimo” priėmimo taisyklės bei grupės intereso pripažinimo taisyklės santykis taip pat minimas ir doktrinoje,

---

¹⁶⁸ 2014 m. gegužės 5 d. LAT nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-244/2014.

¹⁶⁹ *ibid.*

o kai kurie autoriai net teigia, jog ši taisyklė galėtų būti taikoma vietoje *Rozenblum* doktrinos.¹⁷⁰

3.2.2. *Bendrovės neprivedimas prie nemokumo*

Atsvara aptartai modifikuotai *Rozenblum* sąlygai, suteikiančiai pakankamai daug lankstumo, yra antroji sąlyga, kuriai tiek doktrinoje, tiek iniciatyviniuose tyrimuose yra pritariama; pastaroji įtvirtina ir EMCA. Ši sąlyga, iš esmės orientuota į dukterinės bendrovės kreditorių apsaugą, esmingai apribodama pastarosios teisę prisiimti nuostolingus įsipareigojimus grupės interesais, nustatydamą „kritinį tašką“, kur grupės interesas nebėra prioritetas.

Tačiau esminę šios sąlygos problemą kelia jos neapibrėžtumas. Darbo autoriaus nuomone, vertinant šią sąlygą formaliai, galima daryti išvadą, jog tik sandoriai sukėlę bendrovės nemokumą, turėtų būti laikomi nepateisinamais, tačiau nėra aišku, kaip turėtų būti vertinami atvejai, kuomet bendrovė galimai yra arti nemokumo. Atsižvelgiant į tai, nėra detalizuojama, kuomet turėtų būti vertinamas bendrovės mokumas – iškart po atitinkamo sandorio sudarymo, ar potencialiai numatant tam tikrą laiko tarpą, pavyzdžiui – mėnesį, ar du į ateitį (gresiantis nemokumas). Vertėtų pažvelgti, kaip šie ir kiti, aktualūs klausimai nemokumo teisės kontekste, potencialiai galėtų būti vertinami pagal Lietuvos Respublikos teisę.

Pagal Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymo 2 str. 8 d. („ĮBĮ“), nemokumas suprantamas kaip *įmonės būseną, kai įmonė nevykdo įsipareigojimų (nemoka skolų, neatlieka iš anksto apmokėtų darbų ir kt.) ir pradelsti įmonės įsipareigojimai (skolos, neatlikti darbai ir kt.) viršija pusę į jos balansą įrašyto turto vertės*. Atsižvelgiant į šią sampratą, matyti, jog nemokumą, kaip teisinę kategoriją sudaro du elementai – t. y. konkretus įsiskolinimų dydis (pastarieji privalo viršyti pusę į balansą įrašyto turto vertės) bei šių įsiskolinimų egzistavimo momentas – pastarieji privalo būti pradelsti, t. y. skolininkas nėra atsiskaitęs suėjęs prievolės įvykdymo terminui. Taigi, formaliai vertinant šią *Rozenblum* sąlygą, darytina išvada, jog pagal ĮBĮ, dukterinės bendrovės sandoris būtų nepateisinamas tik tuo atveju jei pastarosios pradelsti įsipareigojimai po tokio sandorio viršytų pusę į jos balansą įrašyto turto vertės. Tačiau, darbo autoriaus nuomone, toks

---

¹⁷⁰ TEICHMANN, Christoph. *Europäisches Konzernrecht: Vom Schutzrecht zum Enabling Law, Die Aktiengesellschaft*, 2013, p.184 Iš CONAC, P. H. Director's Duties in Groups of Companies – Legalizing the Interest of the Group at the European Level In *European Company and Financial Law Review* [interaktyvus]. 2014, p. 220 [žiūrėta 2019 m. kovo 10 d.]. Prieiga per internetą: <https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2412031>.

formalizuotas nemokumo interpretavimas negalėtų visapusiškai apsaugoti nuo galimų grėsmių, kurių išvengti *Rozenblum* doktrina siekia, o būtent – dukterinės bendrovės „paaukojimo“. Atsižvelgiant į tai, manytina, jog grupių kontekste turėtų būti atsižvelgiama ir į „gresiantį nemokumą“. Gresiantis nemokumas suprantamas kaip skolininko nemokumas ateityje, kitaip tariant – būsimas nemokumas.¹⁷¹ Gresiantis nemokumas nuo esamo skiriasi tuo, kad šiuo atveju vertinama ne esama, o būsima situacija, kuomet sueis skolų mokėjimo terminai. Gresiantis nemokumas reiškia situaciją, kai skolininkas yra pajėgus įvykdyti savo einamuosius įsipareigojimus, tačiau yra grėsmė, jog nepajėgs įvykdyti savo būsimų įsipareigojimų, suėjus jų terminui. Kaip pažymi doc. Dr. Rimvydas Norkus, vertinant gresiantį nemokumą turi būti atsižvelgiama ne tik į prisiimtus įsipareigojimus, bet ir į neišvengiamai būtinus prisiimti įsipareigojimus, t. y. turi būti palyginama, ar atsižvelgiant į būsimu laikotarpiu turimas gauti pajamas ir prognozuojamas išlaidas, skolininkas yra pajėgus vykdyti savo prievolės.¹⁷² Gresiantis nemokumas, kaip pagrindas iškelti bankroto bylą yra įtvirtintas ĮBĮ 9 str. 7 d. (2), nurodant, jog bankroto byla iškeliama jei įmonė negali arba negalės vykdyti įsipareigojimų. Šiai pozicija įtvirtinama ir teismų praktikoje.¹⁷³ Tačiau reikia pabrėžti, jog pritarina Lietuvos apeliacinio teismo pozicijai, kad <...> šis bankroto bylos iškėlimo pagrindas neturėtų būti aiškinamas ir taikomas per plačiai <...>. Tai reiškia, kad įmonei turėtų būti keliama bankroto byla ĮBĮ 9 straipsnio 7 dalies 2 punkto pagrindu <...> tik tuomet, kai, teismui išanalizavus visus įrodymus, nelieta jokių abejonių dėl to, kad įmonė negali arba negalės vykdyti įsipareigojimų.¹⁷⁴ Taigi, galima daryti išvadą, jog gresiančio nemokumo institutas, kaip pagrindas iškelti bankroto bylą, galėtų būti pritaikytas ir grupės atveju, kai įrodoma, jog atsižvelgiant į konkrečios dukterinės bendrovės prognozuojamas pajamas ir išlaidas, bei būsimų kreditorinių reikalavimų suėjimo terminus, yra akivaizdu, jog dėl sudaryto sandorio bendrovė negalės laiku įvykdyti įsipareigojimų kreditoriams.

Visgi, darbo autoriaus nuomone, bankroto procedūra neturėtų būti laikoma prioritetiniu įrankiu kreditorių interesų atžvilgiu. Gresiančio nemokumo kontekste, teismų praktika taip pat yra ypatingai ribota ir išimtinė, atsižvelgiant į tai, jog bankroto procedūra yra orientuota į faktinį, o ne gresiantį nemokumą, kurio įrodinėjimas gali būti itin sudėtingas. Atsižvelgiant į tai, manytina, jog grupės atveju veiksmingesnis būdas būtų

---

¹⁷¹ KVEDORELYTĖ, J. *Nemokumo samprata Lietuvoje ir užsienio valstybių teisėje* (Magistro darbas) [interaktyvus] 2010, p. 13 [žiūrėta 2019 m. kovo 10 d.]. Prieiga per internetą: <<https://vb.mruni.eu/object/elaba:1786979/>>.

¹⁷² KAVALNĖ S., MIKUCKIENĖ, V., NORKUS, R., VELIČKA, R. *Bankroto teisė*. Pirmoji knyga. Vilnius: Justitia, 2009.

¹⁷³ žr. pvz. Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. lapkričio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1441-823/2018.

¹⁷⁴ Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. gruodžio 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1982-381/2018.

įtvirtinti papildomus saugiklius, kurie leistų garantuoti, kad net ir sudarius atitinkamą sandorį, dukterinė bendrovė vis dar bus pajėgi atsiskaityti su kreditoriais, kurių reikalavimų terminas sueis ateityje. Šiuo požiūriu galima pasiremti ICLEG tyrimu, kuriame, kaip vienas iš galimų siūlymu, nurodoma, jog dukterinės bendrovės valdymo organo narys, sprendimo priėmimo metu, išanalizavęs bendrovės situaciją, įskaitant nenumatytus ir galimus bendrovės išpareigojimus ateityje, turėtų pateikti rašytinį pareiškimą, kuriame būtų numatyta, jog tokio sprendimo priėmimo metu jis susidarė pagrįstą nuomonę, kad bendrovė bus pajėgi įvykdyti finansines prievoles, kurių įvykdymo terminai sueis per 6 mėnesius nuo šio pareiškimo.¹⁷⁵ Šis pasiūlymas savo esme turėtų būti vertinamas teigiamai, tačiau, abejotina, ar potencialiame reguliavime turėtų būti numatytas konkretus terminas į ateitį, kaip šiuo atveju – 6 mėnesiai. Manytina, jog reguliavime galėtų būti numatytas bendro pobūdžio protingumo principas, kuris leistų valdymo organo nariui manyti, kad bendrovė einamuoju metu mus pajėgi atsiskaityti su kreditoriais. Tačiau, kaip minėta, pati minėta iniciatyva laikytina tinkama priemone sėkmingiau užtikrinti, jog dukterinės bendrovės finansiniams interesams nebus padaroma esminė žala.

Atsižvelgiant į aukščiau minėtus argumentus, darytina išvada, jog nemokumo sąlygą, nurodytą *Rozenblum* doktrinoje reikėtų vertinti ne formaliai, o numatyti papildomus saugiklius, kurie leistų užtikrinti bendrovės mokumą tam tikru laikotarpiu į ateitį. Šiuo požiūriu, kaip nurodoma doktrinoje ir detalizuota šio darbo 2.3.1 skyriuje, dukterinių bendrovių valdymo organams, kurie sudarytų sandorį nepaisant gresiančio nemokumo, t. y. pažeisdami vieną iš *Rozenblum* sąlygų, būtų taikoma atsakomybė.¹⁷⁶

---

¹⁷⁵ The Informal Company Law Expert Group (ICLEG). Report on the recognition of the interest of the group [interaktyvus]. 2016, p. 43 [žiūrėta 2019 m. kovo 12 d.]. Prieiga per internetą: <https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2888863>.

¹⁷⁶ CONAC, P. H. Director's Duties in Groups of Companies – Legalizing the Interest of the Group at the European Level In *European Company and Financial Law Review* [interaktyvus]. 2014, p. 220 [žiūrėta 2019 m. kovo 12 d.]. Prieiga per internetą: <https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2412031>.

4. KREDITORIŲ TEISĖS PRIPAŽINUS BENDROVIŲ GRUPĖS INTERESĄ

Kaip jau buvo minėta šio darbo 2.3.3 dalyje, atsižvelgiant į tai, jog smulkieji akcininkai dukterinėse bendrovėse nėra toks paplitęs reiškinys, kaip pastarųjų kreditoriai¹⁷⁷, darbe skiriamas didesnis dėmesys būtent kreditorių interesų gynybos būdams.

Praeitoje dalyje pateikta *Rozenblum* sąlygų analizė leidžia daryti aiškia išvadą, jog pastarosios sąlygos, o ypačingai – dukterinės bendrovės neprivedimas prie nemokumo yra orientuotos būtent į kreditorių apsaugą. Atsižvelgiant į tai, jog iš esmės vienintelis kreditorių interesas yra bendrovės skolininkės mokumo išlaikymas, garantuojantis finansinių įsipareigojimų pastariesiems vykdymą, galima būtų daryti išvadą, jog *Rozenblum* doktrina (jos sąlygas interpretuojant, kaip nurodyta 3.2 dalyje) kreditorių interesus užtikrina. Tačiau, darbo autoriaus nuomone, pravartu išanalizuoti kokius papildomus Lietuvos Respublikos teisinėje sistemoje egzistuojančius teisių gynimo būdus būtų galima pritaikyti kreditorių apsaugai bendrovių grupės kontekste.

Analizę vertėtų pradėti nuo fakto, jog, kaip pabrėžta ir kitose šio darbo dalyse, pripažinus bendrovių grupės interesą (ir motininės bendrovės teisę duoti privalomą nurodymą), tam tikri dabar galiojantys kreditorių interesų gynimo būdai iš esmės būtų nepritaikomi. Pavyzdžiui, įtvirtinus motininės bendrovės teisę į privalomą nurodymą, pastarosios, kaip akcininkės sprendimo tokį nurodymą duoti nebūtų galima pripažinti negaliojančiu, kaip prieštaraujančio ABĮ 20 str. 2 d. (CK 2.82 (4)). Lygiai taip pat, įtvirtinus grupės interesą, motininės ir dukterinės bendrovių tarpusavio sandoris negalėtų būti pripažįstamas negaliojančiu, kaip prieštaraujantis dukterinės bendrovės tikslams, vien tuo pagrindu, jog ši veikė visos grupės interesais (CK. 1.82 str. 1 d).

CK 6-oji knyga įtvirtina vadinamuosius specialiuosius kreditoriaus interesų gynimo būdus – *actio Pauliana* (CK 6.66 str.), bei netiesioginį ieškinį (CK 6.68 str.). Vertėtų detaliau panagrinėti šių gynybos būdų suderinamumą su grupės intereso pripažinimu.

4.1. *actio Pauliana*

CK 6.66 str. 1 d. nurodo, jog kreditorius turi teisę ginčyti skolininko sudarytus sandorius, kurių pastarasis sudaryti neprivalėjo, jeigu šie sandoriai pažeidžia kreditoriaus teises, o skolininkas apie tai žinojo ar turėjo žinoti. Taip pat detalizuojama, jog sandoris pažeidžia kreditoriaus teises, jeigu dėl jo skolininkas tampa nemokus arba būdamas nemokus suteikia pirmenybę kitam kreditoriui. Kaip savo praktikoje yra nurodęs kasacinis teismas, [*a*]ctio

---

¹⁷⁷ Tokia išvada darytina atsižvelgiant ir į tai, jog didelė dalis analizės šiame darbe paskiriama būtent pilnai kontroliuojamoms bendrovėms.

Pauliana instituto paskirtis – ginti kreditorių nuo nesąžiningų skolininko veiksmų, kuriais mažinamas skolininko mokumas ir kartu mažinama kreditoriaus galimybė gauti visišką savo reikalavimo patenkinimą.¹⁷⁸ Kreditorius, reikšdamas *actio Pauliana*, siekia atkurti skolininko sudarytu sandoriu pažeistą jo mokumą sugrąžinant tai, ką skolininkas nesąžiningai, be privalomo pagrindo perleido kitiems asmenims. Darbo autoriaus nuomone, *actio Pauliana* institutas yra suderinamas su grupės intereso pripažinimu ir galėtų sėkmingai koegzistuoti. Tokią išvadą lemia aplinkybė, jog tiek grupės interesą ribojančiomis *Rozenblum* sąlygomis tiek *actio Pauliana* ieškiniu iš esmės siekiama to paties tikslo – skolininko mokumo atstatymo. Tokiu būdu, tiek *Rozenblum* sąlygomis, tiek *actio Pauliana* nustatomos sutarties laisvės principo ribos, nes skolininkas (arba bendrovės vadovas), disponuodamas savo (bendrovės) turtu, yra įpareigotas atsižvelgti į kreditoriaus interesus ir nesudaryti tokių sandorių, kurie juos pažeistų. Atsižvelgiant į tai, galima daryti išvadą, jog faktiškai įstatyme, *actio Pauliana* institutu įtvirtinta asmens sudaromų sandorių kontrolės galimybė. Svarbu pažymėti, jog vienas iš *actio Pauliana* būtinųjų požymių – sandorio neprivalomumas yra ypatingai giminingas su *Rozenblum* doktrinos idėja. Kaip atskleista šio darbo 2.4.1 b) dalyje, bendrovės valdymo organų teisė atsižvelgti į grupės interesą yra siejama su jų pareiga patikrinti tokio atsižvelgimo pasekmes pačiai bendrovei. Kitaip tariant, bendrovės valdymo organai neprivalo atsižvelgti į grupės interesą (vadovautis motininės bendrovės nurodymais) jei pastarieji neatitinka *Rozenblum* sąlygų. Taigi, galima daryti išvadą, jog tokiu atveju jei dukterinės bendrovės atitinkamas sandoris neatitinka *Rozenblum* sąlygų, pastarosios kreditorius turėtų teisę inicijuoti jo pripažinimą negaliojančiu. Vis dėlto, būtina atkreipti dėmesį, jog pagal CK 6.66 str. 2 d, tokį sandorį kreditorius galėtų ginčyti tik tokiu atveju, jei trečioji šalis, su kuria jis sudarytas (šiuo atveju – motininė bendrovė) sandorio sudarymo metu buvo nesąžininga – t. y. žinojo arba turėjo žinoti, kad sandoris pažeidžia skolininko kreditoriaus teises. Visgi, darbo autoriaus nuomone, atsižvelgiant į šio konkretaus atvejo specifiką, kai motininė bendrovė tiesiogiai ar netiesiogiai kontroliuoja ar daro įtaką dukterinei, – šią aplinkybę įrodyti būtų nesudėtinga.

4.2. Netiesioginis ieškinys

CK 6.68 str. 1 d. nurodyta, jog kreditorius, turintis neabejotiną ir vykdytiną reikalavimo teisę skolininkui, turi teisę priverstinai įgyvendinti skolininko teises pareikšdamas ieškinį skolininko vardu, jeigu skolininkas pats šių teisių neįgyvendina arba atsisako tai daryti ir

---

¹⁷⁸ žr. pvz. 2002 m. birželio 3 d. LAT nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-710/2002; 2003 m. kovo 31 d. LAT nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-424/2003.

dėl to pažeidžia kreditoriaus interesus. Straipsnio 2-oje dalyje detalizuojama, jog pareikšti netiesioginį ieškinį galima tik tais atvejais, kai kreditoriui būtina apsaugoti savo teises – pavyzdžiui skolininkas nemokus arba jam iškelta bankroto byla. Atsižvelgiant į šią sampratą, teorine prasme galima išskirti du skirtingus atvejus – jei bendrovės nemokumą sukelia dukterinės bendrovės veikimas grupės interesais, bei, kai nemokumas atsiranda vėliau, bei nėra tiesiogiai sąlygotas minėto veikimo.

Kalbant apie pirmąjį atvejį, verta paminėti tik tiek, jog atitinkamas bendrovės veiksmas (sandoris) grupės interesais, kuris sukėlė pastarosios nemokumą, savaime nebūtų teisėtas vadovaujantis *Rozenblum* doktrina. Šiam atvejui taip pat būtų aktualus 4.1 skyriuje pateiktas teisių gynimo būdas. Tuo tarpu, vertinant antrąjį atvejį – kai dukterinės bendrovės nemokumas atsiranda vėliau ir nėra tiesiogiai susijęs su minėtu sandoriu, manytina, jog pagrindinė problema netiesioginio ieškinio pritaikymui būtų aplinkybė, jog šiuo atveju kvestionuotinos paties skolininko (dukterinės bendrovės) reikalavimo teisė. 3.2.1 dalyje pateikta analizė, leidžia daryti išvadą, jog šiuo atveju dukterinės ir motininės bendrovių tarpusavio santykiai yra pagrįsti *sui generis* ryšiu, kuriame, kaip pripažįsta doktrina, numatoma galima ir tikėtina nauda dukterinei bendrovei ateityje, tačiau ne *ekonominis quid pro quo*, kuris, kaip minėta 3.2.1 dalyje, grupių atžvilgiu nėra sektinas pavyzdys. Taigi, darbo autoriaus nuomone, galima daryti išvadą, jog netiesioginio ieškinio institutas negalėtų būti sėkmingai suderinamas su grupės intereso pripažinimu bei *Rozenblum* sąlygomis, atsižvelgiant į pagrindinę aplinkybę, jog dukterinė bendrovė, kaip skolininkė neturėtų galiojančios reikalavimo teisės į motininę bendrovę, kurios privalomumą numato CK 6.68 str.

Vis dėlto, kreditorius, netiesioginiu ieškiniu, bendrovės vardu galėtų reikalauti žalos atlyginimo iš bendrovės vadovų, dėl jų netinkamų veiksmų (pažeidžiančių *Rozenblum* sąlygas) dukterinės bendrovės atžvilgiu, jei pati bendrovė šių teisių neįgyvendintų. Pavyzdžiui, vienoje kasacinio teismo byloje, bankrutuojančios bendrovės kreditorius netiesioginiu ieškiniu iš buvusių bendrovės vadovų prašė priteisti žalos, atsiradusios sudarius bendrovei nenaudingus sandorius, atlyginimą.¹⁷⁹

Atskiros analizės reikalauja vadinamoji „Priedangos panaikinimo“ doktrina (*angl. piercing the corporate veil*), kuri analizuojama toliau.

---

¹⁷⁹ 2013 m. balandžio 19 d. LAT nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-234/2013.

4.3. „Priedangos panaikinimas” kaip kreditoriaus teisių gynimo būdas

Šios doktrinos esmė ta, kad, nors bendrovių grupės bendrovės, kaip minėta darbo 2.3.1 dalyje, reglamentuojamos kaip atskiri juridiniai asmenys, o motininės bendrovės atsakomybė yra ribota, tačiau išimtiniais atvejais leidžiama taikyti šios taisyklės išimtis ir grupei priklausančių bendrovių nelaikyti atskiriomis bei savarankiškoms, t. y. panaikinti bendrovių atskirumo priedangą ir, esant atitinkamoms aplinkybėms, taikyti motininės bendrovės atsakomybę už dukterinės bendrovės skolas.¹⁸⁰

Lietuvos Respublikoje „Priedangos panaikinimo” doktrina yra įtvirtinta CK 2.50 str. 3 d., kurioje nustatyta, jog kai juridinis asmuo (šiuo atveju – dukterinė bendrovė) negali įvykdyti prievolės dėl juridinio asmens dalyvio (šiuo atveju – motininės bendrovės) nesąžiningų veiksmų, juridinio asmens dalyvis (motininė bendrovė) atsako pagal juridinio asmens (dukterinės bendrovės) prievolę savo turtu subsidiariai. Kasacinis teismas aiškindamas šios normos esmę yra nurodęs, jog nors dalyvis *per se* nėra juridinio asmens organas ir neturi įstatyme nustatytų pareigų bendrovei, išskyrus pareigą apmokėti įstatinį kapitalą, jam galioja draudimas piktnaudžiauti ribota atsakomybe pagal CK 2.50 straipsnio 3 dalį.¹⁸¹ CK 2.50 straipsnio 3 dalyje nustatyta juridinio asmens dalyvio atsakomybei reikalinga įrodyti šias pagrindines sąlygas: nesąžiningus, civilinės atsakomybės požiūriu – neteisėtus ir kaltus (CK 6.246 straipsnio 1 dalis, 6.248 straipsnio 3 dalis) – juridinio asmens dalyvio (šiuo atveju – motininės bendrovės) veiksmus; juridinio asmens (dukterinės bendrovės) negalėjimą įvykdyti prievolės dėl šių veiksmų bei priežastinį ryšį tarp pastarųjų.¹⁸² Nustatant nesąžiningus juridinio asmens dalyvio (akcininko) veiksmus atsižvelgiama į bendrą sąžiningumo principą (CK 1.5 straipsnis), nes, kaip nurodoma kasacinio teismo praktikoje, *CK 2.50 straipsnio 3 dalies normoje įtvirtinto teisinio reguliavimo pagrindas yra bendrasis sąžiningumo principas*¹⁸³. Plėtodamas CK 2.50 str. 3 d. taikymo praktiką, kasacinis teismas yra nurodęs, jog *juridinio asmens dalyvis laikytinas sąžiningu, jeigu jis nežinojo, negalėjo ir neturėjo žinoti, kad jo elgesys neigiamai veikia juridinio asmens gebėjimą vykdyti savo prievoles, be to, sprendžiant dėl juridinio asmens dalyvio atsakomybės, svarbu įvertinti jo vaidmenį ir realią galimybę daryti įtaką juridinio asmens veiklai*.¹⁸⁴ CK komentare nurodoma, jog atsižvelgiant į juridinio asmens dalyvio

¹⁸⁰ HAUSMANN, Y.; BECHTOLD, E. Corporate Governance of Groups in an Era of Regulatory Nationalism: A Focused Analysis of Financial Services Regulation In *European Company and Financial Law Review* [interaktyvus]. 2015, p. 344 [žiūrėta 2019 m. kovo 14 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.degruyter.com/view/j/ecfr.2015.12.issue-3/ecfr-2015-0341/ecfr-2015-0341.xml>>.

¹⁸¹ žr. Pvz. 2015 m. rugsėjo 22 d. LAT nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-470-969/2015.

¹⁸² žr. pvz. 2004 m. vasario 18 d. LAT nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-124/2004;

¹⁸³ žr. pvz. 2009 m. balandžio 3 d. LAT nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-147/2009;

¹⁸⁴ žr. pvz. 2009 m. lapkričio 9 d. LAT nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-486/2009;

sąžiningumą, labai svarbu įvertinti, ar pastarasis elgiasi tyčia, pavyzdžiui – pateikia suklastotą finansinę atskaitomybę.¹⁸⁵ Taip pat nurodyta, jog svarbu atsižvelgti, ar dalyviai neduoda tiesioginio nurodymo kitiems valdymo organų nariams.¹⁸⁶ Komentaro nuostatos naudingos ir grupių kontekste. Nurodoma, jog juridinio asmens dalyvio veiksmai gali būti pripažįstami nesąžiningais, jeigu juridinis asmuo įsteigia kitą juridinį asmenį tam, kad išvengtų atsakomybės. Tokių veiksmų požymiais, kaip nurodoma, gali būti laikoma be kita ko, veiklos tikslų ignoravimas (tarp motininės ir dukterinės bendrovių sudaromos sutartys, nenaudingos dukterinei bendrovei).¹⁸⁷

Visgi, darbo autoriaus nuomone, atsižvelgiant į komentare nurodomą bei teismų praktikoje pateikiamą CK 2.50 str. 3 d. taikymo apimtį bei sąlygas, manytina, jog grupės intereso pripažinimo atveju, ši samprata turėtų būti tam tikra apimtimi modifikuota. Tokią išvadą lemia kelios priežastys. Pirma, pripažįstant grupės interesą, motininė bendrovė negalėtų būti laikoma nesąžininga vien dėl aplinkybės, jog, pavyzdžiui, tam tikras nurodymas (ar sandoris) yra nenaudingas dukterinei bendrovei, atsižvelgiant į tai, jog privalu vertinti visos grupės interesą bendrai.¹⁸⁸ Antra, grupės intereso pripažinimo sąlygos, kaip minėta, suteikia pakankamai didelę laisvę dukterinės bendrovės valdymo organams. Pastarieji, matydami, jog nurodymas (sandoris) neatitinka *Rozenblum* sąlygų, turėtų teisę pastarojo nevykdyti. Taigi, galima daryti išvadą, jog grupės intereso pripažinimas netgi tam tikra apimtimi sumažina motininės bendrovės nesąžiningumo galimybę, nes pastarosios veiksmai dukterinės bendrovės atžvilgiu yra patikrinami.

Vis dėlto, nepaisant minėtų aplinkybių, grupės intereso pripažinimo atveju, CK 2.50 str. 3 d. galėtų būti sėkmingai pritaikoma. Tačiau, kaip minėta, esminis skirtumas grupės intereso pripažinimo atveju būtų tai, jog kai kurie rodikliai, kurie pagal dabartinę teisinį reguliavimą ir juo sekančią teismų praktiką leistų suponuoti motininės bendrovės nesąžiningumą (pvz. sandorių, nenaudingų dukterinei bendrovei sudarymas), savaime negalėtų būti pagrindu konstatuoti motininės bendrovės nesąžiningumą, nes būtų privalu vertinti visos grupės interesą. Tačiau, neabejotina, jog ir grupės intereso pripažinimo atveju, galėtų susiklostyti situacija, kuomet būtų galima pripažinti motininės bendrovės nesąžiningumą. Pavyzdžiui, kuomet dukterinės bendrovės valdymo organo narys, priimdamas motininės bendrovės nurodymą vadovaujasi neteisinga (suklastota) finansine informacija, kurią tyčia pateikė motinė bendrovė. Arba motininė bendrovė duoda

---

¹⁸⁵ MIKELĖNAS, V., et al. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Antroji knyga. Asmenys. Vilnius: Justitia, 2002, p. 128.

¹⁸⁶ *ibid.*

¹⁸⁷ *ibid.* p. 12

¹⁸⁸ Tačiau būtų privalu lakyti *Rozenblum* sąlygų.

privalomą nurodymą dukterinei bendrovei, žinodama, jog dėl atitinkamos situacijos rinkoje, tai lems dukterinės bendrovės nemokumą, nors toks nurodymas formaliai ir atitiktų *Rozenbum* sąlygas. Taigi, galima daryti išvadą, jog grupės intereso pripažinimas neužkirstų kelio taikyti „Priedangos panaikinimo“ doktriną, įtvirtintą CK 2.50 str. 3 d., tačiau privalu atsižvelgti, jog tam tikros minėtos aplinkybės, kaip kad sandorio nenaudingumas dukterinei bendrovei – turėtų būti vertinamos lanksčiai.

EMCA įtvirtina kiek diferencijuotą motininės bendrovės atsakomybę.¹⁸⁹ 15 (17) straipsnio 1 d. nurodyta, jog tuo atveju, kai dukterinė bendrovė, veikusi pagal motininės bendrovės nurodymus, neturi jokių galimybių savo lėšomis išvengti likvidavimo (krizinio periodo), motininė bendrovė privalo nedelsiant inicijuoti dukterinės bendrovės restruktūrizavimą ar likvidavimą. Šios pareigos nevykdymas įpareigoja motinę bendrovę padengti visas dukterinės bendrovės skolas, susidariusias po krizinio periodo (15 (17) str. 2 d.). 15 (17) str. 3 dalyje papildomai numatyta, jog tuo atveju, jei motininė bendrovė kontroliavo dukterinę bendrovę žalingu jai būdu, bei pažeidžiant grupės interesus, ji turėtų atsakyti už dukterinės bendrovės skolas, kurios susidarė dėl motininės bendrovės nurodymų. Taigi, nors tiesiogiai neperkeldama „Priedangos panaikinimo“ doktrinos, EMCA vis tik numato motinės bendrovės atsakomybę jai nesiimant veiksmų susijusių su dukterinės bendrovės restruktūrizavimu ar likvidavimu, arba apskritai – kontroliavo bendrovę prieštaraujančiu grupės interesams būdu. Manytina, jog panašus reguliavimas grupės intereso pripažinimo atveju galėtų būti numatytas ir Lietuvos Respublikos teisėje.

---

¹⁸⁹ EMCA tiesiogiai neįtvirtina „Priedangos panaikinimo“ doktrinos.

IŠVADOS

1. Bendrovių grupės intereso pripažinimas – sąlyginai naujas institutas, kurio ištakomis laikytinos nacionalinės teisės sistemos. Atskirai išskiriama Prancūzija, kurios teismų praktika, sekdamas darbe analizuojamą *Rozenblum* sprendimą, suformavo bendrovių grupės intereso pripažinimo sampratą. Pagal ją dukterinės bendrovės valdymo organams leidžiama veikti remiantis ne valdomos bendrovės, bet visos grupės interesais, net ir tuo atveju, jei toks sprendimas tiesiogiai nebūtų naudingas dukterinei bendrovei. Tačiau, atsižvelgiant į tradicinį juridinio asmens atskirumo modelį, grupės interesas vis dar vertinamas nevienareikšmiškai ir nėra visuotinai pripažįstamas.

2. ES mastu bendrovių grupės intereso pripažinimas susilaukia vis didesnio palaikymo. Inicijatyvinių grupių pasiūlymuose nurodoma, jog bendrovių grupės intereso pripažinimas yra būtinas, siekiant bendrovių grupių teisinį reguliavimą priartinti prie ekonominės grupių valdymo realybės. Pagrindiniai išskiriami teigiami grupės intereso pripažinimo ES mastu aspektai yra teisinio apibrėžtumo sukūrimas verslui bei kaštų mažinimas, dukterinės bendrovės valdymo organų atsakomybės bei diskrecijos aiškus nustatymas, bei motininės bendrovės kontrolės grupės atžvilgiu įtvirtinimas. Darbo autoriaus nuomone, neabejotinai pritartina pozicijai, jog grupės intereso pripažinimas ES mastu yra teigiamas reiškinys atsižvelgiant į šiuolaikines rinkos ekonomikos sąlygas.

3. Visgi, bendrovių grupės intereso pripažinimas būtų tik iš dalies suderinamas su dabar galiojančia Lietuvos Respublikos teise. Dukterinės bendrovės valdymo organo fiduciarinių pareigų sampratos analizė leidžia teigti, jog veikimas visos grupės interesais savaimė nebūtų laikomas fiduciarinių pareigų pažeidimu. Tačiau motininės bendrovės, kaip dukterinės bendrovės akcininkės, nurodymas pastarajai būtų nesuderinamas su juridinio asmens organų kompetencijos atskyrimu. Visgi, bendrovių grupės intereso pripažinimo ir Lietuvos Respublikos bendrovių teisės nesuderinamumai nelaikytini esminiais ir galėtų būti išsprendžiami atitinkamai pakoreguojant teisinį reguliavimą.

4. Grupės intereso pripažinimo samprata tiek nacionaliniu, tiek ES mastu yra esmingai paveikta *Rozenblum* doktrinos. Doktrina įtvirtina dvi pagrindines sąlygas, kurias patenkinus dukterinė bendrovė gali veikti grupės interesais, o valdymo organai nebūtų laikomi pažeidę savo pareigas bendrovei. Tačiau sąlygų analizė leidžia teigti, jog pastarosios yra plačios, todėl privalo būti konkretizuojamos. Viena pagrindinių sąlygų – jog dukterinė bendrovė dėl veikimo grupės interesais netaptų nemoki nedetalizuoja kaip

turi būti suprantamas nemokumas, kada pastarasis turėtų būti vertinamas. Ekonominiu *quid pro quo* principu grindžiama pareiga kompensuoti dukterinės bendrovės nuostolius daro grupių valdymą nelankstų, todėl pateiktos šios sąlygos sampratos ES mastu jau atsisakyta, vertinant tik galimą ir tikėtiną naudą dukterinei bendrovei.

5. Lietuvos Respublikos teisinėje sistemoje *Rozenblum* doktrinos sąlygos turėtų būti vertinamos, atsižvelgiant į kitus, sėkmingai praktikoje egzistuojančius institutus. Dukterinės bendrovės galima ir tikėtina nauda galėtų būti vertinama remiantis „Verslo sprendimo“ taisykle, todėl įrodžius, kad dukterinės bendrovės valdymo organas, įvertinęs visą reikiamą informaciją, pagrįstai tikėjo galima nauda ateityje, jam negalėtų būti taikoma atsakomybė. Bendrovės neprivedimas prie nemokumo turėtų būti vertinamas atsižvelgiant ir į gresiantį nemokumą, siekiant užtikrinti, jog dukterinės bendrovės veikimas grupės interesais, nelems jos nemokumo netolimoje ateityje.

6. Bendrovių grupės intereso pripažinimas būtų tik dalinai suderinamas su dabar Lietuvos Respublikos teisinėje sistemoje įtvirtintais kreditorių interesų gynybos būdais. Pavyzdžiui, įtvirtinus motininės bendrovės teisę duoti dukterinei bendrovei privalomą nurodymą, nebeliktų prieštaravimo akcininkų susirinkimo kompetencijai. Grupės bendrovių tarpusavio sandoris taip pat negalėtų būti pripažįstamas negaliojančiu, kaip prieštaraujantis dukterinės bendrovės tikslams, vien tuo pagrindu, jog ši veikė visos grupės interesais. Tačiau kiti kreditorių interesų gynybos būdai – *actio Pauliana* bei akcininko atsakomybė už nesąžiningus veiksmus („Priedangos panaikinimo doktrina“) galėtų būti sėkmingai pritaikomi ir pripažinus grupės interesą.

ŠALTINIŲ SĄRAŠAS

Teisės norminiai aktai

Lietuvos Respublikos teisės aktai

1. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas. Civilinis kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2000, Nr. 74-2262;
2. Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2000, Nr. 64-1914;
3. Lietuvos Respublikos įmonių konsoliduotos finansinės atskaitomybės įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2001, Nr. Nr. 99-3517.

Europos Sąjungos teisės aktai

4. 2012 m. spalio 26 d. Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo suvestinė redakcija. OL C 326, 26.10, 2012;
5. 2017 m. gegužės 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2017/828;
6. 2011 m. lapkričio 30 d. Tarybos direktyva 2011/96/ES dėl bendrosios mokesčių sistemos, taikomos įvairių valstybių narių patronuojančioms ir dukterinėms bendrovėms (OL L 345, 2011 12 29) (su vėlesniais keitimais ir papildymais);

Nacionaliniai teisės aktai

7. 1965 m. rugsėjo 6 d. Vokietijos atviro tipo bendrovių įstatymas Aktiengesetz (su vėlesniais keitimais ir papildymais).

Specialioji literatūra

Monografijos, vadovėliai

8. GREIČIUS, R. *Privataus juridinio asmens vadovo fiduciarinės pareigos*. Vilnius: Teisinės Informacijos Centras, 2007;
9. MIKELĖNAS, V., et al. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Antroji knyga. Asmenys. Vilnius: Justitia, 2002;

10. KAVALNĖ S., MIKUCKIENĖ, V., NORKUS, R., VELIČKA, R. Bankroto teisė. Pirmoji knyga. Vilnius: Justitia, 2009.
11. VILEITA, A. et al. Civilinė teisė. Bendroji dalis: vadovėlis. Vilnius: Justitia, 2009;
12. BLUMBERG P. I., The Transformation of Modern Corporation Law: The Law of Corporate Groups [interaktyvus]. Connecticut Law Review, Vol. 37, Nr. 3, 2005, p. 610 [žiūrėta 2019 m. vasario 14 d.]. Prieiga per internetą: <https://opencommons.uconn.edu/cgi/viewcontent.cgi?referer=https://uk.search.yahoo.com/&httpsredir=1&article=1191&context=law_papers>.
13. DORRESTEIJN, A. et. al. *European Corporate Law (Second Edition)*. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2009;
14. DINE, J. *The Governance of Corporate Groups*. Cambridge: Cambridge University Press, 2000;
15. DINE, J. *Company Law (Second Edition)*. Houndmills: Macmillan Press Ltd., 1994;
16. FARRAR, J. H.; FUREY, N. E.; HANNIGAN, B. M. *Farrar's Company law (Third edition)*. London, Dublin, Edinburgh: Butterworths, 1991;
17. G.H.J. Houwen & A.P. Schoonbrood-Wessels, J.A.W. Schreurs, Aansprakelijkheid in concernverhoudingen (Deventer: Kluwer, 1993);
18. HAYEK, F.V. Teisė, įstatymų leidyba ir laisvė. Vilnius: Socialinio teisingumo miržas, 1998.
19. HOPT, K. J; WYMEERSCH, E et. al. *Capital Markets and Company Law*. Oxford: Oxford University Press, 2003;
20. TISON, M., et al. *Perspectives in Company Law and Financial Regulation*. Cambridge: Cambridge University Press, 2009.

Moksliniai straipsniai

21. CONAC, P. H. Director's Duties in Groups of Companies – Legalizing the Interest of the Group at the European Level In *European Company and Financial Law Review* [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2412031>;
22. CONAC, P. H. The Chapter on Groups of Companies of the European Model Company Act (EMCA) In *European Company and Financial Law Review*

- [interaktyvus]. 2016. Prieiga per internetą: <<https://www.degruyter.com/view/j/ecfr.2016.13.issue-2/ecfr-2016-0301/ecfr-2016-0301.xml>>;
23. CHIAPPETTA, F; TOMBARI, U. Perspectives on Group Corporate Governance and European Company Law In *European Company and Financial Law Review* [interaktyvus]. 2012. Prieiga per internetą: <<https://www.degruyter.com/view/j/ecfr-2012-9-issue-3/ecfr-2012-0261/ecfr-2012-0261.xml>>;
24. HAUSMANN, Y.; BECHTOLD, E. Corporate Governance of Groups in an Era of Regulatory Nationalism: A Focused Analysis of Financial Services Regulation In *European Company and Financial Law Review* [interaktyvus]. 2015. Prieiga per internetą: <<https://www.degruyter.com/view/j/ecfr.2015.12.issue-3/ecfr-2015-0341/ecfr-2015-0341.xml>>;
25. PARIENTE, M. The Evolution of the Concept of „Corporate Group“ in France In *European Company and Financial Law Review* [interaktyvus]. 2007. Prieiga per internetą: <<https://www.degruyter.com/view/j/ecfr.2007.4.issue-3/ecfr.2007.019/ecfr.2007.019.xml>>;
26. STRASSER, K. A. Piercing the Veil in Corporate Groups [interaktyvus]. *Connecticut Law Review*, 2005, Vol. 37, No. 3. Prieiga per internetą: <<https://heinonline.org/HOL/LandingPage?handle=hein.journals/conlr37&div=24&id=&page=>>>;
27. TEICHMANN, C. Corporate Groups within the Legal Framework of the European Union: The Group-Related Aspects of the SUP Proposal and the EU Freedom of Establishment In *European Company and Financial Law Review* [interaktyvus]. 2015. Prieiga per internetą: <<https://www.degruyter.com/view/j/ecfr.2015.12.issue-2/ecfr-2015-0202/ecfr-2015-0202.xml>>;
28. WYMEERSCH, E. Conflicts of Interest in Financial Services Groups [interaktyvus]. Gent: Financial Law Institute Working Paper No. 2007-05, 2008. Prieiga per internetą: <https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1087001>;

29. WINNER, M. Group Interest in European Company Law: an Overview [interaktyvus]. Vienna: Vienna University of Economics and Business Department of Business Law, 2016. Prieiga per internetą: <<http://www.acta.sapientia.ro/acta-legal/C5-1/legal51-06.pdf>>.

Teismų praktika

30. Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 2014 m. rugsėjo 14 d. sprendimas *Akzo Nobel ir kt./Komisija C-97/08*, P, EU:C:2009:536;
31. Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 1986 m. sausio 28 d. sprendimas *Prancūzija/Komisija C-270/83*, EU:C:1986:37;
32. 2018 m. vasario 7 d. LAT nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-4-313/2018;
33. 2017 m. liepos 5 d. LAT nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-297-378/2017;
34. 2016 m. lapkričio 25 d. LAT nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-485-421/2016;
35. 2016 m. sausio 8 d. LAT nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-64-248/2016;
36. 2015 m. rugsėjo 22 d. LAT nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-470-969/2015.
37. 2014 m. gegužės 5 d. LAT nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-244/2014;
38. 2013 m. lapkričio 20 d. LAT nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-581/2013;
39. 2013 m. gegužės 17 d. LAT nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-290/2013;
40. 2013 m. balandžio 19 d. LAT nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-234/2013;
41. 2010 m. liepos 20 d. LAT nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-334/2010;
42. 2009 m. lapkričio 9 d. LAT nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-486/2009
43. 2009 m. balandžio 3 d. LAT nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-147/2009;
44. 2004 m. vasario 18 d. LAT nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-124/2004;
45. 2003 m. kovo 31 d. LAT nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-424/2003;
46. 2002 m. birželio 3 d. LAT nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-710/2002;
47. Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. lapkričio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1441-823/2018;
48. Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. gruodžio 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1982-381/2018;

Prancūzijos kasacinio teismo praktika

49. Court of cassation, Criminal Chamber, 4 February 1985, Rozenblum and Allouche, D. 1985, p. 478.

Kita praktinė medžiaga

50. European Model Company Act [interaktyvus]. 2017. Prieiga per internetą: <https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2929348>;
51. Report of the Reflection Group On the Future of EU Company Law [interaktyvus]. 2011. Prieiga per internetą: <https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1851654>;
52. Modern Company Law for a Competitive Economy: Completing the Structure: a consultation document from the Company Law Review Steering Group [interaktyvus]. 2000. Prieiga per internetą: <<https://webarchive.nationalarchives.gov.uk/20121101005538/http://www.bis.gov.uk/policies/business-law/company-and-partnership-law/company-law/publications-archive>>;
53. UNCITRAL Legislative Guide On Insolvency Law. Part III: Treatment of Enterprise Groups in Insolvency [interaktyvus]. 2012. Prieiga per internetą: <<https://www.uncitral.org/pdf/english/texts/insolven/Leg-Guide-Insol-Part3-ebook-E.pdf>>;
54. Companies&Securities Advisory Committee. Corporate Groups: Final Report [interaktyvus]. 2000. Prieiga per internetą: <[http://www.camac.gov.au/camac/camac.nsf/byheadline/pdffinal+reports+2000/\\$file/corporate_groups,_may_2000.pdf](http://www.camac.gov.au/camac/camac.nsf/byheadline/pdffinal+reports+2000/$file/corporate_groups,_may_2000.pdf)>;
55. Forum Europaeum Konzernrecht. Corporate Group Law for Europe (proposal)[interaktyvus]. European Business Organisation and Law Review, 2000. Prieiga per internetą: <<https://www.cambridge.org/core/journals/european-business-organization-law-review-ebor/article/corporate-group-law-for-europe-forum-europaeum-corporate-group-law/1732C349A7C6045A59F060606A080C87>>;
56. Commission proposal to the Council of Ministers for an SE [interaktyvus]. OJ C 124, 10.10.1970. Prieiga per internetą: < <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A51970PC0600>>;
57. Report of High Level Group of Company Law Experts on A Modern Regulatory Framework for Company Law in Europe [interaktyvus]. Brussels, 2002. Prieiga per internetą: <<http://www.notaries-of-europe.eu/files/position-papers/2002/DS3-reponse-cnue-17-06-02-en.pdf>>.

58. Modernising Company Law and Enhancing Corporate Governance in the European Union – A Plan to Move Forward [interaktyvus]. Brussels, COM (2003) 284 final, 2003. Prieiga per internetą: <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:52003DC0284>>;
59. EU Commission, Action Plan: European Company Law and Corporate Governance – A Modern Legal Framework for More Engaged Shareholders and Sustainable Companies [interaktyvus]. COM (2012) 740 final, Prieiga per internetą: <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A52012DC0740>>.
60. The Informal Company Law Expert Group (ICLEG). Report on the recognition of the interest of the group [interaktyvus]. 2016. Prieiga per internetą: <https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2888863>;
61. Conac P. H., pranešimas diskusijoje „Groups of companies and the current European Company Law framework“ (konferencija – Conference on European Company Law: The way forward, Briuselis, 2011);
62. Advokatų profesinės bendrijos „Baltic Legal Solutions“ taikomasis mokslinis tyrimo darbas: Bendrovių grupės atsakomybės už kiekvienos bendrovės - grupės narės - finansinę padėtį (mokumą) nustatymo teisinės galimybės ir taikymo efektyvumas tyčinių bankrotų prevencijos kontekste [interaktyvus]. 2012. Prieiga per internetą: <http://www.esparama.lt/es_parama_pletra/failai/ESFproduktai/2012_imoniu_grupes_atsakomybe.pdf>;
63. KVEDORELYTĖ, J. Nemokumo samprata Lietuvoje ir užsienio valstybių teisėje (Magistro darbas) [interaktyvus] 2010. Prieiga per internetą: <<https://vb.mruni.eu/object/elaba:1786979/>>.

SANTRAUKA

Bendrovių grupės intereso pripažinimas. Rozenblum doktrinos taikymas

Pagal absoliučioje daugumoje valstybių pripažįstamą, tradicinį juridinio asmens atskirumo principą, kiekvienas juridinis asmuo – šiuo atveju bendrovė, yra laikoma savarankiška, savo veikloje priimančia sau naudingiausias sprendimus. Tačiau bendrovių grupių atveju, atsižvelgiant į ekonominių pastarųjų tikslą, bei vieningo verslo valdymo siekį, paskirų grupės bendrovių savarankiškumas tampa kvestionuotinas. Siekiant kuo labiau priartinti teisinį bendrovių grupių reguliavimą prie ekonominių realiųjų, įvairių valstybių teisinėse sistemose yra pripažįstamas vadinamasis bendrovių grupės interesas. Bendrovių grupės intereso pripažinimas leidžia dukterinės bendrovės valdymo organams, esant atitinkamoms sąlygoms, veikti ne jų valdomos bendrovės, tačiau visos grupės interesais, net jei toks veikimas savaime nėra naudingas dukterinei bendrovei. Šiame darbe analizuojama bendrovių grupės intereso samprata, sąlygos, atsižvelgiant į šio instituto reglamentavimą tiek nacionaliniu tiek ES mastu. Taip pat siekiama įvertinti bendrovių grupės intereso pritaikymo galimybes Lietuvos Respublikos bendrovių teisėje. Darbe taip pat analizuojama Prancūzijos kasacinio teismo suformuota vadinamoji *Rozenblum* doktrina, numatanti bendrovių grupės intereso pripažinimo sąlygas. *Rozenblum* doktrina savo ruožtu laikytina pagrindiniu šaltiniu, formuojant požiūrį į bendrovių grupės interesą, šios doktrinos pavyzdžiu yra parengta ir EMCA bendrovių grupių dalis. Atsižvelgiant į tai, darbe siekiama įvertinti *Rozenblum* doktrinos pritaikymo Lietuvos Respublikos bendrovių teisėje galimybes. Galiausiai, darbe analizuojama, kokią įtaką *Rozenblum* doktrinos taikymas turėtų kreditorių interesų apsaugai bei jų teisiniams gynybos būdams, šiuo metu egzistuojantiems Lietuvos Respublikos teisinėje sistemoje.

SUMMARY

Recognizing the interest of a group. Application of Rozenblum doctrine

According to the traditional principle of legal personality, which is recognized in the absolute majority of countries, every legal entity - in this case the company - is considered to be an independent and autonomous, making the most self-beneficial decisions in its activities. However, in the case of groups of companies, given the economic objective of the latter and the aim of unified business management, the autonomy of individual group companies becomes questionable. In order to parallel the legal environment of groups of companies to economic realities, the so-called interest of the group is recognized in the legal systems of different countries. The recognition of interest of a group allows the management of the subsidiary, under appropriate conditions, to act in the interests of the whole group, but not the particular company that they manage even if such action does not in itself benefit the subsidiary. This thesis analyses the concept of the interest of a group, its conditions, taking into account the regulation of this institute both at national and EU level. It is also aimed at assess the possibilities of adapting the interest of the group to the company law of the Republic of Lithuania. The thesis also analyses the so-called *Rozenblum* doctrine formulated by the French Court of Cassation, which sets out the conditions for recognizing the interest of a group. *Rozenblum* doctrine, in turn, is considered to be the main source for shaping the attitudes towards the interest of a group of companies. The approach of *Rozenblum* doctrine is set in EMCA chapter on groups of companies. In this context, the aim of the thesis is also to evaluate the possibilities of applying *Rozenblum* doctrine to company law of the Republic of Lithuania. Finally, the thesis analyses the impact of the application of the *Rozenblum* doctrine on the protection of creditors' interests and their legal remedies currently existing in the legal system of the Republic of Lithuania.